١٠ ساڵ
پاش ١١ سێپتەمبەر

١٠ ساڵ
پاش ١١ سێپتەمبەر

شوان ئەحمەد

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس

هەولێر – هەرێمی کوردستانی عێراق

هەموو مافێک هاتووەتە پاراستن ©
دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس
شەقامی گوڵان – هەولێر
هەرێمی کوردستانی عێراق
هەگبەی ئەلیکترۆنی aras@araspress.com
وارگەی ئینتەرنێت www.araspublishers.com
تەلەفۆن: 35 49 224 66 (0) 00964
دەزگای ئاراس لە ٢٨ تشرین (٢) ١٩٩٨ هاتووەتە دامەزران

شوان ئەحمەد
١٠ ساڵ پاش ١١ سێپتەمبەر
کتێبی ئاراس ژمارە: ١٢٥٤
چاپی یەکەم ٢٠١٢
تیرێژ: ١٠٠٠ دانە
چاپخانەی ئاراس – هەولێر
ژمارەی سپاردن لە بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی کتێبخانە گشتییەکان ١٨٥ – ٢٠١٢
نەخشاندنی ناوەوە و رازاندنەوەی بەرگ: ئاراس ئەکرەم
هەڵەگری: شێرزاد فەقێ ئیسماعیل، ئاریان ئەحمەد

ژپنک:
ژمارەی پێوانەییی ناودەوڵەتیی کتێب
ISBN: 978-9966-487-22-5

پێڕست

ترس و تووڕەیی ئەوروپاییەکان 7
– ساڵیادی ڕۆژە ڕەشەکە 9
– وەسیەتنامەکەی "گزافیێ دی سی" 14
– کتێبەکەی "ئۆریانا ڤالاچیێ" 17
– قەتڵ و عامەکەی "ئەندرێس بریڤیک" 20

ئەمەریکاییەکان و شەڕی دژە تیرۆر "لەپێناو چیدا شەڕ دەکەین؟" 23
– کەس ئەمەریکای خۆش ناوێت 25
– بۆچی رقیان لێمانە و شەڕ لەپێناوی چیدا دەکەین؟ 29

ئەمەریکا لە چاوی (سەید قوتب و قاعیدە)وە 37
– ئەمەریکا وەک ئەهریمەن 39
– "سەید قوتب" لە ئەمەریکا 41
– پاپا لانگی لە نێوان "توییاڤی" و "سەید قوتب"دا 46
– (قاعیدە) و وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا 48

"تاریق عەلی" و هەجوکردنی ئەمەریکا 51
– قەڵەمی ڕەخنەگرێکی دۆنکیشۆتی 53
– "تاریق عەلی " و هەجوکردنی ئەمەریکا 58
– "بوش" لە بابل 59
– ئیمپراتۆریا و بەرخودان 61

قاعیدە لە سەردەمی "ئەیمەن زەواهیری"دا 65
– فێندەمێنتالیستە ئۆرستۆکراتەکان 67

- قاعیده له نێوان "زەواهیری و بن لادن"دا 71
- "زەواهیری" وەک کەسی یەکەمی قاعیده 74

سەید قوتب تەکفیر و توندوتیژی 77
- "مەودوودی" نەک "حەسەن بەننا" 79
- تەکفیر و توندوتیژی له "سەید قوتب"ەوه بۆ قاعیده 87

یازدەی سێپتەمبەر و ئیسلامییەکانی کوردستان 91
- هەڵوێستی ئیسلامییەکانی کوردستان لەرووداوەکانی١١ی سێپتەمبەر... 93
- یەکگرتووی ئیسلامی و پاکانەکردن بۆ قاعیده 95
- کۆمەڵ و هاوهەڵوێستی 97
- ئیسلامییەکان گێڕیان گۆڕی 99

فێندەمێنتالیزمی ئیسلامی وەک پەتایەک 105
- سەرچاوەی نەهامەتییەکە 107
- دەرچوون له نەفرەتێکی ئەبەدی 114

ئایا کێشەکە له ئیسلامدایە؟ 117
- ڕەخنەگرتن به دەنگی بەرز 119
- کێشەکە له کوێدایە؟ 121
- سوپاس بۆ ڕۆژئاوا 126

ڕێکخراوی قاعیده 129
- سەرەتا له ئێخوانەوه 131
- "عەبدوڵڵا عەزام" به کوێ گەیشت؟ 133
- "عەبدوڵڵا عەزام"و نەخشەڕێی تازەی ئیسلامی سیاسی 136
- "ئوسامه بن لادن" و ئیعلانکردنی (قاعیده) 139

ترس و تووڕەیی ئەوروپاییەکان

گزافێ دی سی. ئۆریانا ڤالاچێ. ئەندرێس بریڤیک

"ڕۆئاوا ئاپخانەیەکی گەورەیە"
–ئەبو قەتادە–

"درەنگ یان زوو، ئەوروپا دەبێتە کۆلۆنێیەکی ئیسلامی"
–ئۆریانا ڤالاچێ–

ساڵیادی ڕۆژە ڕەشەکە

لەمساڵدا جیهان بەگشتی و ڕۆئاوا بەتایبەتی، یادی دە ساڵەی هێرش و پەلامارەکانی یازدەی سێپتەمبەری ساڵی ٢٠٠١ دەکەنەوە، ئەو هێرش و پەلامارە تیرۆریستییانەی زۆر شتی لە نەخشەی سیاسیی وڵاتان و شێوازی بیرکردنەوەی میللەتاندا گۆڕی.. ڕووداوی ئەو ڕۆژە ڕەشە هەر بە زیانە گیانی و مادییە زۆر و زەوەندەکانی پێوانە ناکرێت، هەر ئەوە نییە پەلاماری گەورەترین زلهێزی جیهانی درابێت لەناو ماڵی خۆیدا، هەر بەتەنیا کەوتنی دوو گەورە تاوەری بازرگانی نییە، لە مانهاتن و نیویۆرکدا.

زیانەکانی ئەو ڕووداوە هەر ئەوە نییە، توانا سەربازی و سیاسی و دارایی و سیخوڕییەکانی ئەمەریکا، بۆ تارومارکردنی مۆڵگە و هێز و کارەکتەرە دیارەکانی ڕێکخراوێکی تیرۆریستی وەک (قاعیدە) بەخەرج درابێت و رووبەری ماف و ئازادییەکان لە ئەوروپا و ئەمەریکا سنووردار کرابێت، بگرە لە پاڵ کۆی ئەمانەدا هەڕەشە و مەترسی گەورەی دوای ڕووداوەکانی یازدەی سێپتەمبەر لە گۆڕانی بیرکردنەوەی ڕۆئاوادایە، چ وەک نوخبەی سیاسی و ڕۆشنبیری، چ وەک خەڵک و خوای ئەو هەرێمە بەگشتی.

ئەوە بەڵگە نەویستێکە کە دنیای دوای کەوتنی دوو تاوەرە بازرگانییەکە، دنیای پێش ئەو ڕووداوە نییە، کەواتە بیرکردنەوە و ڕەفتار و هەڵسوکەوت و سەوداکردنیش لەگەڵ ئەوی تر و دەوروبەریشدا، بەر لە سێشەمی رەش شتێکە و دوای ئەو ڕۆژە شتێکی ترە.

کوشندەترین زەبری ڕێکخراوی (قاعیدە) کە لە هێرش و پەلامارەکانی یازدەی سێپتەمبەردا، لە ڕۆهەڵات و ڕۆئاوا، لە موسڵمان و ئەمەریکایی و

ئەوروپاییەکانی وەشاندبێت، چاندنی تۆوی ترس و رق و بێمتمانەیی بوو، گەورەکردنی کەلێنی نێوان جیهانی ئیسلامی و رۆئاوا بوو... هەڵکشانی کێرڤی توندڕەوی و دەمارگیری بوو لەسەر ئاستی سیاسی و کۆمەڵایەتی، بەشێوەیەکی ترسناکی وا کە مرۆڤ لە سەدەی بیست و یەکدا، لە هیچ هەرێم و جوگرافیایەکدا هەست بەدڵنیایی نەکات و لە ژیانی خۆی مسۆگەر نەبێت.

ئەو کارەی (قاعیدە) پێی هەستا، تەنیا کوشتنی چەند هەزار کەسێکی بێتاوان و تەقاندنەوەی چەند ئامانجێکی سیاسی و ئابووری و ژیاری وڵاتە یەکگرتووەکان نەبوو. پێچانەوەی رۆحی سێ هەزار کەس نەبوو، بنێژرێن و تەواو... خاپوورکردنی چەند شوێنێک نەبوو، دروست کرێنەوە و شتەکان بچنەوە جێی خۆیان و کۆتایی بە مەسەلەکە بێت.

ئەوەی ئەو رێکخراوە شەڕانگێز و مەرگدۆستە کردی، زۆر لەوە گەورەتر بوو. ئەوەتا دوای تێپەڕبوونی دە ساڵ بەسەر ئەو کارەدا، ئاسەوارە نێگەتیڤەکانی زۆر بەزەقی دەبینین، لە هەموو جێگەیەک بۆنی رق و دوژمنایەتی و نائارامی دەکەین.. هیچ کاتێک وەکی ئەمڕۆ مرۆڤ لە کرانەوە و قبوولکردنی ئەوی تر نەترساوە. لە دوای جەنگی جیهانی دووەمەوە هیچ کات وەک ئێستا دەستکەوتەکانی مۆدێرنە و رۆشنگەری، وەک ماف و ئازادییەکان، وەک دیموکراسی و هاولاتیبوون و کۆمەڵگەی مەدەنی و تۆلێرانس و مافەکانی مرۆڤ، لەبەردەم هەڕەشە و مەترسیدا نەبووە... ئێستا بەئاشکرا مرۆڤ دەتوانێت رادەی ترس و ئاستی رق و تووڕەیی رۆئاواییەکان بخوێنێتەوە. ترس و رق لەو عەشاماتەی ناوی ئیسلامە و لە ناوەوە و دەرەوەی سنوورەکانی رۆئاوا، بەهەڕەشە دادەنرێن بۆ سەر ئەمەریکایی و ئەوروپاییەکان.

ئەوانەی بەکردەوە تیرۆریستییەکەی یازدەی سێپتەمبەر هەستان لە "بن

لادن" و "زەواهیری "یەوە بۆ "خالید شێخ محەمەد" و "محەمەد عەتا" و "مەروان شێحە" و "رەمزی بن شیبە"، لە چەند کەسێک زیاتر نەبوون، بەڵام ئەوەی دەبێت باجی گەورە و گرانی ئەو کردەوەیە بدات، ملیۆنەها موسڵمان و سەر ڕەش و ڕۆهەڵاتییە کە تا داهاتوویەکی دووریش، نەفرەتی "بن لادن" و (قاعیدە) لێیان نابێتەوە و وەک سێبەر بەدوایانەوە دەبێت.

لە سەروبەندی رووداوە تیرۆریستییەکەی یازدەی سێپتەمبەردا، رۆشنبیری دیاری لوبنانی "حازم اغیە" لە رۆژنامەی (الحیاة)ی لەندەنیدا، وتارێکی کورت و سەرنجڕاکێشی نووسی بەناوی (٦٧ الاسلامیین.. وفاشیة زمن العولمة) و تێیدا دەڵێت: (ساڵی ١٩٦٧ ناسیۆنالیستە رادیکاڵەکانی عەرەب دووچاری ماڵوێرانییەک هاتن، ماڵوێرانییەک کە راستەوخۆ دەستی هەموویانی تێدا نەبوو، بەڵام دواجار هەر هەموویان و هەرچی عەرەبیش هەیە لەگەڵیاندا، باجی ئەو شکستەیان دا.. لە یازدەی سێپتەمبەریشدا، ئیسلامییەکان تووشی کارەساتێکی لەوە گەورەتر بوون کە ڕەنگە دەستی زۆربەیانی تێدا نەبووبێت، بەڵام دەبێت تێکڕای ئیسلامییەکان و بەر لەوانیش تەواوی موسڵمانان باجەکەی بدەن).

ئەوەی لەمڕۆدا لە پای کار و کردەوەکانی (قاعیدة)دا دەگوزەرێت ئەوەیە، ئاینێک بەهەموو مێژووی خۆیەوە، بەکارەکتەر و پرەنسیپ و رێوڕەسمەکانییەوە لەژێر پرسیاردایە. ملیارێک موسڵمان، وەک "بن لادن" و "زەواهیری " تەماشا دەکرێن.

قاعیدە و ئیسلامی توندڕۆ کارێکیان کرد، رق و تووڕەیی ئەوروپاییەکان بگاتە ئەو ئاستەی، هەرچی موسڵمان هەیە وەک تیرۆریست وێنا بکرێت و قورئان وەک (کفاحی) "ئەدۆڵف هتلەر" سەیر بکرێت (بۆ نموونە خێرت فیلدەرز لە هۆڵەندا داوا دەکات، قورئان وەک کفاحی هتلەر مامەڵەی لەگەڵدا بکرێت). جەنگاوەرەکانی (قاعیدە) بوونە مایەی ئەوەی زۆرێک لە

ڕۆژنامـەکانی ڕۆئاوا، وێنەی کاریکاتێری پێغەمبەری ئیسلام بکێشن و موسڵمانانی خۆرئاوا وەک ڤایرۆسی تیرۆرو بۆمبی تەوقیتکراو سەیر بکرێن.

چەند دەیەیەک لەمەوبەر "قەشە ئۆگەستین" لە کتێبە بەناوبانگەکەیدا (شاری خودا) دەڵێت: (بۆ مرۆی مەسیحی واچاکترە ئازار بچێژێت، نەک ئازار بەکەسانی تر بگەیەنێت)، بەڵام لە بەراییەکانی سەدەی بیست و یەکدا و لە پای ڕەفتاری بەربەریانەی قاعیدەدا " گزافیێ دی سی " لەناو جەرگەی ڕۆئاوادا ڕوودەکاتە خەڵک و خوای هەمان شوێن و دەڵێت: (بۆ خۆرئاواییەکان وا چاکترە دوو دەستی ڕەش و چەپەڵیان هەبێت، نەک بێ دەست و دەستەوەستان بن).

ڕاستە ڕۆئاوا یەک ڕۆئاوا نییە، یەک دەموچاوی نییە، کیشوەرێک نییە یان بڵێین دنیایەک نییە، هەمووی یەک تۆن بخوێنن و یەک جۆر بیربکەنەوە و بەیەک چاویش ببینن، لێ ئەوەی لە دوای ڕووداوەکانی یازدەی سێپتەمبەرەوە دەیبینین، هەڵکشان و زاڵبوونی ڕەهەندێکە کە جگە لە ترس و ڕق و توندڕۆیی و تووڕەیی، شتێکی دیکەی پێ نییە.

هاتنە پێشی کۆنزێرڤاتیزمە نوێیەکان لە وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا، ئەو دەنگە زۆری ڕاستڕەوە توندڕۆکان لە هەڵبژاردنی وڵاتانی ئەوروپاییدا بەدەستی دێنن، نیشانمانی دەدەن کە هاووڵاتی ئەمەریکی و ئەوروپی لە دوای یازدەی سێپتەمبەر و کردەوە تیرۆریستییەکانی تری مەدرید و لەندەندا، تا چ ڕادەیەک دنیابینی گۆڕاوە و چۆنچۆنی بیر دەکاتەوە لە ئێستادا.

ئەم ئیسلامە شەڕانگێزەی (قاعیدە) و گرووپە جیهادییەکانی تر نیشانی جیهانی دەدەن، ڕۆئاوای ناچار بەبیرکردنەوەی زۆر تەسک و داخراو کردووە. ترسی ئەم بەریانە مەرگدۆستە، فۆبیایەکی خوڵقاندووە وەک

"سلاڤیۆ ژەیژەک" دەڵێت: (کە مۆبێلیزەکردنی خەڵک لەسەر سیاسەتی ترس، ببێتە فۆرمێک لە سیاسەتی دەوڵەتی نیو لیبرال لە ئێستادا).

(قاعیدە) و هاوشێوەکانی لە دوای یازدەی سێپتەمبەرەوە، هەلومەرجێکی وەهایان خوڵقاندووە، هەموو دنیا ئیسلام و موسڵمانان بە سەرچاوەی کێشە و گرفتەکانی جیهان بزانن.

"خێرت فیڵدەرز" لە گفتوگۆیەکیدا لەگەڵ کۆواری (شپیگڵ)ی ئەڵمانیدا، زۆر رووقایمانە هەرچی کێشە و گرفتی ئەمرۆی رۆئاوا هەیە، دەیخاتە ئەستۆی ئیسلام و ئاوێتەبوونی کولتوورەکان. لە ئەڵمانیاشدا " تیلۆسارازین" بەهەمان نەفەسی ئەو قسە دەکات و دەڵێت: (ئەو کاتەی رێگە بە پەنابەرە بێشومارەکان دەدرێت ناسنامەی کولتووری خۆیان بپارێزن، ئەوا نەتەوەی ئەڵمان دەخەنە مەترسییەوە).

بەکورتییەکەی کەم نین ئەو دەنگانەی لە دوای یازدەی سێپتەمبەرەوە، بەپێتی درشت دەنووسن و بەدەنگی بەرز لە رۆئاواوە دەڵێن: (ئیسلام هەڕەشەیە لەسەر ئازادی و ژیان و کەینوونەی ئێمە). ئەمەش وای کردووە لەسەر ئاستی میدیا و هێزی سیاسی و کۆمەڵە و رێکخراوەکانیش هەوڵی لێبڕاوانە هەبێت بۆ چاندنی تۆوی (ئیسلامۆفۆبیا)، لە سایکۆلۆجییەتی مرۆڤی ئەوروپایی و ئەمەریکاییدا. بێگومان ئەمە بۆخۆی دەرگا کردنەوەیە بەرووی دۆزەخدا، لە باربردنی هەموو ئەو هەوڵانەیە کە لە رۆژگاری رێنسانس و رۆشنگەری و مۆدێرنەوە دەدرێت، بەمەبەستی پێکەوەژیان و کرانەوە و هەڵکردن و سڕینەوەی سنوورە دەستکردەکان.

ئەڵبەتە لە رۆئاوای دوای یازدەی سێپتەمبەردا، وەکی ئاماژەمان پێ دا، زیاد لە دەنگ و رەنگێک تەعبیریان لەو ترس و دڵەڕاوکێ و رق و تووڕەییە کردووە کە بووە بە بەشێک لە ژیانی ئەوروپاییەکان. ئەمەش لە بەرگی دەیان کتێب و تایتڵ و رووپۆشی سەدان رۆژنامە و کۆوار و بەرنامەی

چەندین گرووپ و کۆمەڵە و ڕێکخراو و هێزی سیاسی و کۆمەڵایەتی و کولتووریدا دەیبینین. هەر لە "سلڤیۆ بیرلسکۆنی "یەوە بۆ "دانیال بابیس"، هەر لە"ئەندرێس گریڤەرز"ەوە بۆ "بێرنارد لویس" و "پاتریک بۆکانن" و..هتد، بەڵام ئێمە لێرەدا زۆر بەکورتی هەڵوێستی سێ کەس نیشان دەدەین کە ڕەنگە بەچاکترین شێوە، گوزارشتیان لەو ترس و تووڕەییەی ئەوروپاییەکان کردبێت لە دوای سێشەمەی ڕەشەوە.. ئەوەی نیشانی دەدەین تەنیا ڕوویەکی ئەوروپایە و ناکرێت دیمەنی کولتووری ڕۆئاوا بەگشتی، لە دوای یازدەی سێپتەمبەرەوە لەمانەدا کورت بکرێتەوە.

وەسیەتنامەکەی "گزافێ دی سی "

ڕەنگە یەکێک لەو دیکۆمێنتە گرینگانەی بەچاکترین شێوە ترس و تووڕەیی ڕۆئاواییەکان لە دوای هێرش و پەلامارەکانی یازدەی سێپتەمبەر بۆ سەر نیۆیۆرک بەرجەستە بکات، تاقانە نووسینی دیپلۆماتکارێکی فەرەنسا بێت لە واشنتۆن، بەناوی "گزافێ دی سی " کە هاوڕێیەکی گیانی بەگیانی بیرمەندی ناسراوی فەرەنسایی "ڕێجی دۆبرێ " بوو. ئەگەرچی لە ڕووی فیکرییەوە جیاوازن و "گزافێ " ڕاستڕەوێکی پەڕگیر بووە و "دۆبرێ " چەپێکی توندڕۆ (ئێستا نا جاری جاران وابوو). "گزافێ دی سی " مانگێک دوای هێرشەکانی قاعیدە، ئەم نووسینەی بە نامەیەک ئاڕاستەی "دوبرێ " کردووە و دوای مردنیشی لە دووتوێی کتێبێکی سەد لاپەڕەییدا بڵاو کراوەتەوە.

"دوبرێ " ئەم نووسینە بە دوا پەیام و وەسێتنامەی هاوڕێکەی ناو دەبات کە ئاڕاستەی ڕۆئاواییەکانی کردووە و نەخشە ڕێگایەکی تازەیان بەردەست دەخات، تابتوانن ڕێ بەو هەڕەشە و مەترسییە جیدییانە بگرن کە ئەوروپا و ئەمەریکا لە دەسپێکی سەدەی بیست و یەکدا ڕووبەڕووی دەبنەوە.

"گزافێ دی سی " ئەگەرچی دانووی لەگەڵ " ساموئێل هنتگتۆن"دا ناکوڵێ

و تێـزە و تیـۆرەکانی بەکاڵفـامی فـەلسـەفی لە قـەڵەم دەدات، بەڵام لە دوای یازدەی سـێـپـتـەمـبـەرەوە باوەڕ بە تیـۆریاکـەی دێنێ، لەبارەی ملـمـلانێ و پێکدادانی شـارسـتـانیـیـەتەکـان و پێـیـوایـە، ئەم تیـۆریایە لـەگـەڵ یازدەی سێپتمبەردا دەبێتە واقیع و سـەرەتاکانی ئەو شـەڕە دەبینین کە باسیان لێ دەکات.

ترسـی ئەم کـابرایە لەو رووداوە تیـرۆریسـتـیـیـە، ترسـێکی ئاسـایی نیـیـە، ترسـێکە تا سـەر ئێسـقـان سـمـیـویەتی. وا هـەسـت دەکـات ژیاری ڕۆئاوا لەبەردەم هەڕەشـەی لەناوچووندایە و کەینوونەی مـرۆڤی ئەوروپایی، لەبەردەم ئەگەری مـان و نەماندایە. هـەر بۆیە لەو وەسـێتنامـەیەدا، داوا دەکات ئەوروپا و ئەمــەریکا لە چـوارچێــوەی وڵاتـە یەکگرتووەکــانی ڕۆئـاوادا یەک بـگرن و بەهـەردوولایـان ببنە بەرەیەک بـۆ بەرخـوردکـردن لە ژیاری ڕۆئاوا، بەرامـبـەر بەهـەڕەشـە و مەترسییەکانی ئیسلام.

ئەو پێی وایە شـارسـتـانییـەتی ڕۆئاوا بـە (دوورگـەیەکی بچـووک) دەچێت و ئەم دوورگەیەش لە هـەموو لایەکەوە، بەناحەز و دوژمن و رک و کینەیەکی زۆر تەوق دراوە. بۆیە دەڵێت: (ڕۆئـاوا لەم قۆنـاغە مـێژووییـیەدا پێویسـتی بەوەیە یەک بـگرێت. شــارسـتــانیــیــەت بەر لە هـەر شـتێ سـەنتـەر و سـنوورە.. شـارسـتـانیـیـەتێک بەدوو سـەنتـەری ئەمـەریکی و ئەوروپی، بەدوو سنووری زەریای ئـەتڵـەسی و دەریای سـپی ناوەڕاست، ناتوانێت بەرگـری لە خـۆی بکات و دوژمن و ناحەزەکانی راگرێت).

"گـزافێ " باس لەوە دەکـات، لە رابردوودا "کـرکـەلا"ی ئیـمـپـراتۆری ئیـمـپـراتۆریەتی رۆمـانی توانی ڕۆئاوا یەک بخـات، لە ئێسـتـاشـدا ڕۆئاوا پێـویسـتـی بە "کـرکـەلا"یەکی دی هـەیە وڵاتـە یەکگرتووەکـانی ڕۆئاوا (کـە لە ئەمەریکا و ئەوروپا پێک دێت)، یەک بخات.

راستە ڕۆئاوا زێدی لەدایکبوونی ناسیۆنالیزم و دەوڵەتی نەتەوە بوو، بەڵام

هەنووکە دەبێت واز لەوە بێنێت و دەستبەرداری دەوڵەتی نەتەوەبێت، چونکە ئەو دەوڵەتە ئەرکی خۆی رایی کرد و ئەو قۆناغە بەسەرچوو.. ڕۆئاوا لەرابردوودا دژوارترین و خوێناویترین شەڕی لە نێوان وڵاتەکانی خۆیدا بوو، بەڵام ئەو شەڕە بێئامانەی لە داهاتوودا چاوەڕێی دەکەن لەگەڵ دوژمن و ناحەزانێکدایە کە دەکەونە دەرەوەی سنوورەکانی شارستانی خۆرئاوا. ئەم شەڕ و ململانێ تازەیەش شەڕ و ململانێیەکی سووک و ئاسان نییە، بگرە شەڕ و ململانێی مان و نەمان، ژیان و مردنە.. ئەگەر سەدەی هەژدە سەدەی فەرەنسا بووبێت و سەدەی نۆزدە سەدەی ئینگلتەرا و سەدەی بیستیش سەدەی ئەمەریکا بووبێت، ئەوا سەدەی بیست و یەک یان سەدەی ڕۆئاوا دەبێت یان نابێت.

ئەگەرچی "گزافیێ دی سی " جەخت لەوە دەکاتەوە کە وڵاتە یەکگرتووەکانی ڕۆئاوا، جگە لە دەستووری دیموکراسی دەستوورێکی تری نابێت، بەڵام ئەمە رێ لەوە ناگرێت بڵێت: (ڕۆئاوا لە ساتەوەختی ئێستادا پێویستی بەدەوڵەتێکی ناوەندی یەکگرتوو هەیە، تا ڕووبەڕووی هەڕەشە و مەترسییەکانی ئیسلام و ئیسلامیزم بێتەوە).

ترس و تووڕەیی "گزافیێ دی سی " دەگاتە ئەو ئاستەی شەڕ و شەڕانگێزی بەپرۆسەیەکی رەوا بزانێت بۆ ڕۆئاواییەکان کە پەنای بەرنەبەر، بۆ خۆپارێزی لە دوژمنێکی مەرگدۆست و شەڕانگێز و پێی وایە، نابێت شەرم لەوە بکەین و لەگرتنەبەری ئەو رێگایەدا رووگیربین و دەڵێت: (وا چاکە ڕۆئاواییەکان دەستێکی رەش و چەپەڵیان هەبێت، نەک هەر دەست و مەچەکیان نەبێت). بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە (جورج طرابيشي: ولايات متحدة غربية أميركية + أوروبية ضد... الا سلام؟!).

بێگومان ئەمە هەر بەتەنیا رازی دڵی " گزافیێ دی سی " نییە کە لەپێناو مانەوەدا و بۆ بەرگرتن بەفاشیزمێکی ئیسلامی لە بەرگی (قاعیدە)،

بەکــارهـێنانی زەبر و زۆر و تـوندوتیــژی بەکــارێکی رەوا بزانـێت، ئـەوەتا فەیلەسووفێکی گەورەی وەک "ژاک دێریدا"و لە مـەراسیمی وەرگرتنی خەلاّتی "ئۆدۆرنـۆ"دا بەدەنگی بەرز دەڵێت: (مـن باوەڕم بەزەروورەتـی بەکــارهـێنانی توندوتیـژی هـەیـە، لەپێنـاو بەرقـەرارکـردنی عـەدالەتدا). هـاوتەریب بـەمـەش "تۆنی بلێر"ی سەرەک وەزیرانی پێشووتری بەریتانیا لە دوای پەلامارەکانی ساڵی ٢٠٠٥ی سەر شـاری لەندەن دەڵێت: (چاکترە ناهەقی دەرهەق بەمـاف و ئازادییەکان بکەیت، نەک رێگە بدەیت لە شەقامەکاندا خەڵک بکوژرێت). بڕوانە: (عـبـدالرحـمن الراشــد: جـئت مـتــأخـرا يابليـر للشـرق الاوسط ٢٠٠٥/٨/٧).

بەهێـزکردنـی ئەم نەفەس و تێڕوانینـە لەناو جـەرگەی ڕۆئاوادا، تیـرۆر و تۆقاندنی ئیسلامـی سیاسـی لەپشـتـە، پلان و نەخشە گلاّوەکانی (قـاعیدە) تۆخـیـان دەکـاتـەوە و رەواجـیـان زیاد دەکـات. کـاتێک ژیـان خـۆی لەبەردەم هـەڕەشـەیەکی گەورەتردا بێت، ئەڵبەتە ئەو دەستکەوتانەی جیهانی مۆدێرن پاشەکشە دەکەن و رووبەری ئیشکردنیان بەرتەسکتر دەبێتەوە.

ئەوەی لـەمـڕۆدا جــارێکی تر ئاشـی راسـتــڕەوە توندڕۆکــانی ئـەوروپا و کۆنزێرڤاتیڤە نوێیەکانی ولاّتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا دەخاتەوە گەڕ، ئەو وتارە پڕ لە رک و کـینەیەی ئیـســلامی ئـســووڵی و ئەو رەفــتــار و کـردەوە شــەڕانگێــزانـەی (قــاعــیــدەیە) کــە تەڕ و وشـک پێکەوە دەســووتێنێت و دوژمنایەتی ڕۆئاوا و جیهانی ئیسلامیش زیاتر و زۆرتر دەکات.

کتێبەکەی "ئۆریانا ڤالاچیّ"

ئەگەر بۆ زۆر کەس "گزافیّ دی سی " کەسێکی گومنا و نەناسراو بێت، ئەوا بێگومـان "ئۆریانا ڤالاچیّ " زۆر لەوە ناسراوتر و بەناوبانگترە کە پێویستـی بە ناسین هـەبێت.. ئەم خـانمە فلۆرەنسـاییـیە (١٩٢٩ -٢٠٠٣) سـەروو حەفتا ساڵێک ژیا، لە بواری فیکر و سیاسـەت و ئەدەب و رۆژنامـەنووسیدا، گەلێک

بەرهەمی دیار و دانسقەی پێشکێشی خوێنەرانی کرد.

"ڤالاچێ " ئەوەندە ژیا تا سەرەتاکانی سەدەی بیست و یەک ببینێ و لە سەرەتاکانی سەدەی بیست و یەکیشدا لەو شارەی تێیدا دەژیا واتە (نیویۆرک) کردەوە تیرۆریستییەکانی رێکخراوی قاعیدە ببینێ. بینی چۆن خوێن ساردانە مرۆڤگەلێک بەناوی قەداسەت و شەهادەت و مەرگ و خواوەندەوە، ئەتکی ژیان و شارستانییەت و پرانسیپە ئینسانییەکان دەکەن. " ڤالاچێ " دیمەنەکانی ئەو کردەوە تیرۆریستییە، خەیاڵی داگیر دەکەن و ترس و تووڕەیییەکی بێسنووریشی تێدا دەچێنن. هەموو ئەمانەش دەبنە زادی فیکری نووسینی کتێبێک بەناوی (الغضب و الكبرياء).

یازدەی سێپتەمبەر مەرەکەبێکی زۆری بەنووسەران و رۆژنامەنوسان رشت، بەشێکی زۆری ئەو نووسینانەش گوزارشت لە ترس و دڵەڕاوکێ، رق و تووڕەیی، بوغز و شەڕانگێزی ئەو ئەوروپی و ئەمەریکاییانە دەکەن کە (قاعیدە) لە ناخەوە بریندار کردوون. بڕوانە: (لی هاریس: شارستانییەت و دوژمنانی، خێرت فیلدەرز: ئازادی هەڵبژێرە، لەگەڵ نووسینی نووسەر گەلێکی وەک: ئەندرێ گلۆکسمان و ئالان فێنکلکراوت و دانیال بابیس و ف.س نایبۆل و بێرنارد لویس و بۆکانن و.. هتد).

"ئۆریانا ڤالاچێ " لە کتێبەکەیدا " (الغضب و الكبرياء) بەڕوون و رەوانی باس لەو ترس و تووڕەیییە دەکات و رەشبینی خۆی بەرانبەر داهاتووی رۆئاوا ناشارێتەوە. ئەو کتێبە زیاتر بە مانیفێستێک دەچێت بۆ ئەوروپای دوای یازدەی سێپتەمبەر.. هەوڵێکە بۆ گرتنەبەری رێوشوێنی پێویست، بۆ پاراستنی ژیاری رۆئاوا لە دەست بەربەرییەکان و فاشیزمە نوێیەکان. نەخشە رێگایەکە بۆ ئەوەی خۆرئاواییەکان بزانن چۆن فاسیلەیەک لە نێوان خۆیان و ئەوان، لە نێوان ژیان و مردن، لە نێوان بەربەرییەت و شارستانییەتدا دادەنێن.

" ڤالاچێ" ترسی خۆی ناشارێتەوە لەوەی شارستانییەتی نوێی ڕۆئاوا بەهەمان دەردی ئیمپراتۆریەتی رۆمانی بچێت، واتە کۆچبەرە موسڵمانەکان ببنە ئەو سەرە نێزەیەی لە قەبرغەی ئەورووپاییەکان گیر دەبن و دەیانکەنە کۆیلە. ئەو تەواو بڕوای بەو تێزەیەی "ویڵ دیورانت"ی مێژوونوس هەیە کە دەڵێت: (رۆما هەر بەتەنیا بەهۆی شالاو و هێرشی بەربەرییەکان لە دەرەوە دوچاری شکست نەهات، بگرە ئەوەی بڕستی لێ بڕی و لاوازی کرد، نەوە و وەچەی بەربەرییەکان بوون لە ناوەخۆی رۆما خۆیدا).

" ڤالاچێ "ش قەناعەتی وایە گەر ڕۆئاوا فریای خۆی نەکەوێت، نەوە و وەچەی موسڵمانەکان لە ئێستادا و لە سەرزەمینی خۆیدا، بەو دەردەی دەبەن. ئەوەتا لەو کتێبەیدا دەڵێت: (درەنگ یان زوو، ڕۆئاوا دەبێتە کۆلۆنێیەکی ئیسلامی) و مەترسی خۆشی لە پرسی دیموکراسی نیشان دەدات و دەڵێت: (هەر کۆمەڵگەیەک زۆرکراوە و دیموکراسی بێت، تیرۆر زیاتر زەفەری پێ دەبات). لە پاڵ هەموو ئەمانەدا ڕۆئاواییەکان ئاگادار دەکاتەوە کە دەبێت لەم شەڕی مان و نەمانەدا (بەگژ هەموو ئەوانەدا بچنەوە کە بەهاکانی ڕۆئاوا بەسووک دەگرن).

" ڤالاچێ " وەک " پاتریک بۆکانن" پێی وایە: (کۆچی بەلێشاوی موسڵمانان بەجارێک ڕۆئاوا دەگۆڕێت و وایان لێ دەکات خاڵی هاوبەشی کولتووری و مێژوویییان لە نێواندا نەمێنێ و دەستکاری پێکهاتەی دیموگرافی ئەو کیشوەرەش دەکات. ئەگەر ئەورووپا لە سەدەی نۆزدەدا پەلاماری ئەفریقا و وڵاتانی ئیسلامی و جیهانی سێی دابێت و کۆلۆنیالیزەی کردبن، ئەوا ئەو وڵاتانە لە سەدەی بیست و یەکدا پرۆسەیەکی پێچەوانەی ئەوە ئەنجام دەدەن و پەلاماری ڕۆئاوا دەدەن و کۆلۆنیالیزەی دەکەن).

"ڤالاچێ" چەند لە شالاوی جەحافیلی ئیسلامی و توندڕۆی موسڵمانان دەترسێت، دە ئەوەندەش لە ڕۆئاواییەکان و هاوڕەگەزە ئەورووپییەکانی

نائومێدە و ڕەشبینە بەرانبەر داهاتوو. ئەم پەرەگرافە شەرحی ئەو دۆخە دەروونییە خراپەی " ڤالاچێ " دەکات کە دەڵێت: (ئەو شێرپەنجە کوشندەیەی تووشم بووە دەزانم دەمکوژێت، بەڵام ڕۆئاوا دووچاری دەردێک بووە کوشندەتر لەو دەردەی من، دەزانن بۆ؟ لەبەرئەوەی هاوکاری دوژمنەکانی دەکات و دۆستی ئەوانەیە کە بەهاکانی بە کەم دەگرن. ڕۆئاوا نە وەک پێویست شینی قوربانییانی خۆی دەکات و نە وەک پێویستیش دەزانێت، رق لە دوژمنەکانی هەڵگرێت و بیان بوغزێنێت).

" ڤالاچێ " کە ئەم شتانەی دەنووسی، تەنیا هێرشەکانی سەر نیۆیۆرک و مانهاتنی بینیبوو، بەوە رانەگەیشت پەلامارەکانی مەدرید و پاریس و لەندەن ببینێت، یاخۆ لە شاشەی تی ڤی کانەوە ببینێ لە عێراقدا "زەرقاوی " چۆن بارمتە بیانییەکان گۆشاوگۆش سەر دەبڕێت. یان ئەو هەواڵە جەرگ بڕە ببیستێ کە لە هۆڵەنداوە باس لەوە دەکات، بەپێی ئامارەکان چاوەڕێ دەکرێت لە ساڵی ٢٠١٥دا لە هەردوو شاری ئەمستەردام و ڕۆتەردامدا موسڵمانان ببنە زۆرینە. ئەو مردو ئەم هەقیقەتە تاڵانەی نەبیست. گەر بمایە بێگومان شان بەشانی "رۆبرت سنبسەر" و "بامێلاگیلەر" رادەوەستا و نەی دەهێشت لە نزیک شوێنی دوو تاوەرە بازرگانییەکەی مانهاتن، مزگەوت دروست بکرێت.

کتێبی (الغضب و الکبریاء) رەنگە بەتووڕەییەوە بیخوێنیتەوە و جاڕست بکات، بەڵام ئەمە رێ لەوە ناگرێت کە کتێبێکە تەعبیر لە ویژدانی ژنێکی ئەوروپایی دەکات لە قۆناغی ئێستادا، قۆناغێک کە سیخناخە بەتیرۆر و تۆقاندن.

قەتڵ و عامەکەی "ئەندرێس بریڤیک"

نزیکترین ڕووداو لە ئێستاداو دە ساڵ دوای یازدەی سێپتەمبەر کە نیشاندەری ترس و تووڕەیی ئەوروپاییەکان بێت لە ئیسلام و پەنابەرانی

مـوسـڵـمــان لە ڕۆئاوا، قـەتڵ و عـامـە کـەم وێنە و چاوەڕوان نـەکـراوەکـەی "ئـەندرێس بـریڤـــیـک"ە، لـە ئۆسـلـۆی پایتـــەخـــتـی نـەرویج لـە بـەرواری ٢٠١١/٧/٢٢دا.

ئەم گەنجە نەرویجییە وەک دواتر کەناڵەکانی ڕاگەیاندن ئاشکرایان کرد، یەکێکە لەو دەنگانـەی داوای ڕاگرتنی بەئیسـلامکردنی ئەوروپا دەکەن و دژی فرە کولتووری و تەشەنەسەندنی ئیسلامن لەو کیشوەرەدا. واتە ئەمیش وەک بەشێکی زۆری ئسووڵییە مەسیحییەکان و ڕاستڕەوەکانی ئەوروپا، پێی وایە ئیسـلام هـەڕەشـەیە بۆ سـەر کـولتووری ڕۆئاوا و نۆرم و بەهاکـانی ئەوروپا. ئەو هـەڕەشـەیەش لە ڕێی گۆڕینـی دیموگرافی و کۆچی بەلێشاوی خـەڵکانی موسڵمانەوە مەیسەر دەبێت.

"بریڤیک" دەڵێت: (یەک وڵاتم لە دنیادا پێ بڵێن، مـوسـڵـمانان بەئاشـتی و ئارامـی لەگـەڵ خـەڵکەکـەیدا بژین؟ یەک نموونەم پـێ بڵـێن، مـوسـڵــمــانان توانیبێتیان سەرکەوتووانە لەگەڵ خەڵک و خوای ئەو شوێنانەی تێیدا دەژین ئاوێتـەبن و بێ کێشـە لەگەڵیاندا هـەڵبکەن؟ ئاخر دەبێت چەند ئەوروپایی تر بکوژرێت و چەند ئافرەتی ئەوروپایی تر لاقە بکرێت و چەند دزی و تالانی تر ڕووبدات، تا دڵنیا بین لەوەی کە ئیسلام و فرە کولتووریـیان نەوتووە. ئێمە با سـەیرێکی لوبنان و کۆسۆڤۆ و کشمیر و تورکیا بکەین، ئەوسا دەزانین کە لە ئایندەشدا نەرویج و وڵاتانی تری ئەوروپی چییان بەسـەر دێت).

ئەم قـسـانەی "بـریڤـیک" نـیشـاندانی هـەمـان ترسـە، درێژکراوەی هـەمـان تووڕەیییـە.. تەعبیـر لەو وەسـوەسـە و نیگەرانییـە دەکات کە لەمڕۆدا ڕۆحی زۆرێک لە ڕۆئـاوایـیـــیـــەکـــان ئـازار دەدات. "بـریڤـــیـک" وەکـی زۆرێک لـە ئەوروپاییـیـەکـانـی دی دەیەوێت ئەو مـەترسـییـە گـەورەیە نیشـانـی هـاوڵاتیـان بدات. ئەگەر "گزافێ دی سی " و " ئۆریانا ڤالاچێ " بەپێشنیـاز و گـازندە و گلەیی و لە ڕێی قەڵەمەکانیانەوە ئەو کارەیان کردبێت، ئەوا "بریڤیک" بەگوللە

و بەکوشتار و تەقینەوەیەکی گەورە، پەیامەکەی خۆی دەگەیەنێت.

رەنگە "بریڤیک" دوای دە ساڵ لە رووداوەکەی یازدەی سێپتەمبەر، گەشتبێتە ئەو قەناعەتەی کە قەڵەم و نووسین زۆر لەوە بێ تواناترن، ئەوروپاییەکان لەو مەترسییانە ئاگادار بکەنەوە کە تەوقی داون. هەر بۆیە ئەم وەک "گزافیێ دی سی " ناکات وەسێتنامە بنووسێ، یان وەک "ڤالاچێ " کتێبێک چاپ بکات. نەخێر ئەو دێت قەسابخانەیەک دەخوڵقێنێ و بەناو خوێنی حەفتا قوربانیدا، ترس و تووڕەیی خۆی لە دەست موسڵمانە بەربەرییەکان بەیان دەکات. بەناو خوێنی ئەو قوربانییانەداو لەسەر لاشەی ئەو مردوودانەش، پەیامی خۆی بەگوێی ئەوروپاییە چاوشین و قژ زەردەکان و موسڵمانە سەر رەشەکان و تەواوی جیهاندا دەدات.

ئێستا دنیا لە نێوان تیرۆر و تۆقاندنی ئیسلامییە ئسووڵییەکان و ترس و تووڕەیی ئەوروپاییەکاندا، ژیان بەڕێی دەکات.

ئەمەریکاییەکان و شەڕی دژە تیرۆر
"لەپێناو چیدا شەڕ دەکەین؟"

"ئەو کەسانەی تەقینەوەکانی یازدەی سێپتەمبەریان ئەنجام دا، لەوانە بوون کە لە ئاگرە سوورەی وڵاتانی خۆیان رایان کردبوو، کەچی ئاگرە سوورەکەیان لەگەڵ خۆیاندا برد و ئەو وڵاتانەیان پێ سووتاند کە داڵدەیان دان و مافی پەنابەرێتییان پێ بەخشین و وەک مرۆڤ حورمەتیان گرتن".

-د. فوئاد عەجمی-

کەس ئەمەریکای خۆش ناوێت

ئەمەریکاییەکان وان، ئەوروپاییەکان ئیرەییان پێ دەبەن، ڕۆهەڵاتییەکان خانەگومانن لێیان. مارکسیستەکان هەجویان دەکەن و لە هەرکوێ بێ وەک گەورە هێزی ئیمپریالیستی ناویان دێنن. ئیسلامیستەکانیش پەلاماریان دەدەن و وەک شەیتانی گەورە سەیریان دەکەن. ئەمەریکاییەکان ئەو راستییانە دەزانن، بەڵام هیچ کات وەک دوای ڕووداوەکانی یازدەی سێپتەمبەر، لەسەر ئەو پرسە نەوەستاون و پرسیاری (بۆچی رقیان لێمانە؟) یان بەجیدی نەگرتووە. دوای یازدەی سێپتەمبەر، رۆشنبیرە دیارەکانی ئەمەریکا و ناوەندە ستراتیجییەکان و سەنتەرەکانی لێکۆڵینەوە و راپرسیکردن، دەکەونە تیۆریزەکردنی ئەو رقە و سۆراخکردنی وەڵامی ئەو پرسیارەی کە (بۆچی رقیان لێمانە؟).

کەس ئەمەریکای خۆش ناوێت! میللەتان و هێز و کۆمەڵە و گرووپە ئایدۆلۆجی و دینییەکان.. تەنانەت زۆرێک لە هونەرمەندان و بیریاران و رۆشنبیران و رۆژنامەنووسانیش. رەفتار و سیاسەتی ئەمەریکا خۆی بێت، یان هەوڵی بەردەوامی هێزە مارکسییەکان بێت لە رابردوودا و ئیسلامییە ئسووڵییەکان بێت لە ئێستادا، هیچ لەو راستییە ناگۆڕێت کە کەمترین کەس ئەمەریکاییەکانیان خۆش ناوێت.. بەدەر لە پارت و هێز و گرووپە ئایدۆلۆجییەکان، نووسەرگەلێکیش هەن بەبێ ئەوەی هیچ باکگراوندێکی ئایدیۆلۆجی و سیاسییان هەبێت و تەعبیر لە بەرنامە و گوتاری هیچ هێز و لایەنێک بکەن، ئەمەریکا وەک مەڵبەندی شەڕانگێزی و وەک دۆزەخێک وێنا دەکەن.. شاری نیویۆرک کە تەعبیرە لە ژیاری مۆدێرن و لە خەونی ئەمەریکی، "ئەدۆنیس" لە قەسیدەیەکیدا بەناوی (قبر من اجل نیویورک)

بەشارستانێتییەکی چوار پێ وەسفی دەکات و سی ساڵ بەر لە پەلامارەکەی (قاعیدە) و قوتابییەکانی "بن لادن"، باس لەوە دەکات کە رەشەبایەک لە رۆهەڵاتەوە هەڵ دەکات و پەیکەری ئازادی ئەو شارە لوول دەدات. "سوهرابی سوپهەری "یش لە نامەیەکیدا دەنووسێت (نیویۆرک توخمی سەگە). رەنگە ئەدەبیاتی گەلانی تریش، پڕی بێت لە نموونەی ئەم بۆچوونانە لەسەر وڵاتی مام سام. بەدەگمەن لای ئەم یان ئەو نووسەر، بەسەر دێر و پەرەگرافی وادا دەکەوین کە ستایشی ئەمەریکا بکەن، یان ژیان و خەونی ئەمەریکایی بەدڵخوازی خۆیان بزانن. ساڵانێکی زۆر لەمەوبەر و لە سەروبەندی رووخانی دیواری بەرلیندا، دیمانەیەکی نووسەری بەناوبانگی ئیتاڵی "ئیتالیۆ کالڤینۆ"م خوێندنەوە، کە تێیدا سەرسامی خۆی بە شاری نیویۆرک و ئەمەریکا نیشان دەدات و دەڵێت: (من وەک ستاندال وام زۆر عاشقی نیویۆرکم، بۆیە حەز دەکەم وەکی ئەو گەر مردم، لەسەر گۆڕەکەم بنووسن نیویۆرکی). لە دوای ئەو قسانەی "کاڵڤینۆ"وە، ساڵان هات و رۆیشت و ئەوەی من بینیم و خوێندمەوە، هەر پەلاماردان و هەر هێرش و هەر لاقرتێکردنی ئەمەریکا بوو. تەنانەت مرۆڤ ئەگەر واز لە هێزە ئسووڵی و توندڕەوە ئیسلامی و مارکسییەکانیش بێنێت، دەبینێت پرۆژەی نووسینی چەند نووسەرێک یەکبینە، تەرخانە بۆ هەجوکردن و مەحکومکردنی خەونی ئەمەریکی و سیاسەتی ئەمەریکی و شارستانییەتی ئەمەریکی. لەم رووەشەوە هەریەک لە "تاریق عەلی " و " ئیدوارد سەعید" و "نەوام چومسکی " باشترین نموویەکن.

شتێک کەوا دەکات هەمیشە رەخنە و تووڕیی و رق و گلەیییەکان روویان لە ئەمەریکا بێت، ئەوەیە کە ئەمەریکا وڵاتێکی مەزنە و بگرە یەکەمین هێزەی گەورەی دنیایە. هەر ئەمەش وای لێ دەکات هەرچی گۆبەن و خراپەکاری دنیا هەیە، بدرێتە پاڵ ئەو و ئەو بە بەرپرسیار بزانرێت لێیان.

کاتێک لە شوێنێکی سەرگۆی زەویدا کارەساتێک دەقەومێت و ئەمەریکا

خــۆی تێ هەڵدەقــورتێنێت، دەبێــتــە هــەراو زەنایــەکی گـــەورە و بـاس لە هەژموونی ئەمەریکا و ئیمپریالیزمی ئەمەریکی دەکرێت. کە پەناش دەگرێت و هەقی کێشەیەکی نابێت، دەکەوێتە بەر ڕێژنەی ڕەخنە و گلەیی ئەوەی لێ دەکرێت کە وەک گەورەترین هێزی دنیا، بە ئەرکی خۆی هەڵناستێت.

"جــۆرج تەرابیــشی" ڕاست دەکـات کــە دەڵێت: (بەدرێژایی مــێــژووی مرۆڤایەتی هیچ مۆدێلێکی ژیاری وەک مۆدێلی ئەمەریکی، ڕووبەڕووی ڕەخنە و گــازنده و گلەیی نەبووەتەوە، بەڵام لە بەرامــبــەریشــدا هیچ مــۆدێلێکی شــارســتــانی وەک شــارســتــانێــتی ئەمــەریکی، نەبووەتە بابەتی خــەونی مرۆڤایەتی). (بڕوانە، جورج طرابيشي : أمريكا التي يجدر فهمها قبل أصدار حكمنا عليها).

بەڕای ئەمەریکاناسێکی فرەنسی بەناوی "ئەندرێ گاسپی " کە پسپۆڕە لە مێژووی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکادا، بەشێکی زۆری ئەو بەدبینییەی لەســەر ئەمــەریکا هەیە، پێوەندی بەوەوە هەیە کــە ئەوانەی حــوکم لەســەر ئەمەریکا دەدەن، نایناسن و لە واقیعی حاڵی ئەمەریکاییەکان بێ ئاگان... ئەمەریکا نە ئەو ئەهریمەنە دڵڕەقەیە کە نەیارەکانی باسی دەکەن و نە ئەو فریشتەیەشە کە لە خەیاڵدانی هەندێکدا هەیە. ئەمریکا بەوەی زلهێزێکی گەورەی دنیایە، دەکرێت لە هەزار و یەک گۆشەنیگاوە سەیر بکرێت. بەڵام بۆ تێگەیشتن لێی بەشــێوەیەکی واقیعی، دەبێت ئەم چەند بەڵگە نەویستــە لەبەرچاو بگیرێت:

یەکەم: ئەمەریکا نەتەوەی کۆچبەرەکانە (ئەگەر گونجاوبێت ناوی نەتەوەی لێ بنێین). لە مێژووی پڕ جووڵە و هەمیشە گۆڕاوی ئەمەریکادا، تەنیا شتێک کە جێگیر و نەگۆڕە، کۆچ و کۆچڕەوی بەردەوامە بۆ ئەو جوگرافیایە. شتێک لە ئەمەریکادا نییە ناوی دانیشتوانی ڕەسەنی وڵات بێت.. ئەو هندییە سوورانەشی پێیان دەڵێن (دانیشتوانی ڕەسەنی وڵات) لەجێی خۆیدا نییە، چونکە ئەوانیش لەو کــۆچبــەرانەن کــە زۆر لــە کــۆنی کــۆنەوە بە گــەرووی

(بێرینگدا) پەڕیونەتەوە و داخڵ بەو وڵاتە بوون. کە وابێ ئەمەریکاییەکان بەر لە هەر شتێ جیهانێکی تایبەتین و نەتەوە نین. لەو وڵاتەدا شتێ نییە ناوی ئەمەریکی رەسەن بێت و مرۆڤێک نییە بتوانێت بەخۆی بڵێت: (سەرو مڕ ئەمەریکیم).

دووەم: ئەمەریکا وڵاتێکی دیموکراسییە. ئەم وڵاتە لە رۆژی سەربەخۆ بوونییەوە لە کاتی هاتنە دەرەوەی لەژێر دەسەڵاتی تاجی بەریتانی، جگە لە سیستەمی دیموکراسی سیستەمێکی تری نەناسیوە. ئەو دەستوورە سیاسییەشی دوو ساڵ دوای سەربەخۆیی هێنایە ئارا (واتە لە ساڵی ١٧٨٧دا)، یەکەمین دەستووری مۆدێرنەی سیاسییە لە جیهانداو هاوکات کۆنترین دەستوورێکە کە لە جیهاندا کاری پێ بکرێت.

سێیەم: ئەمەریکا وڵاتی چینی ناوەندە.. راستە ئەمەریکا وەک تێکڕایی وڵاتانی دنیا هەژار و دەوڵەمەندی تێدایە، بەڵام ئەوەی جیای دەکاتەوە لەوانی تر ئەوەیە کە لەوێدا، چینی ناوەند زۆرینەن و زۆرینەی وڵات پێک دێنن.

چوارەم: ئەمەریکا وڵاتێکی ئاینییە. دەستووری ئەمەریکا خەڵک و خوای وڵات بەیەزدان دەسپێرێ و خوا ئاگای لێیانە. دراوەکەشیان لێی نووسراوە (باوەڕمان بە یەزدان هەیە). سەرۆکی وڵاتیش کە دێتە سەر سوێند خواردن، دەبێت دەست بەئینجیلدا بدات. ئەمەریکا وەک چۆن سیستەمێکی سیاسی دیموکراسی هەیە، سیستەمی ئاینیشی دیموکراسییە، وڵاتێکی مەسیحی کاتۆلیکییە و لە ٩٥٪ خەڵکەکەی ئیمانیان بەخوا هەیە، بەڵام دینداری و خواپەرستی بۆ تێکڕای ئاین و ئاینزاکانی تریش فەراهەم کراوە.

رەنگە ئیسلامییە ئسوولییەکان زیاد لە هەر کەس و لایەنێکی دی، سوودیان لەم هەلومەرجە وەرگرتبێ و تا رووداوەکانی یازدەی سێپتەمبەریش، ئەمەریکا ئەو سەرزەمینە بووبێت کە ئیسلامییە پەرگیرەکانی دنیا، بەئارامترین شوێنیان زانیبێت بۆ خۆیان.. لە سەردەمی حوکمڕانی "بیل کلنتۆن"دا کەسێکی وەک "ئەنوەر هەدام" لەبەرەی ئینقازی

جـەزائیـری، بەئـاشکرا دەڵێت: (لە سـەردەمـانـی سـەرەتاکـانی ئیـسـلامـدا، پاشـای حـەبەشـە چ پشت و پەنایەک بوو بۆ مـوسـڵـمـانان و بۆ سـەرخـسـتنی پەیامـەکـەی مـحـەمـەد، لە رۆژگـاری ئەمـڕۆشدا بـیل کلینتـۆنی سـەرۆکی وڵاتە یەکگرتـووەکـانی ئەمـەریکا، هەمـان ئەو رۆڵە بۆ ئیـسـلامـیـیـەکـان و دۆست و لایەنگرانی هێـزە ئیـسـلامـییـەکـان دەبینێت). بەڵام سـەرەڕای ئەوەش، کـەچی ئەوانەی لە نـاز و نیـعـمـەتی ئەو شـارسـتـانیـیـەتە بەهرەمـەند بوون و لەوێدا ئۆقـرەیان گـرتبـوو، لە بەراییـیـەکـانی سـەدەی بیـست و یـەکـدا زۆر خـوێن سـاردانە، ئاگریان لەو ماڵە بەردا. "فـوئاد عەجـمی " وتەنی: (ئەوان لە ئاگرە سـوورەی وڵاتەکـانی خـۆیان هەڵاتبـوون، کـەچی ئـاگرە سـوورەکـەیان لەگـەڵ خۆیاندا بردو ئەو وڵاتەیان پێ سوتاند کە داڵدەی دابوون و مافی پەنابەرێتی پێ بەخشیبوون و وەک مرۆڤ حورمەتی گرتبوون).

ئیـسلامیـستـەکان لەبەرئەوەی خـۆیان بەنماینـدەی خوا دەزانن لەسـەر زەوی، هەر زوو بۆ خۆپاککردنەوە لەو تاوانە رایان گەیاند کە ئەوان ئەو کارەیان لەبەر خـۆشـەویسـتی خـواو دین و شـەریعـەتی خـوا کـردووە، بەڵام وەکی شـاعیـر و روونـاکبیـری گەورە" ئەدۆنیس" دەڵێت: (ئاخر چۆن دەکرێت خوات خۆش بوێت، کـەچی رقت لە بەندەکانی خوا بێت؟). ئەمە درۆیەکی گەورەیە. هەر لەسـەر ئەم درۆ شـاخـدارەشـە دوای یـازدەی سـێـپـتـەمـبـەر، زیاتر لە شـەست رۆشنبـیـر و بیـرمـەندی دیاری ئەمـەریکی بەیـاننـامـەیەک دەردەکـەن و تێـیدا، ئەم ئیـدیعـا بێ بناغەیەی (قاعیدە) و پیاوکوژەکانی ئەو رێکخراوە پووچ دەکەنەوە.

بۆچی رقیان لێمانە و شەڕ لەپێناوی چیدا دەکەین؟

دوابەدوای هێـرش و پەلامـارەکـانی سـەر نیـویـۆرک و واشنتـۆن لە یازدەی سـێـپـتـەمـبـەری ٢٠٠١دا، ئەمـەریکا وەک دەوڵەت و وەک دامـەزراوەکـانی کـۆمـەڵگەی مـەدەنی و تێکڕایی خـەڵکانی ئەو وڵاتە کـەوتنە خـۆ. هەم بۆ بەرگـرتن و بـەرپەرچدانـەوەی ئەو هێـز و لایەنانەی بەو کـارە هەسـتـاون و گرتنەبەری رێوشـوێنی سیاسی و سەربازی و ئەمنی لە دژیان، لەگەڵ هەوڵی

بێــوچانیش بۆ تێگەیشتن لەوەی کــە رووی دا و تیــۆریزەکــردنی ئەو رق و توورەییــیــەی بوونە مــایەی ئەوەی لە مــاوەیەکی کــورتدا، ئەمــەریکا لـەناو جەرگەی وڵاتەکەیدا و بە بەرچاوی دنیاوە سێ هەزار قوربانی بدات.

ئەگەر بەشێکی کارە سیاسی و سەربازی و سیخوڕییەکان ئەمەریکا وەک دەوڵەت پێی هەســتــابێت، ئەوا بەشــەکــەی تری کــە تیــۆریزەکــردن و بەدواداچوونی حــاڵەتەکە و هەوڵدان بوو بۆ وەڵامدانەوەی پرسیــاری (بۆچی رقیــان لێمانە و لەپێناو چیدا شــەڕ دەکەین؟)، ســەنتەرەکانی توێژینەوە و ناوەندە ئەکادیمی و ستراتیجییەکان و توێژی رۆشنبیران و میدیاکاران پێی هەستان و لەو پێناوەشدا هەوڵێکی زۆریان بەخەرج دا.

واتە وەک وڵاتانی ئێمە، تەنیا دەوڵەت و دەسەڵاتی سیاسی مەعنی نەبوون، بەوەڵامـدانەوە بەو رووداو و کارەساتە چاوەڕواننەکراوە، بگرە لەگەڵیشیدا توێژی رۆشنبیران و میدیکاران و ئەکادیمیستەکان و رۆژنامەنووسان کە بەرهەمهێنەری مەعریفە و زانیارین، شانیان دایە بەر ئەو کارە و بەشێکی بەرپرسیارێتی رووبەڕووبوونەوەی ئەو مەترسییانەیان خستە ئەستۆی خۆیان. ئەو بەیاننامەیەی کە شەست لە رۆشنبیرانی ئەمەریکا، لە دوای رووداوەکانی یازدەی سێپتەمبەر بڵاویان کردەوە، نموونەیەکە. ئەو نامەیە بەیەکێک لە تێکستە گرینگەکانی ئەو قۆناغە ئەژمار دەکرێت و واژۆی چەندین نووسەر و بیریاری دیار و گرینگی ئەمەریکای لەسەرە، لەوانە: (فرانسیس فۆکۆیاما، ساموئیل هنتنگتۆن، هارڤی مانسفێڵد، ساموئێل فریدمان، تۆماس کوهلەر، رۆبەرت بۆتمان، جێرارد برادلی، پۆڵ ڤیتز، نیڵ گیلبەرت و.. هتد).

ئەڵبــەت ئەم نامــەیە لە کــاتی خــۆیدا و تا ئەمــڕۆش، بۆ زۆربەی زۆری زمانەکان تەرجەمە کراوە و قسە و باسی زۆریشی خستووەتەوە، بەڵام بێگومان لە رۆشنبیری کوردیدا نە نامەکە چانسی تەرجەمەکردنی هەبوو، نە قسە و باسی پێویستی بەدوای خۆیدا هێنا. بێگومان ئەمە شتێکی عادەتییە و کــەم جــار بووە، رۆشنبــیــریی کــوردی وەک پێــویست ئاوڕی لە رووداو و

مەسەلە جیهانییە گرینگەکان دابێتەوە و قسەی لەسەر کردبن.

بەهەر حاڵ، بەو پێیەی ئەوانەی هێرش و پەلامارەکانیان ئەنجام دابوو (عەرەب و موسڵمان) بوون، هەر بۆیە بەشێکی زۆری نووسراوەکەیان رووی لە (عەرەب و جیهانی ئیسلامی) بوو. لێرەوە عەرەب و ئیسلامییەکان (ئەوەندەی من ئاگاداربم)، زۆرترین شتیان لەسەر بەیاننامەکەی رۆشنبیرانی ئەمەریکی وت. بێگومان لە دەرەوەی ئەم بەیاننامەیەشدا، رۆشنبیران و ئەکادیمیستانی تری ئەوروپا و ئەمەریکا، لە سۆراخکردنی وەڵامێکدا بوون بۆ پرسیاری (بۆچی رقیان لێمانە؟). رەنگە زۆر پێشتر وتارەکەی "بێرنارد لویس"، بەناوی (رەگوڕیشەکانی رق و تووڕەیی ئیسلامی) یەکێک بێت لەوانە. "بێرنارد لویس" وەک رۆهەڵاتناسێکی قاڵبوو و پڕئەزموون، وتارەکەی بەم پرسیارە دەست پێ دەکات: (بۆچی زۆربەی موسڵمانان، رقیان لە رۆئاوا دەبێتەوە؟). ئەڵبەت "بێرنارد لویس" بەدوور و درێژی لەسەر هۆکارەکانی ئەم رق و تووڕەییە دەوەستێت و باسیان دەکات، بەڵام پوختەی قسەکانی و قەناعەتی خۆی ئەوەیە کە (جیهانی ئیسلامی لە ئێستادا دوچاری شکست و قەیران و هەڵخلیسکانێکی گەورە بووە و لە قوربانییەک دەگەڕێت، تا هەموو ئەو شتانەی بخاتە ئەستۆ).

واتە جیهانی ئیسلامی بۆ خۆدزینەوە لە بەرپرسیارێتی زۆربەی زۆری ئەو کێشانە و دوورخستنەوەی لە خۆی، لە قوربانییەک دەگەڕێت یان بڵێین بۆ هێزێک دەگەڕێت لە دەرەوەی خۆی، تا هەموو شتەکان بکاتە ملی ئەو. بەگشتی لە دنیایەکدا کە (دین تێیدا بووبێت بە ڤایرۆسێکی کوشندە وماڵوێرانکەر و مەترسی لە چەکی کۆمەڵکوژ زیاتر بێت، بەناچاری دەبێت بەرپەرچ بدرێتەوە و شەڕی لە دژی رابگەیەنرێت). (بروانە، علي حرب: السفیر الثقافي ٢٠٠٨/٤/٨).

هەر لەم سەروبەندەشدا کاتێک ئەمەریکا دێتە سەر خەت و بۆ ئیعتبار گێڕانەوە بۆ کەرامەتی پێ لێنراوی جەنگی (دژە تیرۆر) رادەگەیەنێت، ئەو

شەست رۆشنبیرەی ئەمەریکا لە بەیاننامەیەکدا مەبەست و هۆکارەکانی ئەو جەنگە بۆ هەموو لایەک روون دەکەنەوە و دەسپێکی بەیاننامەکەشیان بەمە دەست پێ دەکەن: (لەپێناو چیدا شەڕ دەکەین؟).

لەوەڵامدا دەڵێن: (هەندێ جار ئان و ساتی وا دێتە پێشێ، نەتەوەیەک ناچار دەبێت بەزەبری چەک بەرگری لەخۆی بکات. لەبەرئەوەشی کە شەڕ پرسێکی مەترسیدارە و قوربانی لێ دەکەوێتەوە و پێوەندی بە بەنرخترین شتەوە هەیە کە ژیانی مرۆڤە، ئەوا پێویستە لە سەر ئەوانەی جەنگ رادەگەیەنن، باس لەو مۆڕالانە بکەن کە دەبێتە پاشخانی کارەکەیان و تەواوی دنیا لە راستی و دروستی ئەو پرەنسیپانە ئاگەدار بکەنەوە کە لەپێناویدا دەجەنگێن. بۆیە ئێمە لێرەدا تەئکید لە چەند هەقیقەتێکی نەگۆڕ و بنەمایی دەکەینەوە کە پێوەندی بەتێکڕایی مرۆڤەکانەوە هەیە بەبێ جیاوازی، ئەو هەقیقەتانەش ئەمانەن:

١- مرۆڤەکان وەک یەک رێز و مافیان هەیە، بەبێ جیاوازی.

٢- مرۆڤ رەگەزی سەرەکی پێکهێنەری کۆمەڵگەیە و شەرعییەتی فەرمانڕەواش لە پاراستنی ئەو بوونەوەرەدایە، لەگەڵ رەخساندنی هەلی پێویستدا بۆی، تا تواناکانی خۆی تاقی بکاتەوە و بەڕووی دنیادا بکرێتەوە.

٣- مرۆڤ بە سروشتیی خۆی حەزی بە سۆراخکردنی ئامانج و مەبەستی ژیان هەیە.

٤- ئازادیی ویژدان و ئازادی ئاینی، لەو مافانەن کە نابێت لە مرۆڤ زەوت بکرێن.

٥- کوشتن بەناوی یەزدانەوە، پێچەوانەی بڕوا هێنانە بەخوا و خیانەتی گەورەیە لە یۆنیڤێرسالییەتی ئیمانی ئاینی.

بەم پێیە ئێمە بۆ خاتری بەرگریکردن لە خۆمان و لەم پرەسپە یونیڤێرسالییانە شەڕ دەکەین).

ئەو شتەی لە دوای یازدەی سێپتەمبەرەوە، ئەمەریکاییەکان ئازار دەدات و گێنگڵ دەدەن پێیەوە، ئەو پرسیارەیە کە لە یەکتری دەکەن و بێ وەڵامە: (بۆچی ئێمە دوچاری ئەم هێرش و پەلامارە پڕ لە رق و شەڕانگێزیە بووین؟). (ئەوانە بۆ تا ئەو ئەندازەیە رقیان لێمانە و بۆچی بەخوێنی سەرمان تینون؟).

وەک وەڵامێک بەم پرسیارانە، ئەو نووسەرانە دەڵێن: (ئێمە دان بەوەدا دەنێین کە نەتەوەی ئێمە لە هەندێ کاتی دیاریکراودا، خوێنسارد و نابەرپرسیارانە بەرانبەر میللەتانی تر رەفتاری کردووە، لەوانەش گرتنەبەر و پەیڕەوکردنی سیاسەتی چەواشەکاری و ناعادیلانە. ئێمە زۆرجار نەمانتوانیوە کار بەو ئایدیا و قەناعەتانە بکەین کە بڕوامان پێیان بووە، بۆیە ناکرێت گەلانی دی ناچار بکەین بەوەی باپەندی ئەو پرەنسیپە مۆراڵییانەبن کە ئێمە بۆ خۆمان زۆر کات نەمانتوانیوە پابەندبین پێیانەوە و راستگۆیانە کاریان پێ بکەین، بەڵام ئێمە پێمان وایە و دڵنیاشین تەواوی خێرخوازانی جیهانیش هاوڕان لەگەڵماندا کەسیاسەتی دەرەکی وڵاتی ئێمە هەر چۆنێک بووبێت، پاساو نییە بۆ ئەوەی خەڵکی بێ تاوان قەتڵ و عام بکرێن و بەو دەردە ببرێن.

بەو پێیەشی کە تیرۆریستانی یازدەی سێپتەمبەر هیچ داواکارییەکی تایبەتییان نەبووە، کەواتە ئامانج لە تاوانەکەیان هەر کوشتن و قەتڵ و عامکردن بووە و هیچی تر. سەرکردەی رێکخراوی قاعیدە ئوسامە بن لادن دان بەوەدا دەنێت کە هەڵمەت و پەلامارە پیرۆزەکانی یازدەی سێپتەمبەر بۆ سەر ئەمەریکا، لەو قەناعەتە نەگۆڕەیانەوە سەرچاوە دەگرێت کە ئەو وڵاتە سەری گەورەی کوفری جیهانییە. ئەم قسانە بەڕوون و رەوانی دەری دەخەن، پەلاماردەرەکان هەر بەتەنیا رقیان لە حکوومەت و دەسەڵاتە سیاسییەکەمان نییە، بگرە شێوازی ژیانکردن و تەواوی کۆمەڵگاکەمان بەسووک دەگرن و داخ لە دڵن لێمان. واتە ئەوان تەنیا لە رەفتاری سەرکردە و بەرپرسەکانمان تووڕەنین و رقیان بەتەنیا لەوان نییە، بگرە لە ئێمە هەموومانە، وەک

ئەمەریکایی بەگشتی). ئێمە وەک ئەوانەی واژۆی ئەم بەیاننامەیەمان کردووە و وەکی زۆرێک لە ئـەمـەریکاییـیـەکـانیش پێیـان وایە، راسـتـە هـەندێ نۆرم و بەها لە کۆمـەڵگەی ئەمەریکیدا هەن جوان نین و بگرە زیانبەخشیشن، وەک: (بەر خۆری بێ حـیساب و ئازادیی بێ سنوور و فەردگەراییـیەک بێ منەت لە وانـی دی و لە کـۆمـــەڵگە و پاشـــەکـــشـــەکـــردنـی هاوســەرگـــیـــری و بەرتەسکبوونەوەی ژیانـی خـێـزانی و...هتد)، بەڵام ئـەمـانەش بەهـانە نین تا بەو شـێـوەیە پەلامـار بدرێین.. ئەرکـی ئێـمـەیە گـەر یـازدەی سـێـپتـەمـبـەریش نەبوایـە، بەر بەو دیاردە دزێوانـەی ناو کـۆمـەڵگە بگرین و لە بەرانبـەریشـدا تەئکید لە کۆمەڵە نۆرم و بەهایەکی تری ئەمەریکی بکەینەوە کە نەک تەنیا بۆ ئەمەریکاییەکان، بگرە بۆ تەواوی جیهان سوودی دەبێت و خێر دەداتەوە.

ئەوەی لەم مـەسـەلەیەدا ئێـمـەی دڵگران کـردووە و بەڕەوای نازانین، ئەوەیە کـــە خـــەڵکانێک رێ بەخـــۆیان دەدەن بەنـاوی خـــواو بەنـاوی بـەهـا ئاسمانییەکانەوە، بمانکوژن و دەستدرێژی بکەنە سەرمان، لە کاتێکدا ئێمە پێـمـان وایە تەوزیفکردنی خـوا و دەسـەڵاتی ئاسـمـانی بۆ کـوشـتن و رۆح کێشـانمان، کارێکە دوورە لە ئەخلاق و پێچەوانەی بڕوابوونە بە خوا، چونکە کەس لە ئێمە پێی وانییە یەزدان داوا لە هەندێکمان بکات ئەوانی تر بکوژین و رقمان لێیان بێتەوە. لە راسـتـیدا هـەرکـەس ئەم کارە بکات ئیتر بەناوی جـەنگی پیـرۆزەوە بێت، یان بەناوی هەڵمـەتی خـاچ پەرسـتـانەوە بێت، دژی بیــروبـاوەڕی ئاینـی دەوەســتــێــتـــەوە، نەک تـەنیـا دژایەتـی پرەنســیــپــە سـەرەکییەکانی عـەدالەت بکات، چونکە ئەوەی ئەو کارە دەکات خوا دەکات بە بتێک، تا هـەندێ کەس بۆ مەبەستی تایبەتی خۆیان بەکاری بهێنن.

ئەوانەی پەلاماری ئێمەیان دا لە یازدەی سێپتەمبەردا، بەدەنگی بەرز و پڕ ئاشکرا دەڵێن: (ئێمە جـەنگی پیرۆز دەکەین و ناوی خوا بەکاردێنین). ئاخر ئەمـە چ بیرکردنەوەیەکی نـەزۆک و سـەقـەتە. ئەم بوغز و بەدگومـانی و رق و شـەڕانگێزییـەی لە سـەدەی بیست و یەکدا بەنـاوی ئاینەوە ئەنجام دەدرێت،

دەرەنجامی زۆر ترسناکی دەبێت گەر ڕێی پێ نەگیرێت. بۆیە دەبێت بەجیدی بیر لەم مەسەلەیە بکەینەوە.

ئێمە دەزانین شەڕ پرۆسەیەکی ترسناکە و دواجار تەعبیرە لە شکستی مرۆڤی سیاسی، بەڵام هەندێ ئان و سات دێتە پێشێ، ڕاگەیاندنی شەڕ نەک هەر کارێکی ئەخلاقی دەبێت، بگرە گرینگ و پێویستیش دەبێت، بۆ بەرپەرچدانەوەی کارەساتێک کە دەستی رق و کین و بوغز خوڵقاندوویەتی. کاتی ئێستاش ئەو چرکە ساتەیە. ئەو هێزەی ئەمڕۆ سەنگەری لێ گرتووین و هەڕەشەمان لێ دەکات، دەیەوێت تارومارمان بکات نەک شتێکی دی، هەر بۆیە لە وەها حاڵەتێکدا پەنابردن بۆ هێز پاساوی ئەخلاقی خۆی دەبێت.

ئەوانەی لە یازدەی سێپتەمبەری ۲۰۰۱دا، پەلاماری نیویۆرک و واشنتۆن و پەنسلڤانیایان دا و لە ماوەی کەمتر لە دوو کاتژمێردا، سێ هەزار هاووڵاتی بێتاوانی ئێمەیان کوشت، تەنیا تاوانیان هەر ئەوەبوو کە ئەمەریکی بوون و لەسەر خاکی ئەمەریکا دەژیان. ئەوانەی ئەم تاوانانەیەن ئەنجام دا، خۆبەخۆ و لە خۆڕا و بێ پلان و بێ پشتگیری ئەو کارەیان نەکردووە، بگرە ئەوانە کەسانێک بوون ئەندام بوون لە ڕێکخراوێکی ئیسلامیی نێودەوڵەتیدا کە لەناو چل وڵاتی جیهاندا دەستبەکارە و پێی دەڵێن (قاعیدە). ئەم ڕێکخراوە کوشتن و تیرۆر و تۆقاندنی کردووەتە ستراتیج، بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی.

ئەم ڕێکخراوە بەناوی ئیسلامەوە قسە دەکات و رق و کینەی خۆی دژی ئەمەریکاییەکان بەیان دەکات، بەڵام لە راستیدا خیانەت دەرهەق بە بنەما سەرەکییەکانی ئیسلام دەکات، چونکە ئیسلام دژی ئەو کردەوە نا ئەخلاقی و دڕندانەیەیە. ڕاستە ئەم بزووتنەوانە جبەی ئاین لەبەر دەکەن بۆ مەبەستی تر، بەڵام دەبێت وریایان بین و چاوپۆشی لەو پرسە فەلسەفییانە نەکەین کە دەبنە زادی ئەم بزاوتە ئیسلامییە رادیکاڵانە. وەک سەیرکردنی ژیانی مرۆڤایەتی و بینینی ژیان وەک سەرزەمینی ململانێی نێوان بڕوادار و

کافرەکان، یان لە قەڵەمدانی ڕێزگرتن لە مرۆڤەکان بەیەکسانی و چون یەک، بەکوفرێکی گەورە. ئەو بزووتنەوانە بەم کارەیان خیانەت لە ئاین دەکەن و گورزی کوشندەش لە پایەکانی ژیانی پێکەوەیی و ئاشتی گەلان دەوەشێنن.

ئەوانەی هاتن بەوپەڕی خوێن ساردییەوە، ڕۆحی سێ هەزار کەسی بێتاوانیان بەدزێوترین شێوە پێچایەوە، لە ئێستا و داهاتووشدا ئامادەن هەمان شت دووبارە بکەنەوە، بۆیە دەڵێین: (ئەوانە مەترسییەکی گەورەن نەک تەنیا بۆ سەر وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا، بگرە بۆ سەر تەواوی خێرەومەندانیش لە جیهاندا). ئێمە دەمانەوێت لە ڕێی ئەم پەیامەوە، دەنگمان بگاتە تەواوی خوشک و براکانمان لە وڵاتانی ئیسلامی و ڕێک و ڕاست پێیان بڵێین: (ئێمە دوژمن نین و دۆست و هاوڕێین، نابێت دژایەتی یەکتر بکەین. خاڵی هاوبەش لە نێوانماندا زۆرە و زۆر شت هەیە بۆ ئەوەی پێکەوە بیکەین. ڕێز و حورمەتی مرۆڤانەتان، هیچی لە هی ئێمە کەمتر نییە. ماف و هەلی ئێوەش بۆ ژیانێکی نوێ، لە ماف و دەرفەتی ئێمە کەمتر نییە و ئێمە لەپێناو ئەمەدا دەجەنگین. دەزانین هەندێک لە ئێوە لێمان بەگومانن و ئێمەش وەک خەڵکی ئەمەریکا دەزانین، بەشێک لەو بەدگومانییە بەئەستۆی ئێمەیە، بەڵام نابێت دوژمنی یەکتری بین. هیواداریین لەگەڵ ئێوە و تەواوی خێرخوازانی جیهاندا، هاوکار بین بۆ هێنانەدی ئاشتییەکی ڕەوا و هەمیشەیی).

لە دوای یازدەی سێپتەمبەر و لەگەڵ دەسپێکردنی شەڕی دژە تیرۆردا، شتێک هاتە پێش لە جیهاندا بەناوی (شەڕی خۆ بەهەقزانی). واتە هەرلایەنێک لە شەڕەکە، خۆی لەسەر هەق و شەڕەکەی بەشەڕی ڕەوا دەزانێت. (قاعیدە) بەناوی خواو دین و بەشمەینەتانی جیهانی ئیسلامییەوە و ئەمەریکا و ڕۆئاواش، بەناوی پاراستنی ئاسایش و ئارامیی جیهان و ڕامالینی تیرۆریستانەوە. واتە ئێستا جیهان لەبەردەم شەڕی دوو بەرەی خۆ بەهەقزاندایە، لەوێشدا کە پێمان وایە ئێمە لەسەر هەقین، وەکی شاعیری ئیسرائیلی "یەهودا ئامیچای" دەڵێت: (هیچ گوڵێک ناڕوێت!).

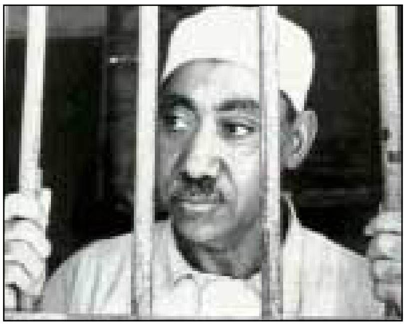

ئەمەریکا لە چاوی (سەید قوتب و قاعیدە)وە

"موسڵمانان، با کار بۆ ئەوە بکەین رق و بوغز و رۆحی تۆڵەسەندنەوە، لە ناخی ملیۆنان خەڵک و خوای خۆماندا بچێنین. با هەر لە منداڵییەوە فێریان بکەین کە پیاوی سپی دوژمنی مرۆڤایەتییە. پێویستە هەلێکمان بۆ رەخسا، ئەو بوونەوە دە تارومار کەین. با دڵنیاش بین لەوەی کە کۆلۆنیالیزمی ئەوروپایی، سەروەختێک دەبینێ ئێمە ئەم تۆوی رق و بوغز و تووڕەیی و تۆڵەسەندنەوە لە ناخی نەوەکانماندا دەچێنین، ترس دای دەگرێت و پەلوپۆی دەشکێ".

—سەید قوتب—

ئەمەریکا وەک ئەهریمەن

ئەدەبیاتی ئیسلامی سیاسی لە ڕۆژگاری "حەسەن بەننا"وە تا ساتەوەختی ئێستای (قاعیدە) و هاوشێوەکانی، پڕیەتی لە وێنەی دزێو و ناقۆڵای ڕۆئاوا. وێنە بەدەکانی ئەمەریکا و ئەوروپا، زۆر بەئاسانی لەناو دێر بەدێری بەرنامەی کاری فێندەمێنالیستە ئیسلامییەکان و نووسین و بەرهەمی تێۆرسینەکانی ئیسلامی سیاسیدا دەدۆزینەوە.

وێنەی ڕۆئاوا لە خەیاڵدانی ئیسلامیستەکاندا، وێنەی هەرێم و جوگرافیا و شارستەنییەتێکە، لێوان لێوە لە کوفر و گومڕایی و بەدڕەوشتی. وێنەی دنیایەکە، ناحەز و دوژمن بەئیسلام و بەخەڵکانی موسڵمان و بەشەریعەت و بەرنامەی خوا لەسەر زەوی. وێناکردنی ڕۆئاوا وەک ئەهریمەن و دڕندەیەکی بێئامان، وەک شارستانییەتێکی چاوچنۆک و پاوانخواز و بێ مۆراڵ، لەمڕۆدا و لای زۆربەی زۆری ئەندام و لایەنگرانی ئیسلامی سیاسی، بووەتە هەقیقەتێکی حاشا هەڵنەگر. ئەو وێنە زهنییانە شوێنی وێنە واقعیەکانیان گرتووەتەوە و ئەوەی لە زەینی ئیسلامیستەکاندا چەسپیووە لەسەر ڕۆئاوا، جێگەی بەخۆرئاوای ڕاستەقینە و ڕۆئاوای واقیعی لەق کردووە.

مرۆڤ کاتێک بە بەشێکی کەمی ئەدەبیاتی ئیسلامی سیاسیدا دەچێتەوە، تێ دەگات بۆچی کارەساتێکی وەکی یازدەی سێپتەمبەر دەقەومێت. حاڵی دەبێت چۆن خەڵکگەلێک بە کەماڵی ئیسراحەت و بەوپەڕی خوێن ساردییەوە، چەند فڕۆکەیەکی پڕ لە سەرنشینی مەدەنی دەفڕێنن و دەیکەن بەناو دوو تەلاری بازرگانیدا و گەورەترین قەسابخانە دەقەومێنن.

ئەو مرۆڤەی بەو کتێب و نووسراوانە گۆش بکرێت، ناتوانێت تەندروستانە

مامەڵە لەگەڵ دنیایەکدا بکات کە وڵاتەیەکگرتووەکانی ئەمریکا و وڵاتانی ئەورووپی و نۆرم و بەهای ئەو شارستانییەتەی تێدابێت. نیشاندانی ڕۆئاوا وەک سەرزەمینی کوفر و موتڵەق و بەدڕەوشتی بێ حەد و حیساب، وێناکردنی ئەمەریکا وەک شەیتانی گەورە و دوژمنی سەرسەختی ئیسلام و ئەخلاق و ترادسیۆنی ڕۆهەڵاتی، نەوەیەک دروست دەکات سەرشار بەر رق و تووڕەیی. خەڵکانێک پێی دەگەیەنێت دنیا بکەنە دوو بەش (بەشێکیان سەرزەمینی ئیمان و ئیمانداران، لەگەڵ بەشێکی تردا کە خاکی گومڕا و کافر و سەرلێشێواوەکانە).

(قاعیدە) وەک ڕێکخراوێکی ئسووڵیی توندڕۆ، هەر بەتەنیا بەئەقڵی "ئەیمەن زەواهیری " بیرناکاتەوە و بەپلان و بەرنامەی "بن لادن" و "سەیفولعەدل" و "ئەبوحەفسی میسری " و "ئەبولەیسی لیبی " ناچێت بەڕێوە... (قاعیدە) بەدەر لەوانە، لەسەر میراتییەکی گەورە دەژی کە لە تیۆرسین و هەڵسووڕاوەکانی ئیسلامی سیاسییەوە بۆیان جێماوە، هەر لە"حەسەن بەنا و سەید قوتب"ەوە تا دەگاتە " ئەبو ئەعلای مەودودی و ئەبو حەسەنی نەدەوی ".

میراتی ئەمانەیە، دەستی لە دیاریکردنی چۆنیەتی بیرکردنەوەی جەنگاوەرانی (قاعیدە) و فۆرمەلەکردنی دنیابینی ئەندامان و هەوادارانی ئەو ڕێکخراوەدا هەیە.

ژێرخانی دید و تێڕوانینی (قاعیدە) بۆ ئەمەریکا و ڕۆئاوا بەگشتی، برێتییە لە تێزە و تیۆرە و بۆچوونەکانی "سەید قوتب" و "ئەبوئەعلای مەودوودی ".. ئەو چاوەی قاعیدە دنیای تازە و ڕۆڵی ئەمەریکا و شارستانییەتی ڕۆئاوای لە جیهاندا پێ دەبینێت، هەمان ئەو چاوەیە کە پێشتر و نیو سەدە بەر لە ئێستا، "سەید قوتب" لێیەوە سەیری دنیای پێ کردووە.

دۆزینەوەی ئەم پێوەندییە و بینینی ئەم نزیکایەتییە، لە نێوان تیزە و تیۆرەکانی تیۆرسینێکی پەرگیری ئیسلامی وەک "سەید قوتب" لەگەڵ ڕێکخراوێکی تیرۆریستی و توندڕەوتی وەک (قاعیدە)دا، زۆرشیمان لەسەر نهێنیی هێرش و پەلامارەکانی سەر نیویۆرک و واشنتۆن و پەنسلڤانیا لە یازدەی سێپتەمبەری ساڵی ٢٠٠١دا پێ دەڵێت.

"سەید قوتب" لە ئەمەریکا

ساڵانی دوای دووەم جەنگی جیهانی، وەزارەتی مەعاریف لە میسر، یەکێک لە فەرمانبەرەکانی خۆی ڕەوانەی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا دەکات، تا لە نزیکەوە ڕاپۆرتێکیان لەسەر سیستەمی پەروەردە و خوێندنی ئەو وڵاتە بۆ ئامادە بکات و بتوانن بە سوودوەرگرتن لە ئەزموونی خوێندنی ئەمەریکاییەکان، بارودۆخی سیستەمی پەروەردە و فێرکردن لە میسردا چاکتر بکەن. ئەو فەرمانبەرەش "سەید قوتب" (١٩٠٦ – ١٩٦٦) دەبێت.

"سەید" ئەگەرچی ماوەی چەند ساڵێک لەو وڵاتەدا دەمێنێتەوە، بەڵام ئەوەی نایکات ئەو شتەیە کە بۆی چووە. ئەو وەک کەسێکی لیبڕاڵ و عەلمانی و ئەدیب و شاعیرێک خۆی دەکات بە ئەمەریکادا، کەچی لەو سەر کە دێتەوە دەبێتە مرۆڤێکی ئسووڵی ئیسلامی و تیۆرسین و هەڵسووڕاوێکی دیاری ئیخوان موسلمین.

ماجەراو پوختەی ئەم سەفەر و گۆڕانکارییە ریشەییانە لە کارەکتەری ئەو پیاوەدا، بەچاکترین شێوە لە کتێبەکەی "د. سەلاح عەبدولفەتاح ئەلخالدی "دا دەخوێنینەوە. ڕەنگە بەدرێژایی نیو سەدەی ڕابردوو، زۆر شت لەسەر "سەید قوتب"و ئەمەریکا و مانەوەی ئەو لەو وڵاتەدا نووسرابێت و باس کرابێت، بەڵام هیچ یەک لەوانە بەو شێوە تێروپڕییەی کتێبەکەی "ئەلخالدی " نین.

کتێبەکەی لە سێ بەشی سەرەکی پێکهاتووە:

بەشی یەکەم/ "سەید قوتب" لە ئەمەریکا.

بەشی دووەم/ هەڵسەنگاندنی "سەید قوتب" بۆ ئەمەریکا.

بەشی سێیەم/ قسە و باسەکانی "سەید قوتب" لەسەر ئەمەریکا.

ئەڵبەت لێرەدا ئێمە ناتوانین یەک بەیەک لەسەر ئەو بەشانە بوەستین و بیانخەینە ڕوو، بەڵام ئەوەی لە پوختەی خوێندنەوەی کتێبەکەدا دەستگیرمان دەبێت، ئەوەیە کە پیاوێک دوای مانەوەی چەند ساڵێک لە وڵاتێکدا، بەکۆمەڵێک ڕق ئەستووری و گرێی دەروونی گەورە دەگەڕێتەوە و هەموو ئەو شتانەش بەنووسین بەیان دەکات. ئیتر لە ڕێی نووسینی وتار و نامەوە بێت، یان بە چاپکردنی کتێبێک بێت بەناوی (ئەو ئەمەریکایەی من بینیم).

ڕاستە لە سەردەمی "جەمالەدینی ئەفغانی " و " شێخ محەمەد عەبدە" و "شێخ ڕەشید ڕەزا" و "حەسەن بەننا"وە، ڕۆئاوا و شارستانییەتی ئەمەریکی شوێن ڕەخنە و گازندە و گلەیی جیهانی ئیسلامی بووە، بەڵام هیچ کات وەک ساتەوەختی "سەید قوتب" ئەو ڕەخنە و ناڕەزاییيانەی، نەگۆڕاون بۆ ڕقێکی کوێرانە و نەبوونەتە دوژمنایەتیکردنێکی ڕوون و ئاشکرا.

ئەو گوتارە ئایدیۆلوجییەی "سەید قوتب" لەسەر شارستانییەتی ڕۆئاوا وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا بەرهەمی دێنێ، گوتارێکە لەسەر ڕق و شەڕانگێزی و سڕینەوەی ئەوی دی داڕێژراوە. گوتارێکە وێنەی دوژمنێکی ناحەز و ئەبەدی بەڕۆئاوا دەبەخشێ و نەخشەڕێگای شەڕێکی بێئامان، لە نێوان دنیای ڕۆئاوا و جیهانی ئیسلامیدا دادەڕێژێت. هەر ئەمەشە دواتر دەبێتە زادەی فیکری و عەقائیدی، جەنگاوەرە خۆکوژەکانی (قاعیدە) و لە یازدەی سێپتەمبەری ساڵی ٢٠٠١ و دواتریش لە ٢٠٠٤ و ٢٠٠٥ لە مەدرید و لەندەنیشدا، بەچاکترین شێوە دەکەونە پراکتیزەکردن و کارپێکردنی بەشێوەیەکی عەمەلی.

با وەک نموونەیەک، چەند پەرەگرافێک لە نووسینێکی "سەید قوتب" وەرگرین کە لە بەرواری (١٩٥٢/١١/٣) لە ژمارە (١٠٠٩)ی ساڵی بیستەمی گۆواری (الرسالة)دا بڵاو کراوەتەوە و تێیدا دەڵێت: (خەون بە نەوەیەکەوە دەبینم، زەمانی هەموو ئەوانە لە گۆ بخەن کە لە قوتابخانە و زانکۆ و پەیمانگەکاندا، ستایشی پیاوی سپی دەکەن و بە باڵای ڕۆئاواییەکاندا دەخوێنن. بە تاسەی نەوەیەکی تازە پێگەیشتووەوەم، بێت و هەموو ئەو قەڵەمانە بشکێنێت کە سەرشۆڕانە و بێشەرمانە ستایشی پیاوی سپی دەکەن. ئەو ڕۆژەی بەم شێوەیە کۆلۆنیالیزم لە ڕۆح و ئەقڵماندا تووڕ دەدەین، ئەو ڕۆژەی رقێکی پیرۆز لە خوێنماندا قوڵپ دەدات دژ بە هەر شتێ کە ئەوروپی و ئەمەریکاییە و هەموو ئەو شتانە دەپسێنین کە بەرەوتی کۆلۆنیالیزممانەوە دەبەستێتەوە، ئەو کات دەتوانین بڵێین ئازادین و سەربەخۆیی تەواومان بەدەست هێناوە).

هاوکات لە شوێنێکی تردا دەنووسێت: (ئای چەند دڵ پڕ لە رق و کینەم لە ڕۆئاواییەکان. مەبەستم هەموویانە بەبێ جیاوازی، هەر لە ئینگلیزی و فرەنسی و هۆڵەندییەکانەوە تا دەکاتە ئەمەریکاییەکان).

"سەید قوتب" ئەمەریکاییەکان وەک بوونەوەرێکی گەلحۆ و شەهوانیی بێهەست و نەست و پارەپەرست و بێ دین و مۆراڵ تەماشا دەکات و وەک شارستانییەتێکی تاریک و مایەپووچ نیشانیان دەدات. لە نامەیەکیدا کە لە ئەمەریکاوە بۆ" تۆفیق ئەلحەکیم" نووسەری دیار و ناوداری ئەوسای میسری دەنێرێت، دەڵێت: (ئەم وڵاتە لێوان لێوە لە هەموو شتێک، تەنیا شتێ کە نییانە و بێ نرخ تەماشای دەکەن، مەسەلەی ڕۆح و ویژدانە).

لە دوای هێرش و پەلامارەکانی یازدەی سێپتەمبەر، لەسەر هۆکار و بەرەنجامەکانی ئەو کردەوە تیرۆریستییانە، لێرە و لەوێ باس و لێکۆڵینەوەی زۆر و زەوەند نووسراوە. یەکێک لەو نووسینانەی باس لە هۆکارەکانی ئەو

رووداوه دەكات، كتێبەكەی توێژەری فرەنسایی "گی سورمانە"ە بەناوی (نەوەكانی رەفاعە رافع تەهتاوی... نەوەكانی سەید قوتب).

"گی سورمان" لەو كتێبەیدا، حیكایەتی دوو سەفەرمان بۆ باس دەكات. یەكێكیان لە سەدەی نۆزدەیەمدایە و بۆ پاریسە و كەسێكی وەك "تەهتاوی " پێ هەڵدەستێ، ئەوی تریان لە ناوەڕاستی سەدەی بیستدایە و بۆ نیویۆركە كەسێكی وەك "سەید قوتب" ئەنجامی دەدات. هەردوو سەفەرەكە لە قاهیرەوەیە بۆ خۆرئاوا. هەردووكیشیان بۆ یەك مەبەستە، ئاشنابوون بە كولتووری شارستانی مۆدێرن و بەهرەمەندبوون لە دەسكەوتە تازەكانی جیهانی نوێ، بەڵام بەرەنجامی هەردوو سەفەرەكە وەك یەك نابن و دوو ئاكامی جیاوازیان لێ دەكەوێتەوە.

"تەهتاوی " وەك رۆشنگەرێك و وەك بوونەوەرێك كە تینووی زانین و مەعریفەیە، رووەدەكاتە ئەوروپا و بەتایبەتیش (پاریس). ئەوێ وەك سەرچاوەی زانست و مەعریفە دەبینێ و تا سەر ئێسقان سەرسامە بەوەی، رۆژئاوا لە رێی رێنسانس و رۆشنگەر و مۆدێرنەوە پێی گەیشتووە. واتە خوازیارە لە میسر و جیهانی ئیسلامیشدا هەمان ئەزموون دووبارە بێتەوە. هاوكات وڵاتەكەی زیاتر بەسەر ئەو شارستانییە دەوڵەمەندەدا بكرێتەوە و سوود لە توانا فیكر و مادی و تەكنۆلۆجییەكانی رۆژئاوا وەرگرێت واتە ئەوەی "تەهتاوی " لەمیانەی ئەو سەفەرەیدا چنگی لێ گیر دەبێت، سەرسامبوونە بەدەستكەوتەكانی جیهانی مۆدێرن لە رۆژئاوا. كرانەوەیە بەسەر شتگەلێكی دنیای تازەدا كە هەمووی بەدەستكەوتی مرۆڤایەتی دەزانێت و دڵخۆشە پێیان، نەك ئیرەییان پێ بەرێت و لە هەوڵی كەمكردنەوە و بەسووك سەیركردنی ئەو دەسكەوت و بەرەو پێشچوونانەدا بێت. بە كورتییەكەی ئەو (پاریس) وەك نموونەیەكی بچووككراوەی شارستانییەتی مۆدێرنی رۆژئاوا دەبینێت، بە بەهەشتێك و بە ئەوجی تەمەدون و سەرزەمینی هاتنەدی

خـــەونەکـــانـی مـــرۆڤ ســـەیر دەکـــات. بۆیـە خـــوازیارە هـاودین و هـاونیشـتـمـانییـەکانی لە میسر و وڵاتەکانی تری ڕۆهەڵات، بتوانن لە ڕێی زانست و مـەعریفـەوە بەهەمـان ترۆقی پێشکەوتن بگەن و لە مـەدەنییـەت دوا نەکەون.

بەڵام سەفـەرەکەی "سـەید قوتب"، بەرەنجـامـی پێچەوانەی ئـەوەی "تەهتاوی " لێ دەکـەوێتـەوەو "سـەید" دیدگـای جـیـاواتری لەسـەر ئەمـەریکا و ڕۆئاوا دەبێت ئەو نـەک هـەر سـەرسـام نـابێت بەو جیـهـانە تازەیە و بەو قـەڵەمـبـازی پێشـکەوتنەی ئەمـەریکا داویەتی لە بواری زانسـت و زانین و تەکنەلۆجـیـادا، بگرە ئەوانە بە جاهلیـەتێکی تازە ناوزەد دەکات و ئەمەریکا و شـارسـتـانییەتە نوێیەکەشی، وەک هـەرێمی کوفر و گومڕایی و سـەرلێشێوان سـەیر دەکات.

نیویۆرک بۆ ئەو نەک هەر بەهەشت نییە، بگرە دۆزەخێکی ڕاستەقینەیە کە مـرۆڤـە بەدبەخـتـەکـان تیـایدا وزە و توانای خـۆیان لە کـارگـە و فـابریقـە زبەلاحەکاندا هەراج دەکەن. بەناوی ژیانکردن و خۆشگوزەرانیشەوە، ئەتکی زینـدەگی و ژیانی خـۆیان دەکـەن. بۆ ئەو نـیـویـۆرک و شـارسـتـانـیـەتی ئەمەریکی شوێنێک نییە، تا مرۆڤ مومارەسەی مرۆڤبوونی خۆیی تێدا بکات و بـەهرەکـــانـی خـــۆی تێـــدا تاقـی بکاتـەوە و لـەزەتـی ژیان بـکات، بگـرە مەملەکەتێکە بۆ مـەسخبوونی کەینوونەی ئیسنان و کوشتنی ئیرادە و بەهرە و ژیاندۆستی.

ئەم ڕقـە زۆرەیە "سـەید قـوتب" دەخـاتە سـەر کـەڵکەڵەی ئەوەی دەبێت، هـەرچی لە تواناماندایە بیخەینە گەڕ بۆ دژایەتیکردنی ئەو مۆدیلە ژیارییە و بەرپـەرچدانەوەی بـەهـەر ڕێگـایەک بووە. ئەوە ئـەوە بەدەنگی بەرز دەڵێت: (با هـەر لە منداڵییـەوە جگەرگۆشـەکانمان بەوە ڕابێنین کە پیاوی سپی دوژمنی مرۆڤایەتییە و پێویستە لە هەلێک بگەڕێین بۆ تۆڵەسەندنەوە لەو بوونەوەرە).

ئەو میراتییـە فیکرییەی "تەهتاوی " جێی هێشت لەسەر جیهانی خۆرئاوا،

کەسانی وەک "قاسم ئەمین" و "تەها حسێن" و "ئەدۆنیس" و " تەرابیشی "و "عەفیف ئەخزەر" و "نەسر حامد ئەبو زێد"ی بەدوای خۆیدا هێنا و ئەمانە بوونە نەوەی "تەهتاوی " و نوێنەری خەڵکانی لیبراڵ و کراوەی ناوجیهانی ئیسلامی. لەو لاشەوە ئەو میراتییە ئایدۆلۆجییەی "سەید قوتب" لە دوای خۆی جێی هێشت، نەوەیەکی توندڕۆ و دەمارگیر و خەڵکی شەڕانگێزی دروست کرد کە "محەمەد عەبدولسلام فەرەج" و "خالد ئیسلامبولی "و "عەتایل" و "رەمزی بن شیبە" و "محەمەد عەتا" و "مەروان شیحە" و خالد شیخ محەمەد"، دیارترین نموونەکانین.

بەداخەوە دواجار ئەوەی لە ولاتانی ئیسلامیدا زاڵ بوو، دەنگ و سەدای نەوەکانی "سەید قوتب"بوو، نەک دەنگ و رەنگی نەوەکانی "تەهتاوی ". لە دوای سەرکەوتنی شۆڕشی ئیسلامی لە ئێران و لەشکرکێشیی سوپای سووری سۆڤیەتی بۆ سەر ئەفغانستان، رۆژ بەڕۆژ دەنگی نەوەکانی "سەید قوتب" زوڵاڵتر دەبێت و دەنگی نەوەکانی "رەفاعە رافع تەهتاوی "یش کزو خەفەتر دەبێت. هەر بۆیە ئێستا بە سەردەمی زێرینی ئسوولییەکان ناودەبرێت، نەک سەردەمی دەنگە لیبڕال و رۆشنگەرەکان.

پاپا لانگی لە نێوان "تویباڤی" و "سەید قوتب"دا

شارستانییەتی رۆئاوا، هەربەتەنیا جێ رەخنەی ئیسلامییە ئسوولییەکان نەبووە. بەتەنیا ئەوان گلەییان لە کەموکوڕییەکانی دنیای مۆدێرن نەبووە و رووە تاریک و نێگەتیڤەکەیان نیشان نەداوە. ئەم پرۆسەی رەخنەگرتن هەمەلایەنە و تەنانەت لە هەناوی رۆئاواشیدا، زیاد لە قوتابخانەیەکی فیکری و هونەری و رۆشنبیری هەیە کە بە نەفەسێکی رەخنەگرانەی زۆر توند لەگەڵ ئەو شارستانییە تازەیەدا دەستەو یەخەیە. هەروەک نموونەیەک بڕوانە: (قوتابخانەی فرانکۆرت و پۆست مۆدێرنەکان و.. هتد).

یەکێک لەو دیکۆمێنتە زۆر تایبەت و قەشەنگانەی بەشێوەیەکی ورد و

سـەرنجـڕاکـێش، ڕەخنە لە ڕۆئاوایـیـەکـان دەگـرێت و ڕووبەرە تـاریک و دزێوەکـانی ئەو هـەرێمـە نیـشـان دەدات، دەقـێکی دانسـقـەی "توییـاڤی " سـەرۆکی خـێـڵـەکـانی دەریای باشـووره کـە را و سـەرنجی لەسـەر ئەوروپاییـەکـان، بۆ خـەڵک و خـوای هۆزەکـەی لە (ئوپولو) کـە دوورگـەیەکی بچکۆلانەی لاتـەریکە و دەکەوێتـە نـاو کـۆ دوورگـەی (سـامـوا)، بەیان دەکات. (خوێنەری بەڕێز تەواوی وتەکانی توییاڤی لە دووتوێی کتێبێکدا چاپ کراوە بەناوی – پاپالانگی واتە پیاوە سپییەکە و ساڵی ٢٠٠١ کاک خەبات عارف لە سویدییەوە کردوویەتی بەکوردی).

راسـتـە "توییـاڤی " ڕەخنەی تـوند ئاڕاسـتـەی ڕێتـمـی ژیان دەکـات، لەناو شـارسـتـانیـیـەتی ئـەوروپاییـداو وەک هەڵـەیەکی گـەورەو وەک کـۆلانێکی دەرنەچوو، دەڕوانێتە هەمـوو پێشکەوتنێکی کولتووری ئەوروپاییەکان، بەڵام دەیەوێت ئەوە نیشان بدات کە هەوڵی ئەم لەو پێناوەدا و بۆ ئاگادارکردنەوەی براکانی لە خـۆشـەویستی مـرۆڤەوە سـەرچاوە دەگرێت، نەک لە رقـەوە. ئەو دەیەوێت هـاووڵاتیـانی خـۆی ئاگاداربکاتەوە و بیـانخـاتەوە سـەر ئەو بڕوایەی خـۆیان لە نـەفـرەتی پاپالانگی پیـاوە سـپـیـیـەکـە رزگـار بکەن. ئەوەشـیـان بەدەنگێکی پڕ لە خـەم و حەسرەتەوە پێ ڕادەگەیەنێت، بەڵام هەرگیز هانیان نادات بۆ رق لێبوونەوە و تۆڵەسەندنەوە. ئەوەتا دەڵێت: (کولتووری ئەوروپایی بووەتە مـایەی سـەرلێشـێوان و نـاڕەسـەنکردن و ناسروشـتیکردنی مـرۆڤ)، بەڵام مـافی ئەوە بـەخـۆی نادات و پڕکـێـشـی ئەوەش نـاکـات بڵـێت: (تکایە منداڵەکانتان وا پەروەردە کەن تا رقیان لە پاپالانگی بێت و هەر کە گەورەش بوون، بیـر لە تۆڵـەسـەندنەوە لە پیـاوی سـپی بکەنەوە). بـەپێچـەوانەی ئەمـەوە "سـەید قـوتب" لەگەڵ ڕەخنەی زۆری لە ئەمـەریکا و شـارسـتـانیـەتی نوێ (کە بەسـەردەمی جـاهیلییـەت ناونووسـیان دەکـات)، تەئکید لە رق لێـبوونەوە و تۆڵەسـەندنەوە لـە پاپالانگی (واتە پیـاوی سـپی) دەکاتـەوە و نەخشـە ڕێگا بۆ ئەم کارە دادەنێت و ئاواتە خوازە نەوەیەک لە جیهانی ئیسلامیدا پێ بگات،

ئەو تیـۆریایانەی ئـەو ببـاتە بواری پـراکـتـیک و ئەو خـەونانەی ئەو بکات بە واقیع. مـەترسی گەورەی تێزە و تیـۆرەکـانی "سـەید قـوتب" یش لێرەدایە کە دەتوانن لە هەرکاتێکدا بێت دەرگا بەڕووی دۆزەخدا بکەنەوە.

(قاعیدە) و وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا

وەکی لە سـەرەتاوە ئاماژەم پێ دا، ئەو چاوەی (قـاعـیـدە) سەیری ئەمـەریکا و ڕۆئاوای پێ دەکـات، کـتـومـت بەو چاوە دەچێت کـە "سـەیـد قـوتب" ڕۆئاوا و ئەمـەریکای پێی دەبینێت، نەبینینی ئـەم نزیکایەتییە زۆر هەقیقەتمان لێ ون دەکـات، بەتـایبـەت لەوەی پێـوەنـدی بەدوژمـنـایەتی زۆری حـەنگاوەرەکـانی (قـاعـیـدە)وە هەیە، بەئەمـەریکا و ڕۆئاواوە. (قـاعـیـدە)ش وەک "سـەید قـوتب" پێیـان وایە وڵاتەیەکگرتووەکانی ئەمـەریکا، سـەرزەمـینی کوفر و مـەڵبەندی شـەڕانگێـزی و سـەری مـارەکـەیە، بۆیە دەبێـت بەتوندترین شـێـوە دژایەتی بکرێت و لەناو ببرێت.

(قـاعـیـدە) لەگـەڵ یەکـەمین بەیاننـامـەی خـۆ ئیـعـلانکردنیـدا لە شـوباتی ١٩٩٨دا، بەپیـتی درشت دەنووسن: (کـوشـتنی ئەمـەریکاییـیـەکـان و هاوپەیمانەکانیان ئەگەر مەدەنی بن یان سەربازی، واجبی سەرشانی هەموو مـوسـڵـمـانێکە کە توانـای ئەنجـامـدانـی ئەو کـارەی هەبێت). لەلایەکی ترەوە "ئەیمـەن زەواهیـری " سـەرکـردەی تـازەی ڕێکخـراوی (قـاعـیـدە) لە نامـیلکـەیەکـیدا بەناوی (فرسـان تحت راية النبي) دەڵێت: (مـوسـڵـمـانانی جیهان ڕابن و خۆتان سازدەن، بۆ جیهاد لە دژی خاچپەرستە نوێیەکان کە ئەمەریکاییەکانن).

گیروگـازی ڕێکخراوی (قاعیدە) و هاوشێوەکانی لە کۆتاییەکانی سەدەی ڕابردووەوە تا ئەمـڕۆ، نیشـانـدەری ئەو ڕاستـیـیـەن کە چ ڕقێکی ئاشکرا و پەنهان لە ژی ئەمـەریکاییەکان و شـارسـتـانییـەتی ڕۆئاوا لە کاردایە. ئەم ڕقـەش بووەتە بەشـێک لە سـایکۆلۆجـیـەتی کـارەکـتـەری جـەنگاوەرەکـانی

(قاعیده) و تێکڕایی ئەو گرووپە ئسوولییە توندڕۆیانەی وەک (قاعیدة) بیر دەکەنەوە. ئەم رقە بووەتە بەشێک لە سیستەمی بیرکردنەوە و دنیابینیی زۆرێکی زۆر لە ئیسلامیستەکان و بەشێک لە سایکۆلۆجیەتیان پێک دەهێنێت.

ئەوەی لە نیو سەدەی رابردوودا دەبوو بە رۆحی تۆڵە ئەستێنێ مامەڵەی لەگەڵ ئەمەریکادا بکردایە، یابانییەکان بوون کە لە کۆتایی دووەم جەنگی جیهانیدا (هێرۆشیما) و (ناکازاکی) بوونە قوربانی بۆمبە ئەتۆمییەکانی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا. یان دەبوو ئەفریقاییەکان خۆیان بەسەر شارەکانی واشنتۆن و نیویۆرکەوە بتەقاندایەتەوە، وەک تۆڵەسەندنەوەی هەژار و بەشمەینەتەکانی ئەو کیشوەرە، لەو دنیایەی مرۆڤەکانی تا ئاستی ئینتەلاکردن لەبەرخۆریکرداندا غەرق بوون، بەڵام هیچ یەک لەمانە ئاستی مەرگ دۆستی و رۆحی شەڕانگێزییان، ناگاتە ئاستی ئەو کارەکتەرانەی (قاعیدە) کە وەک تاکە نوێنەری خوا لەسەر زەوی رەفتار دەکەن و ژیان بەخشین و ژیان لێسەندنەوە لە مرۆڤەکان، بە مافی بێ غەلوغەشی خۆیان دەزانن.

دەبێت دڵنیابین لەوەی کە تیرۆر و کوشتن، سەرەتا و بەر لە هەر شتێ بەفیکر دەست پێ دەکات. ئەو فیکرو ئایدۆلۆجیایەی تیۆریزە بۆ توندوتیژی دەکات و رەوایەتی بەسڕینەوە و کوشتنی ئەوی دی دەدات، رێ خۆشکەرە بۆ سەرهەڵدانی جەنگاوەرگەلێکی وەک ئەوانەی (قاعیدە) کە یازدەی سێپتەمبەریان خوڵقاند. وەک ئەوانەی لە عێراقی سەردەمی "زەرقاوی "دا، مرۆڤیان گۆشاوگۆش سەر دەبڕی. بۆ بەرگرتن بەتوندوتیژی و کاری تیرۆریستی، هەر بەتەنیا تەقاندنەوەی ئەشکەوتەکانی قەندەهار و دەستگیرکردنی "رەمزی بن شیبە" و تیرۆرکردنی "بن لادن" و "زەرقاوی " بەس نییە، بگرە پێش هەموو شتێ پێویستە ئەو سەرچاوە فیکری و

ئایدۆلۆجـیـیـانـه وشک بکرێت کـه دەبنه زادی رۆحی هـەمـوو ئەوانـەی به ویژدانێکی ئاسوودەوە خۆیان دەتەقێننەوە.

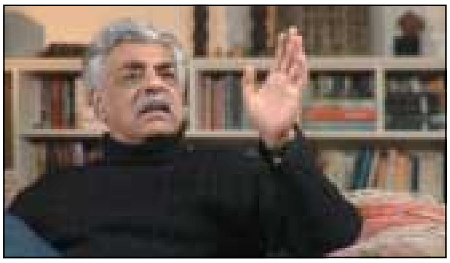

"تاريق عەلی" و هەجوکردنی ئەمەریکا

"من دوژمنی سەرسەختی ئیمپریالیزمی ئەمەریکییم"

-تاريق عەلی-

قەڵەمی ڕەخنەگرێکی دۆنکیشۆتی

لە دوای کـەوتنـی دیواری بەرلین و لـە بەریەک هـەڵوەشــانی بلۆکی ڕۆهـەلات، وڵاتە یەکگرتووەکـانی ئـەمـەریکا لەلایـەن دوو هێـزەوە زۆر بەتونـدی دژایەتی دەکرێت و پەلامـار دەدرێت، هێزێکیـان ئیسلامـییە پەرگیرەکانی وەک تاڵیبان و قـاعـیدەن، ئـەوی تریشـیـان چەپێکی تـەقلیدییـە کـە کـەسـانی وەک "تاریق عەلی" ڕێبەرایەتییان دەکەن.

"تاریق عـەلی" نووسـەر و ئەکتـیـڤـیسـت و سینەمـاکارە.. سـەرنـووسـەری کـۆواری (نیـولیـفت ڕڤـیـو واتە چەپی نوێ)یە. لەدایکبـووی سـاڵی ١٩٤٣، بەڕەچەڵەک پاکسـتـانییـە و ڕەگـەزنـامـەی بەریتـانی هەیە.. وەک چەپێکی ڕادیکاڵ و وەک ترۆتسکییەکی ئانارشیست، بۆ نیو سـەدە دەچێت خـەریکی دژایەتیکردنـی سیسـتـەمی سـەرمـایەداری و جەبەرووتی ئەمەریکییە. وەک دەنگێکی ناڕازی و وەک مـارکسـیسـتـێکی ڕەخنـەگر، لـە گـەرمـەی شـەڕی ڤێتنامدا دەرکەوت. ساڵی ١٩٦٥ کە بووە سـەرۆکی خوێندکارانی زانکۆی ئۆکـسـفـۆرد و لەسـەر جـەنگی ڤـیـتنام مـونازەرەیەکی لەگـەڵ "هێنری کیسنجەر"دا ساز دا، بەخێرایی ناسرا و نێوبانگی پەیدا کرد.

لەو مـێژووەوە تا ئەمـڕۆ، کاری ئەو بووە بە هـەجوکردن و دژایەتیکردن و ڕەخنەگرتن لە ئیمپراتۆریای ئەمەریکی و کۆی سیستەمی سەرمایەداری. (من یەکـبـینە خــەریکی ڕەخنەگـرتن و دژایەتیکردنی ئیـمـپـریالیـزم و هەڵسوکەوتەکانیم). ئەمە قسەی "تاریق عەلی " خۆیەتی.

ئەو کـەفـوکـوڵەی کـە لە شـەسـتـەکـانی سـەدەی رابردوودا شـەڕی سەرمایەداری پێ دەکرد، لە ئێستاشدا هەر درێژەی هەیە و بگرە توندتریش

بووه. له دوای کارەساتی یازدەی سێپتەمبەریشەوە، ئەم پیاوە یەکبینەو بێ گوێدانە ئەوانەی دژایەتی ئەمەریکا دەکەن، کێن و چین و چۆن بیر دەکەنەوە، لە هەوڵی دنەدانی زیاتری ئەو هێز و نەیارانەی ئەمەریکادایە و ئەم قۆناغە تازەیەش، وەک سەرەتای کۆتایی سیستەمی سەرمایەداری و ئیمپراتۆریای ئەمەریکی ناوزەد دەکات.

فەیلەسووفی لیبراڵیی هاوچەرخی فەرەنسی "فرانسوا رۆفێل"ی خاوەنی کتێبی (مارکس و مەسیح)، لە شوێنێکدا باس لەوە دەکات کە (تەواوی ئێنتلجنسیای فەرەنسی و ئەوروپی لە بەرانبەر ئەمەریکادا، دوچاری پەتای بەدگومانی هاتوون و ئەم پەتایەش لەو کاتەوە تووش بوون کە خانەکانی مێشکی ئەو ئێنتلجنسیایە، ڤایرۆسی ئایدۆلۆجیای مارکسیزم لێی دا).

ئەڵبەت زۆرێک لەوانە لەگەڵ شکستی ئایدۆلۆجیای مارکسیزم و لەبەریەک هەڵوەشانی بلۆکی سۆسیالستیدا، را و بۆچوونی خۆیان گۆڕی و دەستبەرداری ئەو قەناعەتانەی پێشوویان بوون و بەجۆرێکی تر کەوتنە تێفکرین لە دنیا، بەڵام هەندێکی تر وەک ئەوەی هیچ نەگۆڕابێت لەسەر هەمان رێتمی جاران بەردەوام بوون. "تاریق عەلی " و سەمیر ئەمین" و "مەحموود ئەمین عالم"و.. هتد، چەند نموونەیەکن لەوانە.

ئەمانە تائێستاش ئەو گوتارە کۆن و بەسەرچووە دووبارە دەکەنەوە کە دەڵێت: (دەبێت سەرمایەداری لە گۆڕ بنرێت، چونکە تاوانێکی گەردوونییە و گەر گۆڕ نەکرێت، ئەوا بەحەتمی گەردوون و مرۆڤایەتی بەرەو فەنابوون دەبات). بەو پێیەشی سەرمایەداری وەک سیستەمێکی چاوچنۆک و مۆنۆپۆڵخواز، چارەنووسی مرۆڤایەتی بەرەوماڵوێرانی و لەناوچوون دەبات، ئەوا دەبێت قوتار بوون لە دەست ئەو بەڵا گەورەیە، ببێتە پێداویستییەکی هەنووکەیی چارەنووسساز.

ئەمانە رێک و راست وەک سەردەمی "مارکس" و نووسینی (کەپیتاڵ)،

ناکۆکییەکانی نێو هەناوی سیستەمی سەرمایەداری وەک بەڵگەیەکی زیندووی حەتمییەتی مەرگی سەرمایەداری تەماشا دەکەن. لە کاتێکدا مێژوو بەئەزموون سەلماندی کە ئەوە بۆچوونێکی نادروستە و لەجێی خۆیدا نییە، چونکە ئەو ناکۆکییانە نەک ئێماژەی مردن و لەناوچوونی سیستەمی سەرمایەداری نین، بگرە بەڵگەی تەواوی زیندوویەتی هەمیشەیی سەرمایەدارییە.

یەکێک لە ئیشکالییەتە گەورەکانی ئەم چەپە تەقلیدیە ئەوەیە کە دەیەوێت لەنێو جیهانێکی گۆڕاو و تازەدا، بە هەمان نەفەسی جاران و بە هەمان کەرەستە و گوتاری پێشوو، درێژە بە شەڕ و ململانێکانی خۆی بدات، وەکی ئەوەی هیچ رووی نەدابێت. ئەمەش بۆ خۆی دۆخێک دەخوڵقێنێ، هەم تراژیدی و هەم کۆمیدی.

چەند ساڵێک دوای کەوتنی دیواری بەرلین و دەرکەوتنی سەرەتاکانی گلۆبالیزەیشن، "سەمیر ئەمین" بە زمانی فرەنسی کتێبێکی بڵاو کردەوە بەناوی (تحديات العولمة). خاوەنی تیۆریای (گەشەی ناهاوسەنگ) لەو کتێبەیدا، وەک جاری جاران و بەهەمان هەناسەی شەست و حەفتاکانی سەدەی رابردووەوە، کەوتبووە پەلاماردانی سیستەمی سەرمایەداری و رەخنە ئاژنکردنی ئەمەریکا و هاوشێوەکانی. لە پای بۆچوونەکانی ناو ئەو کتێبەشدا، "جۆرج تەرابیشی " لە رۆژنامەی "الحياة "ی لەندەنیدا و بەنووسینێکی کورت کەوتە وەڵامدانەوەی. "تەرابیشی " لەو نووسینەیدا، "سەمیر ئەمین" بەو سەربازە جاپۆنییانەی دوای جەنگی جیهانی دووەم دەچوێنێ کە بۆ ماوەی سالآنێک بێئاگاداری لەناو جەنگەڵەکاندا مانەوە، لەو قەناعەتەوە کە جەنگی گەورە هەر بەردەوامە و درێژەی هەیە.

واتە "سەمیر ئەمین" بەو جەنگاوەرانە دەچێت دوای کۆتاییهاتنی شەڕ و ئاگربەستیش، گۆڕەپانەکە چۆڵ ناکات و ئامادە نییە چەکەکەی لە شان

دابگرێت. ئەڵبەت چەکی دەستی ئەویش مارکسیزمە و جەنگی نەبڕاوەشی لەگەڵ سیستەمی سەرمایەداریدایە. "تاریق عەلی "یش نموونەیەکی تری ئەم حاڵەتەیە. ئەم پیاوەش بەگوتارێکی چەند بارە و بەکلێشەیەکی دێرینی سەردەمی "مارکس"ەوە، دەیەوێت بەگژ کەپیتالیزم و ئیمپراتۆریای ئەمەریکیدا بچێتەوە. بۆ ئەم گۆڕانی هەلومەرجی دنیا گرینگ نییە، ئەو شوێن حەتمییەتێکی مێژوویی کەوتووە کە درەنگ یان زوو دەبێت بێتە دی و پێی بگات، ئەو حەتمییەتە مێژووییەش مەرگی یەکجاریی سەرمایەدارییە.

"تاریق عەلی" و نموونەکانی لەوانەن کە هیچ لە مێژووەوە فێرنابن و ئەزموونەکانی مێژوو هیچیان پێ ناڵێت. ئەمانە تا هەنووکەش سوورن لەسەر ئەوەی کە دەبێت، بەر بە سەرمایەداری بگیرێت و وەڵام بە پرۆژەی سەرمایەداری بدرێتەوە. لە کاتێکدا سەدەی بیستەم لێوان لێوە لە پرۆژەی شکست خواردوو بۆ وەڵامدانەوە بەپرۆژە و سیستەمی سەرمایەداری. نموونەکانیان وەک: (بەلشەفییەکان و ماوییەکان و کاسترۆییەکان و ئیرۆکۆمۆنیزم و سۆسیالیزمی دیموکراسی و سۆسیالیزمی نەتەوەیی). هاوکات هەموو ئەو هەوڵانەشی تا ئێستا دراون بۆ دەربازبوون و بەرگرتن بەڕەوتی سەرمایەداری، هەموویان بەرەو بەربەرییەت چوون، بڕوانە: (بەربەرییەتی نازیزم و فاشیزم و ستالینزم و لە ئێستاشدا ئیسلامیزم).

"تاریق عەلی " یەکێکە لەوانەی لە دوای یازدەی سێپتەمبەرەوە، هەجوکردنی ئەمەریکا و دژایەتیکردنی سەرماییەداری گەیاندووەتە ترۆپک و لەم پێناوەشدا، کۆی لەوە نەکردووەتەوە کە بۆ خاتری شکستهێنان بە بەربەرییەتی سەرمایەداری و ئیمپراتۆریای ئەمەریکی، بداتە پاڵ بەربەرییەکانی تری وەک "هۆگۆ چاڤێز" و "کاسترۆ" و "مۆرالیس"و فێندەمێنتالیزمی ئیسلامی و مقاوەمەی عێراقی.

تایتڵی ئیشکردنی "تاریق عەلی " لەم دە ساڵەی رابردوودا، ئەوە بووە

(لەپێناو زەبر وەشـاندن لە ئـەمـەریکا، پەنا بردن بـۆ ئەهریمەنیش کـارێکی رەوایە). ئەم ئەکتیڤیستە مارکسییەی وەکی خۆی دەڵێت: (کاریگەری زۆری ئیدوارد سـەعید و ئیعجاز ئەحمەد و تێری ئیگلتۆنی لەسـەرە)، بەڵام یەکێکە لەو نووسـەرە رووکـەشـانەی لـە تەواوی گـوتار و نووسـینەکـانیـدا لـە هەوڵی تەبسـیـتکردنـەوەی ژیان و ئاسـانکردنەوەی کـێشـەکـاندایە، ئەویش لە رێی دابەشکردنـی دنیـا بۆ دوالیـزمـەی (چاک/خـراپ)، (پـاک/ چەپەڵ)، (ئیمپراتۆریا/ بەرخودان)، (سەرمایەداری / سوسیالیزم).

لێرەوەیە ئەو بزووتنـەوەیەشی کە ئەم رابەرایەتی دەکات و خـۆی بەنوێنەری دەزانێت، بـزووتنەوەیەکـە لەسـەر بنەمـای نەفـیکردنی تـوانست و پێـویسـتی شـیکردنەوە و شـرۆڤـەکاری واقـیع کـار دەکـات. واتە بزووتنەوەکـەشی وەک خۆی کتومت، کوشتەی تەبسیتکردن و ئاسانکردنـەوەی کێشـەکانە و ئەوەی عەودالیـەتی و بەدوایدا دەگەرێت، چارەسەری خێرا و حازر بەدەستە بۆ کۆی قەیرانەکانی دنیای ئەمرۆ، بەبێ هیچ خوێندنەوە و شرۆڤەکارییەک.

بەم پێیـە "تاریق عـەلی "و بزووتنەوە تەقلیدییـەکەی، تـەواو قەناعـەتیـان بەو وتەیەی "مـارکس" هـەیە کـە دەڵێت: (تا ئێـسـتـا بیـریاران و فـەیلەسـووفـان سـەرقاڵی تەفسیرکردنی دنیا بوون، لێرە بەدواوە کاتی گۆرینی هاتووە).

"تاریق عەلی " بێ پەروا جەخت لە گۆرینی دنیا دەکاتەوە.. ئەگەر تا دوێنێ گرینگ بووبێت بزانێت ئەو کارەکتـەرانە کێن کە ئەو پرۆسەیە ئەنجام دەدەن، ئەوا لـەمـرۆدا و دوای سـەدەیەک نائومـێـدی لە بردنـەوەی گـرەوەکـە لە سـەرمـایەداری، گرینگ نییە لەگەڵ کێ و بە چ شـێوازێک ئەو شـەرە دەکرێت. ئەگەرنا (فـەلووجـە و کـاراکاسـی)، وەک دوو مـەڵبـەندی ئومـێد و بەرخـودانی سیستەمی سـەرمایەداری و ئیمپراتۆریای ئەمەریکی نەدەبینی.

رەخنەگرتن لە سیستەمی سـەرمایەداری و لەوەی پێی دەڵێن ئیمپرالیزمی ئەمـەریکی و ناوەندچێـتی رۆئاوا، تا ئەو پەرى پێـویسـتـە و کـارێکە لە جـێی

خـۆیدایە، بەڵام بـە چاوێکی واقـیـعی و بە نەفـەسـێکی شـێلگیرانـە، نەک بە مەزەندەی چەپێکی هـەرزەکار و قەڵەمی رەخنەگرێکی دۆنکیشیۆتی.

"تاریق عەلی " و هەجوکردنی ئەمەریکا

"تـاریق عـــەلـی " یـەکـــێکە لـەو چەپـانـەی زۆر دەنووسـن و زۆر دەڵێـن و زۆر دەردەکەون. ئەم کارەکتـەرە وەکی لە سـەرەتاوە ئاماژەمـان پێ دا هـەمەکارە، (نووسـەر، ئەکـتـیـڤیـست، سـینەمـاکـار، شـانۆکـارە و دەست بۆ نووسـینی مێژووش دەبات.. هتد).

لە دوای یازدەی سێپتەمبەریشـەوە، وەک سـەردەمی گەنجێتی لە گەرمـەی شـەڕی ڤـێـتنامـدا، بەگـوڕ و تینێکی ترەوە هاتووەتەوە مـەیدان و بـەچالاکی جۆراوجـۆر دژایەتی خۆی، بـۆ ئەمەریکا و سـیستـەمی سەرمـایەداری دووپات دەکاتەوە.

لە دوای هێـرش و پـەلامـارەکـانـی سـەر نیـویۆرک و واشنتـۆنەوە، چـەندین کتێب و دەیان وتار و گفتوگۆی ئەنجامـداوە کە زۆربەیان دووبارەن و هـەندێ ئایدیا و بۆچـوون هـەیە، بەچەندین تەعبیـر و شـێوازی جیـاجـیا دەیانبینین. لێـرەدا ئێـمـە نموونە بە دوو کـتـێـبی دێنینەوە، یـەکێکیـان نووسـینە و ئەوی تریان کۆ دیدارە. کـۆ دیدارەکە "دایڤیـد بارسـامـیـان" سـازی داوە و بەناوی (ئیمپراتۆریا و بەرخوادنەوە)یەو لەنێو سالانی ٢٠٠١ بۆ ٢٠٠٥ ئەنجامدراوە و تایبەتە بەقسـەکردن لەسەر (ئیمپراتۆریای ئەمەریکی و بەریتانی، مێژووی پاکسـتـان و هندسـتـان، مقـاوەمـە لە فـەلەسـتین و عێراق و ئەمـەریکای لاتین، سـەرهەڵدانی فـێندەمـێنتـاڵیـزمی ئاینی، گەڕان بـەداوی سـۆسـیـالیـزمـێکی دیموکراسی ئەلتەرناتیڤدا).

چاپی یەکـەمی ئەم کـتـێـبـە سـاڵی ٢٠٠٦ لە بـەیروت و لـەلایەن (دار الآداب)ەوە بڵاو کـراوەتـەوە و "سـەمـاح ئیـدریس" بەئەرکی وەرگـێـڕانەکـەی

هەستاوە. ئەو کتێبەی کەیان کە لە نووسینی خۆیەتی، ئەمە ناونیشانەکەیەتی (بوش لە بابل سەرلەنوێ کۆلۆنیالیزەکردنەوەی عێراق)، ساڵی ٢٠٠٤ لە بەیروت و لەلایەن (دار سطور) چاپ کراوە و خاتوو "فاتمە نەسر" کردوویەتی بەعەرەبی.

لێرەدا دەبوو ئاماژە بە کتێبێکی تری "تاریق عەلی "ش بکەم بەناوی (پێکدادانی فێندەمێنتالیستەکان)، چونکە ئەوەش کتێبێکە لە دوای رووداوەکانی یازدەی سێپتەمبەر نووسراوە و هەڵگری هەمان ئەو دنیا بینییانەیە کە لەو دوو کتێبەی تردا هەن، بەڵام لەبەر درێژبوونەوەی بابەتەکە، واز لەوە دێنین و ئیکتیفا بە و دوو سەرچاوەی تر دەکەین.

لێرە بەدواوە هەوڵ دەدەم، بەکورتی چەند نموونەیەک لە بۆچوونەکانی "تاریق عەلی " لەو دوو کتێبەدا نیشان بدەم.

"بوش" لە بابل

ئەم کتێبە بەرهەمی پرۆسەی ئازادی عێراقە.. "تاریق عەلی" لەلایەک بۆ هەجوکردن و داشۆرین و ئابڕووبردنی ئەمەریکا نووسیویەتی، لەلایەکی تریش بۆ ئەوەی بە ئەمریکا و دنیاش بڵێت کە ئەم سەرکەوتنەیان لە عێراق زۆر ناخایەنێت و پرۆسەکەیان بە شکست کۆتایی دێت.

ناوەڕۆکی کتێبەکە تایبەتە بەمێژووی نوێی عێراق، لە سەرەتاکانی سەدەی بیستەوە تا بەراییەکانی سەدەی بیست و یەک. واتە باس لە ماوەی نێوان هەرەسی خەلافەتی عوسمانی دەکات لە دوای یەکەم جەنگی جیهانییەوە، تا رووخانی بەعس و رژێمەکەی "سەدام حسێن" لە نیسانی ٢٠٠٣دا.

لە راستیدا ئەوەی "تاریق عەلی " دەیکات لەم کتێبەدا نووسینەوەی مێژوو نییە، ئەوەندەی هەڵپڕووکاندنی مێژووە. دەست بردنە بۆ قۆناغێکی مێژوویی دەوڵەتی عێراقی، لەپێناو مەرامێکی تایبەتیدا. مرۆڤ سەروەختێک مێژووی

نوێی عێراق له رێی قەڵەمی کەسانی وەک: "مەجید خەدووری و حەنا بەتاتۆ و عەبدولرەزاق حەسەنی و عەلی وەردی و حەسەن عەلەوی "یەوە دەخوێنێتەوە و ئەو مێژووەش دەبینێ کە "تاریق عەلی " بەو شێوە سەتحی و سەرپێییە باسی دەکات، تووشی واق ورمان دەبێت و هەناسەی سوار دەبێت.

ئەوەی بۆ "تاریق عەلی " گرینگە لە بەسەرکردنەوەی ئەو ماوە مێژوویيەی عێراقدا، تەنیا یەک شتە، ئەویش ئەوەیە نیشانی بدات وەک چۆن بەریتانییەکان، دوای کۆلۆنیالیزەکردن و مانەوەی چل و یەک ساڵی رەبەق لە عێراقدا (١٩١٧ بۆ ١٩٥٨) هیچیان دەسگیر نەبوو، دواجار بەدەست بەتاڵی گەڕانەوە، ئەمەریکاییەکانیش هەمان چارەنووس چاوەڕێیان دەکات و وەک بەریتانییەکان بە بەزیوی عێراق جێ دێڵن. وەک خۆی دەڵێت: (من لە کتێبی بوش لە بابلدا، باس لەوە دەکەم کە بۆچی بەریتانییەکان دوای ئەو هەموو ساڵە شکستیان خوارد و نەیانتوانی بمێننەوە. بێگومان ئەمریکییەکانیش لە ئێستادا هەمان مێژوو دووبارە دەکەنەوە و سەرئەنجام وەک بەریتانییەکان، بەدەست بەتاڵی دەچنە دەرەوە).

داخ لە دڵیی "تاریق عەلی " لە ئەمەریکا و لە"بوش" و دەستوپێوەندەکانی، دەیگەیەننە ئەوەی مقاوەمەی عێراقی لە کۆنە بەعسییەکان و پاشماوەی قاعیدە و کەسانی وەک "حارس ئەلزاری " و "ئەبو ئەیوبی بەغداد"ی و "ئەبو موسعەبی زەرقاوی "، بە (MAQUIS) ناو بەرێت. واتە موقاوەمەی عێراقی بەو جەنگاوەرانەی فەرەنسا دەچوێنێت کە لە چلەکاندا و لە پاریس، بەگژ نازیزمە داگیرکەرەکانی ئەڵمانیادا دەچوونەوە. لە بەشێکی تری کتێبەکەیدا دەڵێت: (موقاوەمەی عێراقی لەو جۆرە مقاوەمانەیە کە جاران لە جەزائیر و ڤێتنامدا هەبوو). لەلایەکی ترەوە مۆجیاری کورد و شیعە دەکات و دەڵێت: (ئەگەر بەشێکی زۆرتان بدەنە پاڵ مقاوەمە و سەنگەر لە ئەمەریکا و

هاوپەیمانەکانی بگرن، ئەوا لە چەند مانگێکی کەمدا دەریان دەپەڕێننە دەرەوە).

"تاریق عەلی " نموونەی ئەوانەیە لە ڕێی ئاسانکردنەوە، جیهان وەها نیشان دەدەن کە باش و خراپ زۆر بەزەقی لە وێنەکەدا دیارە و پێویست بەهیچ بیرکردنەوە و تێڕامانێک ناکات. هەر بۆیە ئەو مافە بەخۆیان دەدەن پێمان بڵێن، کێ بەرپرسیارە لە هەرچی نەهامەتی و هەڵە و ستەمکاری و ناڕەوایی و گەندەڵییەک کە هەیە. باشەکان ئەوانەن کە نەیار و ناحەز و دوژمنی ئەمەریکان و خراپەکانیش ئەمەریکا و هاوپەیمانەکانین. ئەم چەپە ئازادیخواز و رادیکاڵە، چاوی بەعس و سیاسەتی جینۆسایدکردنی چل ساڵەی شۆڤێنیزمی عەرەبی نابینێت لە عێراقدا، لە بەرانبەردا خەمی لە گۆڕانی سەرمایەداری و شکست و پێکهێنانی ئیمپراتۆریای ئەمەریکی، کەسانی ناو موقاوەمەی عێراقی و "هۆگۆ چاڤێز" و "فیدڵ کاسترۆ" یان لە لا کردووەتە فریشتە و فریاڕەسی مرۆڤایەتی.

دواجار وەک بیرخستنەوەیەک دەبێت ئەوە بڵێم کە ئەو کتێبە سەتحی و زۆر تەنکەی " تاریق عەلی "، پڕیەتی لە نموونەی شیعری سەتحی و کەم خوێنی عەرەبی، نموونەکانیان وەک هەجوکردن و داشۆرینەکانی "موزەفەر نەواب و نزار قەبانی و سەعدی یوسف".

ئیمپراتۆریا و بەرخودان

یەکێکی تر لەو کتێبانەی "تاریق عەلی " لە دوای یازدەی سێپتەمبەرەوە بڵاوی کردوونەتەوە و لەمسەرەوە تا ئەو سەری هەجوی ئەمەریکای تێدا دەکات، کتێبی (ئیمپراتۆریا و بەرخودان)ە.. ئەم کتێبە ئەوەندەی جاڕست دەکات و سووڕی خوێنت تێک دەدات، ئەوەندە چێژ و زانیاری دروستت پێ نابەخشێت. بۆ نموونە هەندێ رستەی تێدایە، ئێمە و مانان لە دەمی "سەدام حسێن" و سەرانی بەعسمان بیستووە، وەک ئەوەی دەڵێت: (گەر ئەمەریکا

هێرش بکاتە سەر عێراق، ئەوا جیهانی عەرەبی دەتەقێتەوە و دنیا دەبێتە شوێنێکی نائارام و پڕ مەترسی).

دڵخۆشی و سەرسامی ئەم پیاوە بەمقاوەمەی عێراقی، دەگاتە ئەو ئاستەی بڵێت: (کاتی خۆی سەرۆک وەزیرانی کۆچکردووی ڤێتنام ڤام ڤان دیۆنگ دەیوت: ڕێگە بەرەو ۆتەرگێت بەناو جەنگەڵ و شارەکانی ڤێتنامی باکوردا تێپەر دەبێت.. ئەگەر چی مێژوو پێشبینی ناکرێت، بەڵام بەڵکو گۆڕانێک لە وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکادا، بەهۆی ئەوەی لە فەلوجە و بەغدا دەقەومێت روو بدات. بوش لەناو وڵاتە یەگرتووەکانی ئەمەریکادا بردییەوە، بەڵام رەنگە لە دەرەوە بیدۆڕێنێت. من بۆ خۆم ئاواتەخوازی ئەوەم!).

"تاریق عەلی " وەها وێنای پرۆسەی ئازادی عێراق دەکات، وەک قۆناغێک لە قۆناغەکانی دەسپێکردنەوە بەسیاسەتی کۆلۆنیالیزەکردنی ناوچەکە. ئەو پێی وایە گەر لە سەرەتاکانی سەدەی بیستەمدا (فەرەنسا و بەریتانیا) بەو کارە هەستابن، ئەوا لەمڕۆدا ئیمپراتۆریای ئەمەریکی وەک تاکە زلهێزی دنیا، ئەو مێژووە دووبارە دەکاتەوە. بۆ بەرگرتن بەو پرۆسەیەش، بەپیتی درشت دەنووسێت: (پێویستە مقاوەمەی عێراقی زۆر جەسوورانە و بە چەک، ڕووبەڕووی ئەمەریکییەکان ببنەوە).

ئەم چەپە رادیکاڵە لە ململانێی لەگەڵ ئەمەریکا و سیستەمی سەرمایەداریدا، ئەو هەقیقەتەی لەبیر دەچێت کە مقاوەمەی چەکداری و توندوتیژی عێراق ناکاتە بەهەشت و سەرزەمینی ئازادی، لە دوای چوونە دەرەوەی ئەمەریکاییەکان. ئەزموونی رابردووی عێراق شایەدی ئەوەیە کە دوای چوونەدەرەوەی بەریتانیاییەکان لە عێراق، ئەو وڵاتە نەک هەر نەبوو بە بەهەشت و سەرزەمینی ئازادی و سەربەخۆیی، بگرە بووە دۆزەخێک بۆ ئەتککردنی ئازادی و ریسواکردنی مرۆڤ. قۆناغی دوای چوونە دەرەوەی

بەریتانیاییەکان لە عێراق، مێژوویەکە تا پرۆسەی ئازادی لە ساڵی ۲۰۰۳دا، بەعس بەخوێن و فرمێسک دەینووسێتەوە.

ئەو کاتەی "بوش" لە ساڵی ۲۰۰۲دا وڵاتانی (کۆریای باکور و ئێران و عێراقی) وەک بەرەی شەڕ و خراپەکاری وەسف کرد، "تاریق عەلی " لە بەرانبەردا (کوبا و فەنزوێلا و بۆلیڤیا)، وەک بەرەی ئومێد ناونووس دەکات و "چافێز و کاسترۆ و مۆرالیس" بە چەتەکانی کاریبی دەچوێنێ و لە جێی "جونی دیب و ئۆرلاندۆ بلۆم و کیراناتیلی " دایان دەنێت. واتە ئەوانە بەو جوامێرانە دەزانێ کە مافی خوراوی نەداران و بێنەوایانی جیهان، لە چنگ دەوڵەمەند و سەرمایەدارە چاوچنۆکەکان دەردێننەوە.

ئەم پیاوە سەیری دوژمنەکانی ئەمەریکا وەک فریادڕەسێک دەکات و وەکی فریشتەیەک نیشانیان دەدات. بڕوانە لەم کتێبەیدا چۆن باسی سەرکردەیەکی پۆپۆلستی و دیکتاتۆری وەک "هۆگۆ چافێز" دەکات: (چافێز مرۆڤێکی زۆر رۆحسووک و خۆشەویستە، کەسێکە عەقڵی کراوەیە و دەربایسی ئەوەیە فێربێت و شت بزانێت. خوێنەرێکی بەردەوامی کتێبە و زۆر دەخوێنێتەوە. ئەو وەک زۆرێک لە سیاسەتمەدارانی ئەمەریکا نییە.. زۆر ئاگادار و رۆشنبیرە. رەخنەی قبووڵە و حەزی بەگفتوگۆو را گۆڕینەوەیە. بەگشتی مرۆڤێکی بەهرەمەندە).

"تاریق عەلی " لەم کتێبانەیدا هەرچی هەوڵە بەخەرجی دەدات، بۆ دژایەتیکردن و نابووتکردنی هەوڵەکانی ئەمەریکا لە جیهاندا. بۆشی گرینگ نییە لەو دژایەتیکردنەدا، دەکەوێتە چ بەرەیەک و لە سەنگەردا شان بەشانی کێ دەوەستێ! وەک چۆن رق و دژایەتیکردنی ئەمەریکا، وڵاتێکی وەک فەنزوێلاو ئێران لێک نزیک دەکاتەوە و "ئەحمەدی نەژاد" و "هۆگۆ چاڤێز" دەکات بەدۆستی گیانی بەگیانی، ئاساییشە چەپێکی پەرگیری وەک "تاریق عەلی " و گرووپە ئسوولیە توندڕۆکان، ببنە هاوپەیمان و هاوخەباتی یەکتری.

فـەیلەسـووفی بەناوبانگی سلۆڤـینی "سـلاڤـۆی ژەیژەک" سـاڵی ٢٠٠٢ کتێبێکی نووسی بەناوی (بەخێربێن بۆ بیابانی واقیع)، لەوێدا ئەویش وەک چەپێکی توورە و رادیکاڵ رەخنە لە سیستەمی نیو – لیبرالیزم و ئەمەریکا و سـەرمـایـەداری دەگرێت و لە ئەلتـەرناتیـڤێکیش دەگـەڕێت بۆ دنیـای ئەمـڕۆ، بـەڵام هیـچ کـات وەک "تـاریق عـەلی " نـاکـات و بەڕەوای نـابینـێ لە پاڵ بەربەرییـەکـانی تردا، دژایەتی بەربەریـەتی سـەرمـایەداری بکات. چونکە لە دنیـای ئەمـڕۆدا، کـەس رازی نییـە بەوەی دۆزەخی سـەرمـایەداری ئەمـەریکی، بەدۆزەخێکی دزێوتری وەک ئەوەی (تاڵیبـان و قاعیدە)، "کاسـترۆ" و " چاڤێز" بگۆڕێتەوە.

قاعیده له سەردەمی "ئەیمەن زەواهیری"دا

"پێویستە شەڕ بەرینە ماڵی دوژمنەکانمان، تا دەستی ئەوانە بسووتێنین کە ئاگر لە ماڵەکانی ئێمەدا خۆش دەکەن".

-ئەیمەن زەواهیری-

فێندەمێنتالیستە ئۆرستۆکراتەکان

"زەواهیری" و " بن لادن"، وەک دوو سەرەکیترین و کاریگەرترین تیۆرسین و سەرکردەی ڕێکخراوی قاعیدە، نموونەی ئەو فێندە مێنتاڵیستە ئۆرستۆکراتانەن کە لە بنەماڵەیەکی ناسراو و دەست ڕۆیشتوو خواپێداوەوە هاتوون. ئەمانە نموونەی ئەو کەسانەن کە خاوەن سەرمایەیەکی مادی و ڕەمزیی زۆرن و خاوەن بڕوانامەی بەرزن و بنەماڵەکانیشیان، لە بنەماڵە ناودار و دیارەکانی میسر و سعودیەن.

بەدرێژایی مێژووی ئیسلامی سیاسی لە "حەسەن بەننا"وە تا ئەمڕۆ، هیچ یەک لە سەرکردە و کەسە دیارەکانی ناو گرووهە ئیسلامییەکان، وەک " ئەیمەن زەواهیری"و " ئوسامە بن لادن"، کوڕی خێزانە خواپێداوەکان نەبوون و وەک ئەوان لە سەرمایەی زۆری مادی و ڕەمزیی بنەماڵەکانیان بەهرەمەند نەبوون.

بۆ نموونە "زەواهیری"، کوڕی بنەماڵەیەکی ناسراوی میسرەو باووباپیرانی لەو کەسانە بوون کە پلەوپایەی بەرچاویان لە وڵاتدا هەبووە. "د. محەمەد زەواهیری" باوکی، یەکێک بووە لە پزیشکە بەناوبانگەکانی میسر و وڵاتانی عەرەبی. باپیری (واتە باوکی باوکی) یەکێک بووە لە شێخە دیارەکانی ئەزهەر. باپیرەکەی تری (واتە باوکی دایکی) کە "عەبدولوەهاب عەزامە"، یەکێک بووە لە کەسە ناودار و خاوەن دەسەڵاتەکانی میسر، لە پێش شۆڕشی یۆلیۆی ١٩٥٢دا. "عەبدولڕەحمان عەزام"ی براشی یەکەمین ئەمینداری کۆمکاری وڵاتانی عەرەبی بووە. خاڵێکی ئەمینداری ئەنجوومەنی ئیسلامی ئەورووپی بووەو خاڵێکی تریشی جێگری سەرۆکی پارتی کاری میسری بووە.

"زەواهیری" بۆ خۆی لە ١٩٥١/٦/١٩، لە یەکێک لە گەڕەکە دەوڵەمەندەکانی شاری قاهیرەدا لەدایک دەبێت کە گەڕەکی (مەعادی)یە. قۆناغەکانی خوێندنی بە سەرکەوتوویی و پلەی بەرز بڕیوە. لە ناوەڕاستی حەفتاکانی سەدەی رابردوو لە زانکۆی قاهیرە، کۆلێجی پزیشکی تەواو دەکات و ساڵی ١٩٧٨ لە نەشتەرگەری گشتیدا لە هەمان زانکۆ، بڕوانامەی ماستەر وەردەگرێت. پاشان هەر لەو بوارەدا (واتە بواری نەشتەرگەری گشتی)، لە زانکۆکانی پاکستان بڕوانامەی دکتۆراش بەدەست دێنێ. ساڵی ١٩٧٩ لەگەڵ کچێکدا کە خوێندکاری بەشی فەلسەفەی کۆلێجی ئاداب دەبێت، ژیانی هاوسەرگیری پێکدێنێت و ئێستا خاوەنی چوار کچ و کوڕێکە.

"زەواهیری" هەر لە سەرەتای تەمەنی لاوێتییەوە، سەرو کاری لەگەڵ کاری ئیسلامیدا هەبووە و هەر زوو تێکەڵ بەگرووپ و ڕێکخراوە ئیسلامییە نهێنییەکان بووە. وەکو ئەوەی "مونتەسر زەیات" لە کتێبەکەیدا باسی دەکات: (زەواهیری لە تەمەنی حەڤدە ساڵییەوە و بەتایبەتیش دوای لەسێدارەدانی سەید قوتب و پاشانیش شکستی عەرەب و میسرییەکان لە شەڕی شەش ڕۆژەی ئیسرائیلدا، دەبێتە ئەندامی یەکێک لەو ڕێکخراوە ئیسلامییە نهێنییانەی زۆربەی زۆریان لەو گەنجانە بوون کە لەژێر کاریگەری – في ظلال ومعالم في الطريق) دا بوون. بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە: (منتصر الزيات: ايمن الظواهري كما عرفته، دار مصر المحروسة، القاهرة الطبعة الاولى، ٢٠٠٢).

لە میسردا کە لانکی ئیسلامی سیاسییە، ئەگەر تا شەستەکانی سەدەی رابردوو جڵەو و کاری ئیسلامی لە دەست ئیخوان موسلمین و سەرکردەکانی ئەو ڕێکخراوەدا بوو بێت، ئەوا لەو مێژووە بەدواوە ئەستێرەی بەختی هاوڕێیانی "حەسەن بەننا" لە کزی دەدات و ئەوەی لە هەڵکشان و درەوشانەوەدا دەبێت، ئەو گرووپ و دەستە و تاقمانەن کە گەنجان

داینامۆین و بەرهەم و نووسینەکانی "سەید قوتب"یش مەشخەڵی ڕێیانە.

لە دوای (في ظلال ومعالم في الطريق وهذا الدين و المستقبل لهذا الدين) و بەتایبەتیش دوای لەسێدارەدانی خاوەنی ئەم بەرهەمانە، نەوەیەک لەسەر گۆڕەپانی سیاسی وڵاتی میسردا سەر دەردێنێ کە بڕوای تەواوی بە جیهادی باسک و بازوو دەبێت و زەبرو زەنگ و توندوتیژیش، بەتاکە ستراتیجێک دەبینێ بۆ گەیشتنە کورسی حوکمڕانی و گۆڕینی نەخشەی سیاسیی وڵات و دەستکاریکردنی خەریتەی کۆمەڵایەتی.

هەر بۆیە لە سەرەتای حەفتاکانەوە، بارەگاکانی ئیخوان موسلمین دەبێتە شوێنی پیاوە ئیختیار و بەساڵاچووەکان و گەنجەکانیش لەناو گرووپ و ڕێکخراوی ئیسلامی رادیکاڵ و جیهادیدا، خۆیان ڕێک دەخەن."زەواهیری" یەکێکە لەو گەنجانەی لەگەڵ کۆمەڵە هاوڕێیەکیدا و لەناو ڕێکخراوێکی نهێنی پەرگیردا خۆیان ڕێک دەخەن کە دواتر بەڕێکخراوی (جیهاد) دەناسرێت. بڕوانە: (منتصرالزيات: الطريق الى القاعدة). ئەوەی چانسی گەورەبوون و بەهێزبوونی ئەم کۆمەڵە و ڕێکخراوە ئیسلامییانە زیاتر دەکات، ئەو فەزا سیاسییە تازەیە کە لە حەفتاکاندا و لەگەڵ هاتنی "ئەنوەر سادات" دا دێتە پێش.

"سادات" لە دوای مردنی "عەبدولناسر" و دەستبەکاربوونی وەک سەرۆک کۆماری میسر، بەمەبەستی لێدانی تەواوی هێزە لیبراڵی و مارکسی و ناسری و ناسیۆنالیستەکان، دەکەوێتە هاوپەیمانێتی بەستن لەگەڵ ئیسلامییەکاندا و ساڵانی حوکمڕانی ئەو، ئیسلامییەکان لە کار و چالاکی نواندندا تا ئەوپەڕی ئازاد و دەستکراوە دەبن و تاڕادەیەکی زۆریش دەتوانن، لە رووی سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتی و فەرهەنگییەوە کۆنترۆڵی وڵات بکەن. خوێنەر بۆ زانیاری زیاتر لەسەر هەلومەرجی ئەو قۆناغەی وڵاتی میسر، دەتوانێت سەیری ئەم سەرچاوانە بکات:

(د.عبدالعظيم رمضان: جماعات التكفير في مصر، الاصول الفكرية والتأريخية الهيئة المصرية العامة للكتاب، القاهرة الطبعة الاولى، ١٩٩٥). يان (هالة مصطفى: الاسلام السياسي في مصر مركز الدراسات السياسية والاستراتيجية بالآهرام، القاهرة الطبعة الاولى، ١٩٩٢). ياخود (أحمد حسين حسن: الجماعات الاسلامية والمجتمع المدني دراسة في استراتيجية بناء النفوذ السياسي والاجتماعي والتغلغل الفكري دار الثقافة للنشر، القاهرة الطبعة الاولى،٢٠٠٠).

حەفتاكان ئەو قۆناغەیە كە گرووپە جیهادییە رادیكاڵییە ئیسلامییەكانی ناو میسر، دەگەنە ئەوجی بەهێزبوون و پەلوپۆ هاویشتن و گەورەبوون. ئەمەش هەر بەتەنیا بەسیمای ناوچە چەپەک و دووره دەستەكانەوە دیار نابێت، یان لە كووچە و كۆڵانە نەدار و هەژار نشینەكانی قاهیرە و پۆرسەعید و ئەسیوتدا هەستی پێ ناكرێت، بگرە لەناو زانكۆ و پەیمانگا و سەندیكاكانی كۆمەڵگەی مەدەنی و داو و دەزگا حكوومی و شەقام و گۆڕەپانە گشتییەكاندا، بەزەقی خۆی بەیان دەكات.

ئەو دوو رێكخراوە ئیسلامییەی لەم قۆناغەدا، پرکێشی زیاتر دەكەن و خەونی گەورەتریان دەبێت (كۆمەڵی ئیسلامی و رێكخراوی جیهاد)ن. هەر ئەم دوو رێكخراوەشن كە لە دوای ئیمزاكردنی رێكەوتنامەی كامپ دێڤدەوە، كار بۆ ئەوە دەكەن دەسەڵاتەكەی "ئەنوەر سادات" نابووت كەن و لە رێی كۆدێتایەكی سەربازی كتوپڕەوە، جڵەوی حوكمڕانی لە میسردا بگرنە دەست.

ئەوەی لە شەشی ئۆكتۆبەری ساڵی ١٩٨١دا روودەدات، لەلایەن "خالد ئیسلامبولی"و "محەمەد عەبدولسەلام فەرەج"ەوە، نیشانەی خواست و بڕوا بەخۆبوونی ئەو دوو هێزە ئیسلامییە رادیكاڵەیە كە دەتوانن بە كەماڵی ئیسراحەت، كەسی یەكەمی وڵات تیرۆر بكەن و كورسی حوكەڕانی بگرنە دەست.

بێگومــان ئەم هەوڵە ئەگــەرچی دەســتی دەگــاتە ئەوەی ڕۆحی "ئەنوەر سادات" بکێشێ، بەڵام لە گەیشتن بەکورسی دەسەڵات شکست دێنێ. باجی گەورەی ئەم شکستەش، هەریەک لە (کۆمەڵ و جیهاد) دەیدەن. ئەو شالاوی ڕەشــبگیــرییــەی لە دوای ڕووداوەکــەوە دەست پێ دەکــات، لە بەرواری ۲۳/۱۰/۱۹۸۱دا دەگـاتە سـەر "زەواهیـری"و مـاوەی سێ سـاڵ زیندانی بەسەردا دەدرێت. دوای ئیعترافکردنی لەسەر چەند هاوڕێیەکی کە یەکێک لەوانە "عـیـسـام قــەمـری" دەبێت کــە پاش گـرتنی لەسـێـدارە دەدرێت، "زەواهیری" ئازاد دەکرێت. دوای ئەوە ڕوو دەکاتە ئەمەریکا و سویسـرا و سـعـودیە و پاکسـتـان و ئەفـغناسـتـان و "مـونتەسـر زەیات" پێی وایە: (زەواهیری بۆیە دوای ئەوە سەری خۆی هەڵدەگرێت و وڵات بەیەکجاری جێ دێڵێت، چونکە لە پای ئیعترافکردنی لەسەر هاوڕێکانی و لەسێدارەدانی یەکێکیان، تووشی ئازارێکی ویژدانی زۆر دێت و دەروونی ماندوو دەبێت).

"زەواهیـری" دوای ئەوەی لە سـاڵی ۱۹۸٥ لە شـاری بیـشـاوەر لە ناوچە سنوورییەکانی پاکستان و ئەفغانستاندا دەگیرسێتەوە، وەک پزیشکێکی خـۆبەخش لە یەکێک لە نەخـۆشـخـانەکانی مـانگی سـووری کـوەیتیـدا دەسـتـبەکار دەبێت و بەمـاوەیەکی کـەمـیش دوای ئەوە، ئاشنایەتی لەگەڵ "ئوسامە بن لادن"دا پەیدا دەکات و دەبنە دۆست و هاوڕێی گیانی بەگیانی یەکـتـری. ئەم دۆسـتـایەتی و یەکـتـرناسـینەیان، دەبێـتـە بەردی بنـاغـەی دامەزراندنی ترسناکترین و گەورەترین ڕێکخراوی ئیسلامی جیهادی کە ڕێکخراوی قاعیدەیە.

قاعیدە لە نێوان "زەواهیری و بن لادن"دا

وەک چۆن مێژوو ئەوە بۆ میسرییەکان دەنووسێت کە ئەوە ئەوان بوون بۆ یەکەم جارو دوای هەرەسهێنانی خەلافەتی عوسمانی، یەکەمین ڕێکخراوی ئیسلامی سیاسییان دروست کرد، ئەوا ئەوەشیان بۆ تۆمار دەکات کە

هەڵسووڕاوانی ئەوان بوون بەردی بناغەی ڕێکخراوێکی وەک قاعیدەیان داناو گەیاندیانە ئەو ئاستەی کە ببێتە هەڕەشەیەکی جیددی، بۆ سەر ئەمەریکا و ڕۆئاوا و تەواوی جیهان بەگشتی. ئەوە ڕاستە کە قاعیدە بەهەوڵ و رەنجی کەسانی وەک "عەبدولا عەزام" و "ئوسامە بن لادن" هاتووەتە بەرهەم، بەڵام پشکی شێر لەسەرپێ خۆکەوتنی ئەم ڕێکخراوەدا، بەر میسرییەکان دەکەوێت.

میسرییەکان لەناو ڕێکخراوی قاعیدەدا، ڕۆڵیان ڕۆڵی ئەو سەربازە نەناسراوانەیە کە لە پشتی پەردەوە و لە سێبەردا کار دەکەن. "سەید ئیمام" و "ئەبوعوبەیدەی بەنشێری" و ئەبو حەفسی میسری"و سەیفو لعەدل" و "محەمەد سەلاح" و "تاریق ئەنوەر" و"زەواهیری" و... هتد، چ لە ڕووی سەربازی و چ لە ڕووی تیۆری و سیاسی و کاری ڕێکخراوەییەوە، شوێن دەستیان بەزەقی بەسەر مێژووی قاعیدەوە دیارە. ڕەنگە بواری دارایی تاکە بوارێک بێت کە میسرییەکان وەک پێویست خزمەتیان بەقاعیدە نەکردبێت، بەڵام لە بوارەکانی تردا ئەوان سەر مەشق بوون و سیاسەتی گشتی ڕێکخراوەکە لەبن هەنگڵی ئەواندا بووە.

ئەوە ڕاستە کە "بن لادن" تامردنی ڕووی دیار و کەسی یەکەمی قاعیدە بووە، بەڵام ئەو ئەقڵەی بیری دەکردەوە و تیۆریزەی دەکرد و پلان و سیاسەت و بەرنامەی کاری ڕێکخراوەکەی دادەڕشت، "زەواهیری" بوو. بەکورتی و بەپوختی وەک "برۆس هۆفمان"ی پسپۆر لە بواری تیرۆردا لە دیمانەیەکی کۆواری (نیوزویک)دا دەڵێت: (زەواهیری ئەو ئەقڵەیە کە قاعیدە بیری پێ دەکاتەوە و سندووقە ڕەشەکەی ئەو ڕێکخراوەیە).

قاعیدە بەرهەمی هەوڵی ئیسلامیستە پەرگیرە میسرییەکانە، لە پێشی پێشەوەشیاندا "زەواهیری". ئەم پیاوە لە ساڵی ١٩٨٦ تا ١٩٩٨ کە مێژووی خۆ ئیعلانکردنی قاعیدەیە، توانی بەهەوڵ و کۆششێکی زۆر،

وەرچەرخانێکی ریشەیی و ستراتیجی لە بیرکردنەوە و دنیابینی "ئوسامە بن لادن"دا دروست بکات. توانی قەناعەتی پێ بکات کە باوەڕ بەهزری جیهادی رادیکالانە بێنێ، واتە دەست بەرداری ئەوە بێت تەنیا وەک بانگخوازێکی سەلەفی بمێنێتەوە کە هەر سەرقاڵی کاری خێرخوازی دەسگیرۆییکردن و کۆمەک پێکردن بێت. بگرە ئەوەی "زەواهیری" دەیویست ئەوە بوو، "بن لادن" بگۆڕێت بۆ جەنگاوەر و موجاهیدێک، تا جیهاد لە دژی تاغووتەکانی جیهانی ئیسلامی بەرپا بکات و هێزەکانی ئەمەریکاش لە وڵاتانی عەرەبیدا وەدەرنێت. ئەڵبەت دواجار ئەمەشی بۆ چووە سەر.

ئەوەی راستی بێت "زەواهیری" چەند کاریگەری لەسەر کارەکتەری "بن لادن" بەجێ هێشت، "بن لادن"یش کاریگەری لەسەر "زەواهیری" و ئاراستەی بیرکردنەوەی ئەو هەبووە."زەواهیری" تا ئەو کاتەی کەسی یەکەمی ناو بزووتنەوەی (جیهاد)ی میسری بوو، بڕوای وابوو (رێگای رزگارکردنی قودس، بەقاهیرەدا تێپەڕ دەبێت) و هەمیشە پێداگیری دەکرد لەسەر ئەوەی کە (موسڵمانی راستەقینە، سەرەتاو بەر لەهەر شتێک پێویستە بەرەنگاری کوفری ناوەخۆ و دوژمنی نزیک بێتەوە. دوای ئەوە نۆرە دێتە سەر کوفری دەرەکی و دوژمنە دوورە دەستەکان). ئەم قەناعەتە بوو وای لێ کرد لە کاتی دەرچوونی لە میسرەوە تا دروستبوونی قاعیدە، داوا لە جیهادییەکانی میسر بکات لەسەر کار و چالاکی خۆیان بەردەوام بن، سەرەڕای ئەو گورزە گەورە و کوشندانەشی لە پای هەوڵە شکتسخواردووەکانیان بۆ تیرۆرکردنی "صەفوەت شەریف و عاطف صدقی و حەسەن ئەلفی"، بەریان کەوت.

ئەوە "بن لادن" بوو " زەواهیری" وا لێ کرد واز لەو سیاسەتانەی بێنێت و دەستبەرداری شەڕە لۆکاڵییەکانی بێت، بۆ خاتری شەڕێکی گەورەتر و چارەنووسسازتر کە شەڕی سەرتاسەرییە لە دژی ئەمەریکا و هاوشێوەکانی. ئەو قۆناغ و سەردەمەی "بن لادن" ئەم پێشنیازانەی

بەردەستی "زەواهیری" دەخست، ڕێکخراوی جیهاد لەناو میسردا دووچاری پشێویەکی گەورە بووبوو، لە رووی ڕێکخستن و کارکردنی هەڵسووڕاوەکانییەوە، هاوکات سەرچاوەی داراییشیان بەرەو لاوازی و کزبوون دەچوو. ئەمانە هۆکارگەلێک بوون وایان لە "زەواهیری" کرد، ڕێکخراوی جیهاد هەڵبوەشێنێتەوە و تێکەڵ بەعەرەبە ئەفغانییەکانیان بکات و قاعیدەیان لێ دروست بێت.

لێرەوە وەک چۆن " بن لادن" رازی بوو بەوەی واز لە رۆڵی خێرخوازی سەلەفی بێنێ و ببێتە موجاهیدێکی هەقیقی، "زەواهیری"یش هاتە سەر ئەو قەناعەتەی واز لە خەباتی لۆکاڵی بێنێ و جیهادی دوژمنە دوورەکان دەست پێ بکات. بەم جۆرە هەردووکیان لە ژێر چەتری قاعیدەدا کۆدەبنەوە و سەرەتایەکی تازە دەست پێ دەکەن کە یەکێکە لە قۆناغە ترسناک و خوێناوییەکانی ئیسلامی سیاسی لە مێژوودا.

"زەواهیری" وەک کەسی یەکەمی قاعیدە

"زەواهیری" لە ئان و ساتێکدا بەشێوەیەکی فەرمی دەبێتە کەسی یەکەمی ناو ڕێکخراوی قاعیدە کە زۆر هاوکێشە گۆڕاوە و زۆر شت وەکی خۆی نەماوە. بەتایبەت ئەگەر رووداوەکانی ئەمساڵ وەرگرین کە گرینگترین و دیارترینیان برێتییە لە (کوژرانی بن لادن و شۆڕش و راپەڕینەکانی بەهاری عەرەبی و تیرۆرکردنی ئەنوەر ئەلعەولەقی و... هتد).

راستە لە دوای شەڕی دژە تیرۆر و وشککردنی سەرچاوە داراییەکانی قاعیدە و رووخاندنی حکوومەتی تاڵیبان لە ئەفغانستان و دەستگیرکردنی زۆربەی زۆری هەڵسووڕاوە دیارەکانی قاعیدە، ئەو ڕێکخراوە لە پاشەکشەدایە و توانای دەست وەشاندن و پەلاماردانی روو لە کزییە، بەڵام هیچ یەک لەوانە هێندەی رووداوەکانی ئەمساڵ لەسەر شانی قاعیدە قورس و تاقەتپڕووکێن نەبوون.

قـاعیـده لە سـەرەتاکـانیـدا، هێزێکی پۆشـتـە و پەرداخ و ڕێکخـسـتنێکی کۆنکرێتی هـەبوو. خـاوەنی لەشکرێکی گەورەی موجاهیـد و جەنگاوەران بوو. لەسـەروو هـەموو ئەمانەشـەوە جوگرافیایەکی پارێزراوی هـەبوو، لەژێر سایەی حوکمڕانی تاڵیباندا لە ئەفغانسـتان. هـەنووکە کە "زەواهـیری" بەرپرسیارێتی ئەو ڕێکخـراوە لـە ئەسـتـۆ دەگـرێت، هیـچ یەک لەوانـە نەمـاوە. سـەربـاری تیرۆرکردنی "بن لادن" و ئەلعەولەقی"یش، بەهـاری عـەرەبی و دەنگ و سـەدای لاوانی ئەو وڵاتانە، بەڕەی لـەژێر پێی قـاعیـدە و هێزە ئیسـلامیـیـەکانی تردا دەرکێشاوە.

لە ڕاستیدا ئەمەریکا و هاوپەیمانەکانی لە ئێستادا، بەڕادەیەک گەمارۆی قاعیدەیان داوە کە ڕەنگە "زەواهیری" و "سەیفولعەدل" و "ئەبو لەیسی لیبی"، سەریان نەپەرژێتە سەر ئەوەی دووبارە ڕێکخراوەکە بخەنەوە سەرپێی خۆی و لەژێرباری قـورسی مـەرگی "بن لادن" دا دەری بێنن.. ئەوەی لەم قۆناغەدا مومکین بێت، لەوانەیە پاراستنی سەری خۆیان و قوتارکردنی گیانی خۆیان بێت، نەک بـووژاندنەوە و هەستانەوەی قـاعیدە بێت. ئەوەی لە ئێسـتـاشـدا دەیبـینین، بەڕوونی نیـشـانی دەدات کە یاریکەری دیاری سـەر گۆڕەپانەکە لەمڕۆدا، تاڵیبانی ئەفغانستان و تاڵیبانی پاکستان و بزووتنەوەی حەقانییە، نەک قـاعیـدە. بەکورتییـەکەی "زەواهیـری" لە دۆخێکی دژوار و ئاڵۆزدا، ئەو بەرپرسـیـاریەتیـیـەی بەرکـەوت کـە ڕەنگە قـورسـترین قـۆناغی ژیانی ڕێکخراوەکەی بێت.

سەرەڕای ئەوانە لێرە و لەوێ باس لەو کێشـە و ناکۆکییە نـاوەخۆییانەی ڕێکخـراوەکەش دەکرێت کە لە نێوان سعودییـەکان و میـسرییەکاندا هـەیە و پێشبینی دەکرێت زۆرێک لە سـعودییەکانی ناو عـاقیدە، مل بە "زەواهیـری" نەدەن و وەک کـەسی یەکەم قبووڵیان نەبێت."زەواهیری" و قـاعیـدە لەبەردەم تاقیـکردنەوەیەکی قـورس و ئـان و سـاتێکی چارەنووسـسـازدان. ئەم ئاسـتـە

لاواز و پڕ پەرتەوازەییـیـەی ئەم رێکخـراوە تـووشی بووە، بەرهـەمـی دە سـاڵی هـەوڵ بەخـەرجـدانـی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمـەریکایە. بۆیە بەدوور دەزانرێت جـارێکی تر ئەمـەریکا و هـاوپەیمانەکـانی رێگە بدەنەوە، قـاعیـدە خـۆی رێک بخـاتەوە و سـەر پێی خۆی بکەوێتەوە.

قاعیدە چی لێ دێت و بەرەو کوێ دەچێت؟ ئەمە گرینگترین پرسـیارێکە کە لە سەردەمی "زەواهیری"دا دێتە پێشێ، وەک کەسی یەکەمی ئەو رێکخراوە.

"قـاعـیـدە" لە سـەردەمی "زەواهیـری"دا یان کـۆتایی پێ دێت و بچـووک دەبێتـەوە و دەچێتـە پەراوێزی مێـژووەوە، یان بەفـۆرم و شـێـوازێکی دییـەوە دێتـەوە سـەر گـۆڕەپانەکـە.. ئەوەی ئێـسـتـا لە دنیـادا روو دەدات، ئەگـەری یەکـەمیـان زیاتر دەکـات. ئەم ئەگـەرەشـیـان بۆ مـرۆڤـایەتـی خـێـری زیاتری تێـدایە، چونکە ژیان لە بەڵای فـاشـیـزمـێکی دی قـوتـاری دەبێت و ئەگـەری دووبارە بوونەوەی یازدەی سێپتەمبەرێکی تریش لاواز دەکات.

تۆ بڵـێی دە ساڵ دوای یازدەی سـێپـتەمـبەر، وەک چۆن مـەرگی "بن لادن" و "ئەنوەر ئەلعەولەقی" و بەهـاری عەرەبیمان تێدا بینی، کۆتایی (قاعیدە)یشی تێدا ببینین. بێگومان داهـاتوو وەڵامـی ئەم پرسیارە دەداتەوە.

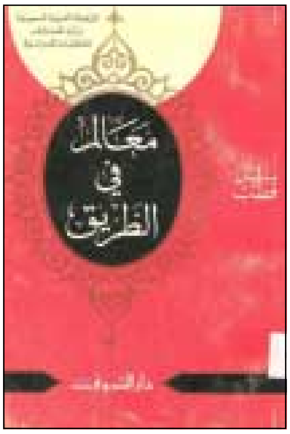

سەید قوتب تەکفیر و توندوتیژی

"مـردنی کـەسـانێک لەپێناو ئایدیایەکـدا، ئەوە ناگەیەنێت کە ئەو ئایدیایە راست و دروستە".

سەرەتایەکی پێویست

"سەید قوتب" ناوێکی دیار و تیۆرسینێکی گەورەی ناو مێژووی ئیسلامی سیاسییە. هەرچەندە تەمەنی کارکردنی ئەو لەناو بزاوتی ئیسلامیدا (کە ئیخوان موسلمین بوو) لە سێزدە ساڵێکی تێنەپەڕاند (١٩٥٣- ١٩٦٦)، بەڵام لەو ماوە کەمەدا توانی میراتییەکی گەورە و کاریگەرییەکی بێحەد و حیساب لە دوای خۆی جێ بهێڵێت و تا ئەمڕۆش، شوێن دەستی بەزەقی بەسەر تەواوی گرووپە رادیکاڵی و جیهادییەکانی دنیاوە دیارە.

لە دوای هێرش و پەلامارەکانی قاعیدە بۆ سەر وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا لە یازدەی سێپتەمبەری ٢٠٠١، زیاد لە جاران ناوی "سەید قوتب" و بەرهەمە فیکری و ئایدیۆلۆجییەکانی هاتنەوە ناو ناوان و بوونە شوێن گرینگی پێدانی هەموو لایەک.

بەدرێژایی ئەم دە ساڵە، یەکێک لەو پرسیارە چەندبارە و بەردەوامانەی دەکرێت و دەکرێتەوە ئەوەیە: (کە ئاخۆ هزری سەید قوتب و تێزە و تیۆرەکانی، تاچەند پێوەندییان بەگرووپەکانی تەکفیر و پرسی جیهاد و تیرۆرەوە هەیە؟ ئاخۆ سەید و بیر و بۆچوونەکانی بەپرسیارن لەو کار و کردەوانەی، قاعیدە و گرووپە تەکفیرییەکانی دی لە سەرتاسەری جیهاندا ئەنجامی دەدەن یان نا؟).

بێگومان ناوهێنانی بەردەوامی "سەید" نەک کەسێکی دی، لەو مەسەلانەی پەیوەندییان بەتیرۆر و جیهاد و کاری خۆتەقاندنەوە و تەکفیرکردنی کۆمەڵگە و دەوڵەتەوە هەیە، ئەوە دەسەلمێنێ کە دید و بۆچوونی ئەو و ئەو میراتییە فیکرییەی لە پاش مردنی خۆی جێی دێڵێت، پێوەندییەکی ئۆرگانی

و ڕێک و ڕاستیان بەو کردەوەو کار و چالاکییانەوە هەیە کە ئیسلامی ڕادیکاڵی لێرە و لەوێ پێی هەڵدەستێت. تاوتوێکردنی بەرهەمەکانی و بەتایبەتیش نووسینەکانی ناو زیندانی (في ظلال، هذا الدين، مستقبل لهذا الدين، معالم في الطريق، لماذا أعدموني؟)، بەڵگەیەکی حاشا هەڵنەگرن لەو ڕووەوە.

"مەودوودی" نەک "حەسەن بەننا"

کەس نکۆڵی لەوە پێ ناکرێت کە گوتاری "سەید قوتب"و دید و بۆچوونەکانی، چەقی گوتاری ئیسلامی هاوچەرخ پێک دێنێت. وەک "تاریق ئەلبشری"یش لە وتارێکیدا بەناوی (سيد قطب.. قراءة تأريخية) دەڵێت: (تایبەتمەندی هزری سەید قوتب لەوەدایە کە کاریگەری زۆری لەسەر مێژووی هزر و بزاوتی ئیسلامی سیاسی پاش خۆی هەیە.. هیچ بزاوتێکی جیهادی و ڕادیکاڵی ئیسلامی نییە لە دنیادا، میراتی فیکری سەید سەرچاوە و مەرجەعی نەبێت). بڕوانە: (سيد قطب والعنف والتكفير: أزمة أفكار... أم مشكلة قراءة؟ - أعداد وتحرير: د. معتز الخطيب مكتبة مدبولي، القاهرة - الطبعة الأولى، ٢٠١٠).

"سەید" سەروەختێک تێکەڵ بەئیسلامی سیاسی دەبێت کە میسر لەبەردەم قۆناغی گۆڕانکارییەکی تازەدا دەبێت، قۆناغی کۆتاییهێنان بەسیستەمی حوکمڕانی پاشایەتی و دەرهێنانی وڵات لە بن دەستی کۆلۆنیالیزمی بەریتانی.

پێوەندی ناجۆری "عەبدولناسر" و ئیخوان لەو قۆناغەدا، دەبێتە باعیسی ئەوەی"سەید" وەک تیۆرسین و هەڵسووڕاوێکی دیاری ئیخوان، بەشێکی زۆری دوا ساڵەکانی تەمەنی لە زینداندا بەرێتە سەر. لەوێشدا وەک "تیمۆنی میشێل" دەڵێت: (جۆرە نووسینێکی بەرهەم هێنا کە دەکرێت بەئەدەبی زیندان ناودێر بکرێت). یەکێک لە بەرهەمەکانی ئەم قۆناغە کتێبی

(مەشخەڵی ڕێ) بوو، ئەو مەشخەڵی ڕێیەی دەکرێت بەمانیفێستی تەواوی بزاوتە ئیسلامییە رادیکاڵییەکانی دنیای دابنێین.

"سەید"بەم کتێبەی ئاڕاستەی کاری ئیسلامی سیاسی دەگۆڕێت و دەبێتە مایەی ئەوەی، بۆ یەکەم جار ڕێکخراوی ئیخوان موسلمین (ئەو ڕێکخراوەی ساڵی ١٩٢٨ شێخ حەسەن بەننا لە شاری ئیسماعیلیە دای مەزراند)، ببێتە دوو کەرت لە نێوان حەرەسی کۆن و گەنجەکاندا. ئەو حەرەسە کۆنانەی داوای دان بەخۆداگرتن و پشوودرێژی و هەنگاوی شێلگیرانەیان دەکرد، لەگەڵ ئەو نەوە تازەیەی بڕوای بەپەلامـاردان و کودەتا و جیهادی باسک و بازوو هەبوو.

"سەید" ئەگەرچی تیۆرسین و هەڵسووڕاوی ئیخوان موسلمین بوو، بەڵام لە زینداندا ئەوەندەی سەروکاری لەگەڵ "ئەبوئەعلای مەودوودی" دا بوو، ئەوەندە بایەخی بەکار و بەرهەمەکانی "حەسەن بەننا" نەدا. واتە بەدرێژایی ساڵانی ناو زیندانی (لیمان گرە) ڕووی لە"مەودوودی"و پشتی لە"بەننا" بوو.

ئەمەش وای کرد لە ناوەڕاستی شەستەکان بەدواوە، بزاوتی ئیسلامی سیاسی لە میسر، بەگوتارێکی داخراو بگات و دواتریش بزاوتگەلێکی تری ئیسلامی لە جیهاندا، تووشی ئەو پەتایە ببن. بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە: (د. محمد حافظ دياب : سيد قطب الخطاب والايدولوجيا - رؤية للنشر والتوزيع، القاهرة - الطبعة الأولى،٢٠١٠).

ئاشکرایە لەگەڵ هاتنی ئیخوان و بەتایبەتی لە ساتەوەختی دروستبوونی (دەزگای تایبەت) لەناو ئەو ڕێکخراوەدا، تیرۆر و کاری توندوتیژی دێتە ئارا. هاوکات ڕەخنەگرتن و تەریزکردن لە مۆدێرنە و غەربزەدەیی دەست پێ دەکات، بەڵام تەنیا لەگەڵ هاتنی "سەید قوتب" و بەرهەمهێنانی گوتارێکی داخراو و توندوتیژ لەسەر بنەمای چەمکگەلێکی وەک: (حاکمیەت و جاهیلیەت و تەکفیر و... هتد)، ئەو شتانە لە حاڵەتەوە دەبنە دیاردە و دەبنە

هەڕەشــە و مــەترسی جــیددی، نەک لەســەر حکوومــەت و دەســەڵاتێکی دیاریکراو، بگرە بۆ ســەر خــودی ژیان خــۆشی. لە نموونەی حــوکــمــڕانی تاڵیـبان لە ئەفـغانسـتـان و کار و کـردەوەکانی (قـاعیـدە)ش لە جیـهـاندا، بەئاشکرا ئەوەمان بینی.

بێگومان ئێمە لەگەڵ کۆتاییەکانی سەدەی نۆزدە و بەراییەکانی سەدەی بیسـتـەمـدا، هەوڵی لێبـڕاوانەی ریفـۆرمـخـوازەکـانی وەک: "جـەمـالـەدینی ئەفـغـانـی" و "مـحـەمــەد عـەبدە" و "عـەبدولرەحـمـان کـەواکـبی" دەبینین، بەمەبەستی دروستکردنی پردی پێوەندی لە نێوان کەلەپووری ئیسلامی و مۆدێرنەی ئەورووپی و راماڵینی کەند و کۆسپەکانی رابردوودا، بەڵام هەر زوو ئەم هەوڵانە بەهۆی پاشـەکـشـەی"مـحـەمـەد رەشـیـد رەزا"و دروسـتـکردنی ئیخوان لەلایەن "حەسەن بەننا" وە کاڵ دەبنەوە و سەرکەوتوو نابن.

ئەگەر هەوڵی "حەسەن بەننا"و رێکخراوە سەلەفییەکەی، بەرگرتن بووبێت بە شالاوی رۆئاواخوازی و شارستانییەتی مادی رۆئاوا، لە رێی گەڕانەوە بۆ نۆرم و بەهاکانی ئیسلام و ئاشتکردنەوەی خەڵک و خوا لەگەڵ ئایندا، ئەوا "سەید قوتب" پشت ئەستوور بە مەرجەعییەتی "مەودوودی"، لە قۆناغێکی تردا دێت بۆ ئەوەی بکەوێتە شـەڕێکی دەسـتـەویەخـەی بێ ئامـانەوە، نەک لەگەڵ رۆئاوا و مۆدێرنەی پڕ لە ئیلحـاددا بەتەنیا، بگرە لەگەڵ تەواوی ئەو کـەسـانـەشـدا کـە بەخـۆیان دەڵێن مـوسـڵـمـان و لەگـەڵ ئەو دەوڵەت و نەتەوانەشدا کە خۆیان بە ئیسلامی دەزانن.

بەو پێیەی ژێرخانی گوتار و بەرهەمەکانی "سەید قوتب"، دنیابینی و تێزەو تیۆرەکانی" ئەبو ئەعلای مەودوودی" دروستی دەکات، ئەوا دەبێت بۆ پرسی تەکفیر و توندوتیژی و مەسەلەگەلێکی تر کە پێوەندی بەوانەوە هەیە، بگەڕێینەوە لای "مەودوودی".

"مەودوودی" ئەو پیاوەیە کە لەناو جەرگەی هیندستانەوە و لە سەروبەندی

سەربەخۆبوونی ئەو وڵاتەدا، دەتوانێت (حاکمیەت و جاهیلیەت و تەکفیر و جیهاد و... هتد)، لە چەمکگەلێکی رووت و ئەبستراکتەوە بگۆڕێت بۆ گوتارێکی ئایدیۆلۆجی کاریگەر و بیانکاتە زادی فیکری، موجاهیدانی ئیسلامی سیاسی و چەمکێکی کارا بۆ بەگژاچوونەوەی دنیا.

ئەوە "مەودوودی" یە لە سەردەمی هاوچەرخیدا بۆ یەکەم جار، دەرگا بەرووی بەکارهێنانی چەمکی تەکفیردا دەکاتەوە و چەمکی جاهیلییەتیش وەک ئامرازێکی مەعریفی بەکاردێنێ، بۆ رەتکردنەوە و ئافەرۆزکردنی هزر و فەلسەفەی رۆئاوا. هەروەها وەک ئامرازێکی سیاسی و کۆمەڵایەتیش بەکاری دێنێ، بۆ بەگژاچوونەوەی ئەو شێوازی ژیانکردن و کۆمەڵگە و ئەو سیستەم و رژێمانەی لە هیندستان و تەواوی جیهاندا لە ئارادا بوون. بۆ زانیاری زیاتر لەسەر ئەم مەسەلەیە بڕوانە: (د. عبدالغني عماد: حاكمية الله و سلطان الفقيه قراءة في خطاب الحركات الاسلامية المعاصرة دار الطلعية للطباعة والنشر، بيروت).

ئەو گرێی چەوساندنەوە و ژێردەستییەی "مەودوودی" لە فەزای وڵاتێکی وەک هیندستانداو وەک کەمینەیەکی موسڵمان لە بەرامبەر زۆرینەیەکی هندۆسیدا هەستی پێ دەکرد، وای لێ کرد گوتارێکی پەرگیر و داخراو بەرهەم بێنێت. گوتارێک کە تەرێز لە هەموو دەستکەوتەکانی مۆدێرنە بکات، بە ناسیۆنالیزم و دیموکراسیشەوە.

بە بۆچوونی ئەو دیموکراسی تەوقێکی ئاسنین بوو کە بۆ هەتا هەتایە دەکرایە ملی موسڵمانانی هیندستان، چونکە پێی وابوو دیموکراسی لە وڵاتێکی وەک هیندستاندا، واتە ملکەچکردنی موسڵمانان وەک کەمینەیەک بۆ هندۆسەکان کە زۆرینەی وڵات پێکدێنن. ئەڵبەت ئەم بۆچوونانەی ئەوە کە کەسێکی وەک "محەمەد عەلی جەناح" ناچار دەکەن، بەپێکهاتنی حیزبێکی ئیسلامی بەناوی (یەکگرتووی ئیسلامی) و هەوڵی ئەو حیزبەش بۆ ئەوە

دەبێت، تا دەوڵەتێک بۆ موسڵمانانی ناو هیندستان دروست بکات کە دواتر وڵاتی پاکستانی لێ دەکەوێتەوە، بەڵام "مەودوودی" هەر بەوە داناکەوێت و لە دوای دامەزراندنی پاکستانیش پڕکێشی زیاتر دەکات. بەکورتییەکەی لە ڕێی دروستکردنی پارتێکی سیاسییەوە و بەناوی (کۆمەڵی ئیسلامی)، دەیەوێت دەوڵەتێکی ئیسلامی دابمەزرێنێت.

واتە "مەودوودی" تەنیا دڵی بەوە ئاو ناخواتەوە کە پاکستان دەوڵەتێک بێت، بۆ موسڵمانان و جوگرافیایەک بێت لە چوارچێوەیدا موسڵمانانی جیابووەوە لە هندستان کۆ بکاتەوە، بگرە خوازیاری ئەوەیە پاکستان ببێتە دەوڵەتێکی ئیسلامی و وەک خۆی دەڵێت: (دەوڵەتێک بێت کار بە بەرنامە و شەریعەتی خوا بکات). ئەڵبەت ئەم خواست و بەرنامە پەڕگیرییانەی، دواتر بەرەو ڕووبەڕووبوونەوەی دەوڵەت و دەسەڵاتی وڵاتی دەبەن و لە مردن نزیکی دەکەنەوە.

ئەگەر سازش و پاشەکشێکردنی نەبوایە لە بۆچوونە زۆر پەڕگیرەکانی، ئەوا بێگومان هەمان چارەنووسی "سەید قوتب"ی دەبوو. "مەودوودی" پوختەی بۆچوونەکانی لەوەدا کورت دەکاتەوە کە لە هەر شوێنێکدا حاکمیەتی خوا غائیب بوو، واتە کار بە بەرنامە و شەریعەتی یەزدان نەکرا، ئەو کۆمەڵگە و دەسەڵاتە کافرن و لە جاهیلیەتی تەواودا دەژین. لەبەرئەوەشی کۆمەڵگەکانی دنیا، بەو کۆمەڵگەیانەشەوە کە بەخۆیان دەڵێن ئیسلامی لەو دۆخەدان. کەواتە نەک هەر موسڵمان نین، بگرە کافر و گومڕان و سەردەمی جاهیلیەتێکی تر دەژین. ئەم ئایدیۆلۆجیای تەکفیرکردنەیە کە دەبێتە مایەی دەرگاکردنەوە بەڕووی توندوتیژیدا، بەتایبەت ئەو کاتەی لە زینداندا دەگات بە"سەید قوتب"و لە (معالم في الطريق)یشدا، دەبێتە گوتارێکی کۆنکرێتی و نەخشەڕێگای ئەو بزاوتە جیهادییانەی گەنجەکان زۆرینەیان پێک دەهێنن.

"سەید" شان بەشانی "مەودوودی" پێی وایە، مرۆڤایەتی لەمڕۆدا جاهیلییەتێکی تازە دەژی، چوون ئەو جاهیلییەتەی کە بەر لە هاتنی ئیسلام لە ئارادا بوو. هۆکارەکەشی ئەوەیە کە تەواوی مرۆڤایەتی لە هەقیقەت و جەوهەری عەقیدەی ئیسلامی بێئاگان و نۆرم و بەها و مۆراڵی ئیسلامیان بیر چووەتەوە. لە غیابی حاکمیەتی یەزدان و شەریعەت و بەرنامەی خوادا، ئەوەی حوکم دەکات نۆرم و بەهای ئەو شارستانییەتە ماددییەی خۆرئاوایە کە نەک هەر مرۆڤی لە خوا و لە ئاین دوور خستووەتەوە، بگرە لە مرۆڤبوونیشی خستووە.

ئەگەر "مەودوودی" سیفەتی موسڵمانبوون لە زۆربەی زۆری خەڵکانی ولاتانی ئیسلامی بسەنێتەوە و گومان لە راستگۆیی موسڵمانبوونیان بکات، ئەوا "سەید قوتب" لە مامۆستاکەی تێ دەپەڕێنێت و پڕکێشی زیاتر دەکات و هەموویان بەبێ جیاوازی تەکفیر دەکات. ئەوەتا بەڕوون و رەوانی دەڵێت: (خەڵک و خوا وەکو خۆیان پێیان وایە موسڵمان نین و ژیانی جاهیلییەت دەژین. نە ئەمە ئیسلامە و نە ئەوانیش موسڵمانن.. خەڵکانی ئەمڕۆ لە ئاین هەڵگەڕاونەتەوە و گومڕا بوون... حەرامخۆری و سنووربەزاندن باوەو کوفر حوکم دەکات... مرۆڤایەتی نوقمی ناو جاهیلییەتێکە، بەدتر و تاریکتر لە جاهیلییەتی سەرەتا...).

"سەید " و "مەودوودی" پێکەوە، وێنەی دنیایەکی تاریک و نووتەک دەکێشن و راست و چەپێک بەسەر مێژوویەکی دوور و درێژی مرۆڤایەتیدا دێن. لەناو عەدەمیەتی ئەم تاریکستان و ئەم جەنگەڵەی ئەوان وێنای دەکەن، "سەید" دێت و دەپرسێت کەواتە چی بکەین و چۆنچۆنی دەست بەپرۆسەی ژیاندنەوە و رابوونی ئیسلامی بکەین؟

لەوەڵامدا بەپیتی درشت دەنووسێت: (لەبەرئەوەی بزاوتی ئیسلامی ئەمڕۆکە لە دۆخێکدایە، تەواو بەو دۆخە دەچێت کە مرۆڤایەتی تێدا بوو،

کاتێک بۆ یەکەم جار پەیامی ئیسلامی پێ گەیشت، ئەوا پێویستە مرۆڤی موسڵمان لەپێناو راگەیاندنی بزاوتێکی ئیسلامی و رێکخستنێکی کارادا، سەری خۆی ببەخشێت).

واتە "سەید" هەر لە سەرەتاوە، دنیامان وەک گۆڕەپانی شەڕێکی نەبڕاوە بۆ وێنا دەکات.. دوژمن و ناحەزانێکی زۆر لەسەر گۆڕەپانەکەن و رێگرن لەوەی پەیامەکەی خوا بگاتە جێ. بۆیە دەبێت موسڵمانی راستەقینە، بەگیان بەخشین و قوربانیدان دەست پێ بکات. لێرەوە بەناوی دینەوە مرۆڤگەلێک تەیار دەکرێن، بۆ مردن و بۆ پەلاماردانی هەموو ئەو شتانەی بەکۆسپ دەبینرێن لەو رێگایەدا.

ئێمە زیاتر لە (مەشخەڵی رێ)دا، بە رۆڵ و ئەرکی ئەو گرووپە ئیسلامییە ئاشنا دەبین کە"سەید" لە داهاتوودا چاوەڕوانی گۆڕانکاری زۆری لێ دەکات. لەوێدا چوارچێوەی تیۆری و ئایدیۆلۆجی بەردەست دەخات، بۆ تێپەڕاندنی قۆناغی ئەو جاهیلییەتە نوێیەی بە (جاهیلیەتی سەدەی بیستەم) ناودێری دەکات و باس لەوە دەکات کە (کۆمەڵگە و دەوڵەت لە کوفر و بێ باوەڕییەکی زەق و زۆپدا دەژین و دۆخی جاهیلییەت دەگوزەرێنن، بۆیە جیهادکردن دەبێتە ئەرکێکی پێویست و هەنووکەیی.. جیهادیش لەوەها حاڵەتێکدا وەزیفەی بەرخود و بەرگریکردن نییە، بگرە دەبێت رۆڵی هێرشبردنی هەبێت و پەلامار بدات، بۆ خاتری رامالینی هەموو ئەو کۆسپ و تەگەرانەی دێنە بەردەم بانگخوازانی هەق و هەروەها تارومارکردنی هەموو ئەو هێز و دەسەڵاتانەی، دەستدرێژیان کردووەتە سەر حاکمیەتی یەزدان).

کەواتە بەم پێیە بێت توندوتیژی لای "سەید قوتب" نەک رەوایە، بگرە پێویستە بۆ بەدیهێنانی ئەوەی مەبەستە. سەروەختێکیش "سەید قوتب" دەچێتەوە سەر قورئان و سوننە و مێژووی ئیسلام، بەو مەبەستە ئەو کارە

دەكات كە خزمەت بە مەبەستە ئایدیۆلۆجییەكانی بكەن، واتە مامەڵەیەكی تەواوی پراگماتییانە لەگەڵ قورئان و سوننە و مێژوودا دەكات، دواتریش ئەمە دەبێتە نەریتێک لای تەواوی بزاوتە ئیسلامییە توندڕۆكان.

"سەید" پێی وایە، ئەو خاک و زەمینەی ملكەچی حاكمیەتی خوا نەبێت و بەرنامە و شەریعەتی ئەوی تێدا باڵادەست نەبێت، سەرزەمینی كوفر و شەڕە، ئیتر ئاین و بیروباوەڕی ئەوانەی لەوێدا دەژین هەرچییەک بێت. واتە ئەو كۆمەڵگەی موسڵمان بەوە نازانێت كە لە خەڵكانێكی موسڵمان پێكهاتبێت، بگرە بەوەیە تاچەند ملكەچی حوكم و شەریعەتی خوان. بەكورتییەكەی بەلای ئەوەوە جێبەجێكردن و پەیڕەوكردنی شەریعەت و بەرنامەی خوا، تاكە پێوەرێكە كە كۆمەڵگەیەک دەكاتە كۆمەڵگەیەكی موسڵمان و ئیسلامی.

تەكفیر و توندوتیژی لە "سەید قوتب"ەوە بۆ قاعیدە

فۆرمەلاكردنی ئایدیۆلۆجیای تەكفیر لەسەر دەستی "سەید قوتب"، بوو بە ئەنگێزەیەک بۆ بەكارهێنانی توندوتیژی لە كۆمەڵگە ئیسلامییەكان و دواتریش لە تەواوی ناوچە جیاجیاكانی دنیادا. ئەڵبەت كە "سەید" لەسێدارە دەدرێت و لای زۆربەی زۆری ئیسلامییەكان دەبێتە شەهیدێک كە لەپێناو ئایدیایەكدا سەری ناوەتەوە، ئەوەندەی تر بیرو بۆچوونەكانی كاریگەرتر دەبن و سنوورەكانی وڵاتی میسر دەبڕن و كاریگەری لەسەر یەک بەیەكی بزاوتە ئیسلامییە جیهادییەكان جێدێڵن.

لەژێر كاریگەری "مەودوودی" و"سەید"دایە، "سەعید حەوا" وەک یەكێک لە سەركردە دیارەكانی ئیخوان موسلمین لە سووریا، داوا دەكات سەرلەنوێ ئیخوان خۆی رێک بخاتەوە و لە هێزێكی بانگخوازی مەدەنییەوە، بگۆڕێت بۆ حیزبێكی رادیكاڵی جیهادی بەناوی حیزبوڵلاوە. لە لوبنانیش بەهەمان

شـێوه "فـەتحی یەکن"، بەشـوێن پێـهـەڵگرتنی (مـعالم) و (في الظلال)، داوا دەکات موجاهیدانی ئیسلام، دنیا بەزیندانی مرۆڤی ئیماندار و بەهەشتی کـافـران بزانن و وەها خـۆیان پەروەردە بکەن بە رادەی خـۆشـەویستی بێباوەڕان بۆ ژیان، مردنیان خۆش بوێت و تەمەننای بکەن.

بێگومـان پەروەردەیەکی لـەم جـۆرە، دەبێـتـە مـایەی دروسـتکردنی کارەکتەرێکی شەڕانگێز و توندرۆ کە کۆمەڵگە بەدوژمنی خۆی دەزانێت و وەک سـەرزەمـینی کوفر و جـەهالەت لێی دەڕوانێ. لە حـەفتاکـانی سـەدەی رابردوودا لەژێر کـاریگەری بۆچوونەکـانی "سـەید قـوتب دا، گـرووپگەلێکی ئیسـلامی دەبینین بەناوی (تەکـفـیـر و هیـجـرە) وە کـە لەگـەڵ دەسـەڵات و کۆمەڵگەدا دەکەونە شەڕێکی بێ ئامانەوە، هەر لە "شوکری موستەفا"وە بۆ" عەبدول سەلام فەرەج"و "عەتا تایل" و "خالید ئیسلامبولی"، تا دەگاتە تاڵیبان و قاعیدە و گرووپە توندرۆکانی تری دنیا.

هەوڵی لێبڕاوانەی تەواوی ئەم گرووپانە بۆ ئەوەیە، مرۆڤایەتی لە زەڵکاوی جاهیلییەتی تازە بێننە دەرێ و جارێکی تر ئیسلامیان پێ ئاشنا بکەنەوە، چونکە ئەمانیش لەژێر کاریگەری ئەو بۆچوونەی "سەید قوتب"دا پێیان وایە: (لەمرۆدا نە ئیسـلام بوونی هەیە و نە مـوسـڵمـان، هەرچـەندە زۆرێک پێیـان خۆشە ببنە موسـڵمـان و پێیان بڵێن موسڵمان، بەڵام دەبێت ئەو هەقیقەتە تاڵە بدەین بە روویاندا کـە ئەوان مـوسـڵمـان نین، بگرە کـافـر و گـومـڕاو بتـپـەرستن و پێـویسـتـە سـەرلەنوێ و لـەسـەر بنەمـایەکی تازە، باوەڕ بە پەیامەکەی محەمەد نوێ بکەنەوە و بێنەوە ژێر چەتری ئیسلام).

ئەو تـوندوتیـژی و تیـرۆر و کـوشت و بڕە بێـئـامـانەی لـە نیـو سـەدەی رابردوودا دەیبـینین، بەرهەمـی ئەم جـۆرە بیـرکـردنەوەیە کـە جـیـهـان بە کوفرستانێکی گەورە دەبینێت. لەگەڵ هەمـوو ئەمانەشدا، دەکرێت بڵێین ئەو رەخنە زۆر توند و زبرانەی هەر لە زووەوە "سەید قوتب" ئاڕاستەی ئەمەریکا

و شارستانییەتی خۆرئاوای کرد، سەرەتای دەسپێکردنی دوژمنایەتییەکی توند بوو لە نێوان ئیسلامیستەکان و وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکادا. بێ ئەوەی ئیسلامییەکان دوای ئەو هەموو ساڵە لە مردنی "سەید قوتب"، هەوڵی ئەوە بدەن بۆچوونەکانیان لەسەر ئەو وڵاتە بگۆڕن و بەو چاوە سەیری بکەن کە کۆمەڵگەیەکی فرە کولتوور و فرە ئاینی و فرە ئەتنیکە، واتە کۆمەڵگەیەکی کراوەیە (بە وتەی کارل پۆپەر)، نەک هەر بەدیدگا ڤیقهییە تەقلیدییەکە لێی بڕوانن وەک سەرزەمینی کوفر. ئەو دیدگایەی لە ئێستادا لە گوتاری رێکخراوی قاعیدەدا بەدی دەکەین و کاریشی پێ دەکات، وەک ئەوەی لە هێرش و پەلامارەکانی سەر مانهاتن و واشنتۆن و پەنسلڤانیادا بینیمان لە یازدەی سێپتەمبەری ساڵی ٢٠٠١دا.

ئەم ئایدیۆلۆجیا ترسناک و پڕ توندوتیژییەی تەکفیرکردنی دنیا کە بە "مەودوودی" دەستی پێ کرد و دواتر "سەید قوتب" چوارچێوەیەکی کۆنکرێتی پێ بەخشی، ماڵوێرانی زۆری بەدوای خۆیدا هێنا.. هەندێک لەوانەی لەسەر ئیسلامی سیاسی و ناوەندی ئیسلامی ماڵن، هەر زوو درکیان بە مەترسیی ئەم جۆرە گوتارە کردو لە هەوڵی بەرپێ گرتنیدا بوون. نموونەکانیان وەک "حەسەن هوزەیبی" لە کتێبی (دعاة لاقضاة) کە تەرخانە بۆ بەرپەرچدانەوەی "مەودوودی" و ئەوانەی شوێن پێی ئەویان هەڵگرتووە، لەگەڵ "یوسف قەرزاوی" و "شێخ محەمەد عەبدوللەتیف سەبەکی"، سەرۆکی پێشووتری لێژنەی فەتوا لە ئەزهەر.

تا ئێستاش زۆرێکی زۆر لە ئیسلامییەکان بەمیانڕەو و توندڕەویانەوە، کە باس دێتە سەر بەرپرسیارکردنی "ئەبو ئەعلای مەودوودی" و "سەید قوتب" لە ئاست توندوتیژی و پەرگیری گرووپە جیهادییە رادیکاڵەکاندا، چاڕس دەبن و هەوڵێکی زۆر بەخەرج دەدەن بۆ ئەوەی بەرگری لەو دوو کەسە بکەن و تۆمەتی تەکفیرکردنی کۆمەڵگە و دەوڵەتیان لە کۆڵ بکەنەوە. ئەمەش بۆ

خـــۆی كـــارێكـی قـــورس و زەحــــمـــــەت و نەكـــردەیە، لەبەرئەوەی دەقی نووسینەكانیان زۆر بە ڕوون و ڕەوانی باس لەوە دەكەن و نایشارنەوە.

بێبـەریكردنی "مـەودوودی" و "سـەید قـوتب"و دەقـەكـانـیـان لە ڕەفـتـار و كردەوەی ئیسـلامیسـتەكان، ڕێك و ڕاست بەو هەوڵانە دەچێت كە زۆرێك لە مـاركسـیسـتـە دۆگمـاتیسـتـەكان دەیدەن، بۆ ئەوەی "مـاركس" و دەقەكانی لە ڕەفـتـار و كـار و كـردەوەی هێـزە مـاركـسی و حـزبە كـۆمـۆنیسـتـەكان جـیـا بكەنەوە. كاری ئەو دوو لایەنـەش (چ ماركسـییـەكان و چ ئیسـلامـییـەكان)، هەوڵێكی بێهوودەیە.

یازدەی سێپتەمبەر و ئیسلامییەکانی کوردستان

"جوولەکە و کافر خۆیان ناتەقێننەوە، ئەوەی موسڵمان نەبێت ئەوەی لە دەست نایەت. دەبێت بەهەشتت چاک لێ دیار بێت، ئەوجا دەتوانیت خۆت بکەیتە قومبەلە... ئەوە لەبەر زێدە دیموکراسییان نییە، لەبەر ترسنۆکییانە. لەبەر ئەوەیە باوەشیان بەژیانی دنیادا کردووە، ئەوە موسڵمان نەبێ کەس ئەوەی لە دەست نایەت".

عەلی باپیر

هەڵوێستی ئیسلامییەکانی کوردستان

لە ڕووداوەکانی ١١ی سێپتەمبەر

لەم نووسینەدا هەوڵ دەدەم لەسەر دوو تەوەر قسە بکەم، یەکێکیان هەڵوێستی هێزە ئیسلامییەکانی کوردستانە لە ئاست هێرش و پەلامارەکانی قاعیدە لە یازدەی سێپتەمبەردا بۆ سەر وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا، ئەوی تریان هەلومەرج و ستراتیجی کارکردنی ئیسلامی سیاسییە لە کوردستاندا، دوای ئەو ڕووداوە و دوای پرۆسەی ئازادکردنی عێراق و کۆتاییهاتنی حوکمڕانی بەعس.

پڕ ئاشکرایە ڕووداوەکانی یازدەی سێپتەمبەر و پەرچەکرداری ئەمەریکا و ڕۆژئاوا، لە بەرانبەر قاعیدە و ئیسلامییە ڕادیکاڵەکانی دنیادا، دوو دەستکەوت و دوو بەرەنجامی گرینگی بۆ ئەم هەرێمەی ئێمە تێدا بوو. یەکێکیان ژێرە و ژوورکردنی دەسەڵاتەکەی "سەدام حسێن" و کۆتاییهێنان بوو بە ستراتیجی کوردقڕان و جینۆسایدکردنی میللەتی ئێمە بەیەکجاری، ئەوی تریشیان تارومارکردنی ئەو هێزە ئیسلامییە پەڕگیرە بوو کە ئەندامانی جوندلشام (باڵی ڕائید خرەیسات) و گەنجانی کەتیبەی دووی سۆرانی ناو بزووتنەوەی ئیسلامی، بەناوی (جوندلئیسلام لە کوردستان) دا دروستیان کرد و لە بەرواری ٢٠٠١/٩/١ خۆیان ئیعلان کرد.

کاردانەوەکانی ئەمەریکا و ڕۆژئاوا دوای یازدەی سێپتەمبەر نەبوایە، ئەم هەرێمەی ئێمە مەحکووم بوو بەوەی لە نێوان بەرداشی هەڕەشە و مەترسی، دەسەڵاتی "سەدام حسێن" لە بەغدا و هۆردووی موجاهیدەکانی (جوند و ئەنسار) لە ناوچەکانی هەورامانیدا بیگوزەراندایە. بەکورتییەکەی ئەگەر

ڕووداوەکانی یازدەی سێپتەمبەر بۆ هەندێ (بەڵا) بووبێت، ئەوا بۆ هەرێمی کوردستان (خەڵاتێک) بوو کە تارمایی دوو هێزی ترسناک و شەڕانگێزی لە کۆڵ کردینەوە.

ئەوەی لەم بەشەی ئەم نووسینەدا دەمەوێت لەسەری بووەستم، نیشاندانی هەڵوێستی ئیسلامییەکانی کوردستانە لە ئاست هێرش و پەلامارەکانی یازدەی سێپتەمبەردا. بێگومان دە ساڵ تێپەڕبوون بەسەر ڕووداوەکەدا، مێژوویەکی باشە بۆ ئەوەی مرۆڤ بتوانێت بەوردی هەڵوێستی هێزە ئیسلامییەکانی کوردستانی تێدا دیاری بکات و ڕا و سەرنجی ئەوانی تێدا بزانێت. بەو پێیەی لە دە ساڵی ڕابردووشدا هەریەک لە کۆمەڵ و یەکگرتوو، دوو دیارترین و گەورەترین هێزی ئیسلامی سەر ساحەی کوردستان بوون، ئەوا زیاتر قسە و هەڵوێستی ئەوان دەکەین بەپێوەر و لەلای ئەوان دەوەستین.

تەواوی هێزە ئیسلامییەکانی دنیا (سەرەڕای جیاوازی زۆری نێوانیشیان)، بەڵام لە هەندێ پرس و مەسەلەدا یەک دەنگ و یەک هەڵوێستن، گرینگترین ئەو مەسەلانەش (کێشەی فەڵەستین و دژایەتیکردنی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا و شارستانییەتی ڕۆئاوا و دەوڵەتی ئیسرائیلە). بەو پێیەشی هێرش و پەلامارەکانی یازدەی سێپتەمبەری ساڵی ٢٠٠١ بۆ سەر پەنتاگۆن و مانهاتن بوون، وەک دوو سمبولی سەربازی و ئابووری وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا، ئەوا تەواوی هێزە ئیسلامییەکانی دنیا بەو کردەوانە خۆشحاڵ بوون و سەبووریيان هات و زۆربەی زۆریشیان بەئاشکرا زەماوەندیان گێڕا. ئەمەش بۆ خۆی تاوانێکی تر بوو، چونکە وەک شاعیری گەورە و دیاری عەرەب "ئەدۆنیس" دەڵێت: (خۆشحاڵبوون بە تاوانێک، تاوانێکی ترە).

بەهەرحاڵ لەسەر ڕووداوەکانی یازدەی سێپتەمبەر لەلایەن هێزە

ئیسلامییەکانی دنیاوە (بەئاشکرا و ژێربەژێر) ئیجماعێک هەبوو، ئیسلامییەکانی کوردستانیش لە دەرەوەی ئەو ئیجماعەدا نەبوون. وەک بەڵگەیەک و دەرهەق بەو مەسەلەیە، ئەمیری کۆمەڵی ئیسلامی قسەیەکی هەیە دەڵێت: (ئیسلامییەکانی کوردستان و هی هەموو دنیاش، پێویستە یەک دەنگ و یەک هەڵوێست بن، لەسەر ئەو شتانەی بەڵگەی شەرعییان لە سەرە و بەهەق و رەوای دەزانن). بڕوانە: (عەلی باپیر: رۆژنامەی هاوڵاتی، ژمارە -٤٦ بەرواری یەکشەمم ٢٠٠١/١٠/٢٨).

قسە و لێدوان و هەڵوێست و نووسینی کاربەدەست و کادیر و هەڵسووڕاوانی کۆمەڵ و یەکگرتوو، نیشاندەری ئەوەن کە ئەوانیش وەک تێکڕای ئیسلامییەکانی دنیا، ئەگەر رێک و راستیش لەگەڵ هێرش و پەلامارەکانی موجاهیدەکانی قاعیدەدا نەبووبن، ئەوا بەهیچ کلۆجێک ئیدانەی ناکەن و لە دژی ناوەستنەوە. لێرەدا بۆ ئەوەی هەر قسەی رووت نەکەین و حوکم نەدەین، بە بەڵگەوە هەندێ نموونە بەرچاو دەخەین کە کەم تا زۆر هەڵوێستی یەکگرتوو و کۆمەڵمان نیشان دەدەن، وەک دوو هێزی دیار و کارای سەر ساحەی سیاسی لە هەرێمی کوردستان.

یەکگرتووی ئیسلامی و پاکانەکردن بۆ قاعیدە

ئیسلامی سیاسی لە کوردستاندا ئەگەر دەقاودەقیش کۆپی ئیسلامی سیاسیی عەرەبی نەبێت، ئەوا کاریگەری زۆر و زەوەندی ئەوانیان لە سەرە و لە زۆر مەسەلەدا دەکرێت وەک درێژکراوەی ئەوان سەیریان بکەین. گوتار و دنیابینی و بەرنامەی کارکردنی هێزە ئیسلامییەکانی ئێمە، زۆر بەتۆخی تارماییی هێزە ئیسلامییە عەرەبییەکانی لەسەر دیارە. لە یەکگرتووەوە بیگرە وەک باڵی ئیخوان موسلمینی ناو کوردستان، تا دەگاتە سەر کۆمەڵ و بزووتنەوە و نەهزە و جوند و ئەنسار ئیسلامی جاران.

یەکگرتوو لەژێر ئەم کاریگەرییەتییەدا و لە رێی سەرۆکی ئەنجوومەنی

سەرکردایەتی حزبەکەیانەوە (عەرەب و ئیسلامی سیاسیی عەرەبی دەکات بە قیاس و شاهیدێک)، لەسەر ئەوەی کە کارە تیرۆریستییەکانی یازدەی سێپتەمبەر زایۆنیزمی جیهانی ئەنجامی داوە، نەک "محەمەد عەتا" و "رەمزی بن شیبە" و مەروان شێحە". سالێکی رەبەق دوای رووداوەکە و لە شەوی ١٠ -٢٠٠٢/٩/١١ دا، "محەمەد رەئووف" سەرۆکی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی یەکگرتوو لە بەرنامەی گفتوگۆی سێشەمدا دەڵێت: (ئەمە کاری گرووپێکی بچووکی وەک قاعیدە نییە و ئەو عەرەبانەشی قسە لەسەر ئەم رووداوە دەکەن، بەدەستی حەرەکەی سەهیۆنی دەزانن). لەلایەکی ترەوە یەکگرتوو لە رێی وتەی سەرۆکی ئەنجوومەنی سەرکردایەتییەکەیەوە، نەک هەر هەڵوێستی دژ بەرامبەر کردەوە تیرۆریستییەکانی یازدەی سێپتەمبەر وەرناگرێت، بگرە لە هەوڵی پاکانەکردنێکی زەق و زۆپدایە و ئەم قسانەی "محەمەد رەئووف"یش بەڵگەی زیندوون: (مەسەلەکە هێندە گەورەیە، لە سەروو توانای بن لادن و چەند نەفەرێکەوەیە. ئەگەر بن لادن بەدەنگ و رەنگی خۆشی تەئکیدی لەوە کردبێتەوە کە خۆی ئەو کارەی ئەنجام داوە، ئەوە هەمووی فەنی ئیعلامییە و دەکرێت تەرتیب بکرێت، لە رێی فنوونی تەکنۆلۆجیای ئیعلامییەوە کە هەیە). هەر لە درێژەی ئەو پاکانە بۆ کردنانەی سەرۆکی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی یەکگرتوودا، دووپاتی دەکاتەوە کە: (بەڕاستی ئێمە تائێستاش تەسەورمان بۆ دروست نابێت، قاعیدە بەو بچووکییەوە بتوانێت ئیشی وا گەورە بکات).

ئەمە هەڵوێستی یەکگرتووە لە دوای سالێک لە هێرش و پەلامارەکانی یازدەی سێپتەمبەر، بۆ سەر وڵاتە یەکگرتووەکان و پاکانەکردنەکەشی لە کاتێکدایە کە قاعیدە، بەدەنگ و رەنگ و بەزمانی خۆیان ئیعلانی دەکەن کە ئەو هەڵمەتە موقەدەسە بەرهەمی رەنج و کۆششی ئەوانە و جیهادی ئەوانە لە دژی زلهێزێکی وەک ئەمەریکا.

کۆمەڵ و هاوهەڵوێستی

وەک هەر هێزێکی ئیسلامی سیاسی، کۆمەڵیش ئیدانەی ئەو کردەوانەی رێکخراوی قاعیدە ناکات و هاوسۆزە لەگەڵ موجاهیدەکانیدا. ئەگەر یەکگرتوو لە رێی پاکانەکردنەوە بۆ قاعیدە، هاوسۆزی خۆی نیشان دابێت، ئەوا کۆمەڵی ئیسلامی لە رێی پێداگیرکردنی بێ پێچ و پەناوە ئەوەی کردووە. قسە و لێدوانەکانی ئەمیری کۆمەڵ، بەڕوون و رەوانی هەڵوێستی کۆمەڵ لە رووداوەکانی یازدەی سێپتەمبەر و دواتری رێکخراوی قاعیدە ئاشکرا دەکەن.

لە گفتوگۆیەکی درێژی رۆژنامەی (میدیا)دا کە لە ژمارە (٢١٧)ی بەرواری ٢٠٠٥/١/٢٢ دا بڵاو کراوەتەوە، "عەلی باپیر" دەڵێت: (من ئێستاش دەڵێم، بەرهەڵستیکردنی ئەمەریکا کارێکی رەوایە) و بەئاشکراش رای دەگەیەنێت کە (ئەسڵەن خۆ تەقاندنەوەی پێی تیرۆر نییە). لە کۆنگرە رۆژنامەوانییەکەی شەوی ٢٠٠٥/١١/١٥ دا دەڵێت: (ئێمە کوشتنی خەڵک و رەشەکوژی بە تیرۆر تێناگەین).

ئەگەر یەکگرتوو لە رێی "محەمەد رەئووف"ی سەرۆکی ئەنجوومەنی سەرکردایەتییانەوە، هێرش و پەلامارەکانی یازدەی سێپتەمبەر بەدەستی حەرەکەی سەهیۆنی بزانن و جوولەکە و کافری پێ تاوانبار بکەن و ئەستۆپاکی قاعیدە لەو تاوانە رابگەیەنن، ئەوا "عەلی باپیر" بەپێچەوانەوە و زۆر راشکاوانە دەڵێت: (جوولەکە و کافر خۆیان ناتەقێننەوە، ئەوەی موسڵمان نەبێت ئەوەی لە دەست نایەت. دەبێت بەهەشتت چاک لێ دیار بێت، ئەو جا دەتوانیت خۆت بکەیتە قومبەلە. ئەوە لەبەر زێدە دیموکراسییان نییە، لەبەر ترسنۆکییانە و لەبەر ئەوەیە باوەشیان بەژیانی دنیادا کردووە. ئەوە موسڵمان نەبێت، کەس ئەوەی لەدەست نایەت). بڕوانە: (عەلی باپیر: هەفتانەی میدیا، ژمارە ٢١٧ بەرواری ٢٠٠٥/١١/٢٢).

لای یەکگرتوو ئەوەی کارەکەی کردووە قاعیدە نییە و کەسانی ترن، ئەوە زایۆنیزمە چەپەڵەکانن ئەو کارانە دەکەن و قاعیدەیەکی گچکە، لەعەوەی کارێکی وا قورس و زەحمەت نایەت. بەڵام کۆمەڵ ئەو کارە بە بەرهەمی باسک و بازووی موسڵمانانی موجاهید دەزانێ و نەک وەک کردەوەی تیرۆریستی ناینناسێنێ، بگرە بە کارێکی تەواو رەواشی دەبینن (من ئێستاش دەڵێم، بەرهەڵستیکردنی ئەمەریکا کارێکی رەوایە).

لەو پەرەگرافەدا ئەمیری کۆمەڵی ئیسلامی، خۆتەقاندنەوە دەکاتە تایبەتمەندییەکی کارەکتەری موسڵمان و خاسیەتێکی ئیسلامی و جوولەکە و کافرانی لێ بەری دەکات.. ئەو دێت لێرەدا موسڵمانان وەک مەعشەرێکی مەرگدۆست و تەرێزکردوو لە ژیان نیشان دەدات، جوولەکە و کافرانیش (کە مەبەست لێیان ئەمەریکایی و ڕۆئاواییەکانن)، وەک کەسانی ژیاندۆست و پەرۆشی زیندەگی وێنا دەکات.

موسڵمانان وەختێ بەهەشت بەچاکی دەبینن، رق لە ژیان هەڵدەگرن و دەبنە دینامێت و تی ئێن تی و ژیان و بوونەوەرەکانی خوا لەسەر زەوی تارومار دەکەن و دۆزەخ دەخوڵقێنن، بەڵام جوولەکە و ڕۆئاواییە ترسنۆکەکان لەبەرئەوەی چاویان بەچاکی بەهەشت نابینێ، تەرێز لە مەرگ دەکەن و لەوە دەترسێن ببنە بۆمبی تەوقیتکراو و باوەش بەژیاندا دەکەن و ئاوێزانی زیندەگی دەبن.

لە هەڵوێستی کۆمەڵ و یەکگرتوودا دەرهەق بەهێرش و پەلامارەکانی سەر نیویۆرک و واشنتۆن، (قاعیدە بووبێت یان نا)، گرینگ ئەوەیە هیچیان ناچنە ژێرباری سەرکۆنەکردنی کردەوە تیرۆریستییەکە و هەریەکە و بەجۆرێک، پاساوی بۆ دێننەوە و قاعیدەی بێگوناه لێ دەردەکەن. بێگومان ئەمەش هەر بەتەنیا هەڵوێستی کۆمەڵ و یەکگرتوو نییە، بگرە هەڵوێستی تێکڕایی ئەو گرووپ و رێکخراوانەیە لە جیهاندا کە لەژێر چەتری ئیسلامی سیاسیدا کۆ دەبنەوە.

ئیسلامییەکان گێڕیان گۆڕی

ڕۆژی سـێـشـەم بەرواری ٦/٧/٢٠١٠و لە ژمـارە (٢٣١)ی هەفـتـەنامـەی (ئاوێنە)دا، "دڵشاد گەرمیانی" ئەندامی مەکتەبی سیاسی کۆمەڵی ئیسلامی - ئێـران، وتارێکی لەژێر سـەردێری (بیـروباوەڕ و بەرژەوەندی لە شـەڕێکی نابـەرانبـەردا) بـڵاو کـردووەتـەوە و تێـیـدا ترسی خـۆی لە گـێـڕگـۆڕینی ئیسـلامیـیـەکانی کـوردسـتان نیشـان دەدات (ئەڵبـەت لەناو هەمووشـیاندا بەتایبەتی، مەبەستی هێز و ڕێکخراوەکەی خۆیەتی کە کۆمەڵی ئیسلامییە).

"دڵشـاد گـەرمـیـانی" لەو وتـارەیدا، بەم شـێوەیە شـەرحی واقـیـعی حـاڵی ئێستای ئیسـلامییەکانی کوردسـتان دەکات و دەڵێت: (پاش چەند سـاڵێکی تر، دەبینە تەیرێکی سـەیر و سـەرسـوڕهێنەر. نە لە ریزی ئیـسـلامی پۆلێن دەکرێین، نە عـەلمانیش دەمـانگرێتـە خـۆی. سـەر لە خـۆمـان و خـەڵکیش دەشـێوێنین، ئـەو کاتەش نابێت ناهـەقی ئەو کەسانە بگرین کـە گاڵتەمـان پێ دەکەن، یان بە گوتەی خەڵکی سلێمانی پێمان دەڵێن: ئیسلامییـەکان گێڕیان گۆڕی).

ئەم پەرەگرافە لەم وتارەی "دڵشـاد گەرمیـانی"دا ناچارمـان دەکات بەوەی بپرسین: (ئەرێ بەڕاست ئیسـلامییـەکانی کوردسـتان گۆڕان یان بەقـەولی دڵشـــاد گـــەرمـــیـــانی گـــێـــڕیان گـــۆڕی، یاخـــۆ ئەوە زەبری ئەمـــەریکا و گۆڕانکارییـەکانی دنیای دوای یازدەی سێپتـەمبـەر و پرۆسـەی ئازادکردنی عێـراق و ئەفغـانسـتـان و تارومـارکردنی ڕێکخـراوی قـاعیدە بوو، هەندێ لە ئیسـلامییـەکانی کوردسـتانی نـاچار بە گۆڕان کردو، هەندێکی تریشـیانی لەسـەر ساحەی هەرێمی کوردستان پایەماڵ کرد؟).

بێگومان لە هەرێمی کوردستاندا بەرەنجامێکی گرینگی جەنگی دژە تیرۆر و پرۆسـەی ئازادکردنی عێـراق، لەناوبردنی ڕێژیمە دیکتـاتۆرییـەکەی بەعس بوو، لەگەڵ پاککردنەوەی ناوچەکانی هەورامان لە گرووپی ئەنسـار ئیسلام و

پاشـانیش گۆڕینی سـتـراتیـجی کـار و بەرنامـەی هـێـزێکی وەک کـۆمـەڵی ئیسلامی بوو.

لەگـەڵ راپەڕینی خـەڵکی کـوردسـتـان لە بەهاری ١٩٩١دا، ئیـسـلامی سیاسی دەبێتە بەشێک لە واقیعی سیاسی هەرێم و لە ڕووی جەماوەرییەوە دەبنە هێزی سێیەمی کوردستان. سەرباری ئەو لەشکرە زۆرەی بزووتنەوەی ئیسلامی و ئەو جبەخانە گەورە و ئەو رووبەرە جوگرافییە بەرفراوانەی لەبن دەسـتـیاندا دەبێت، بەڵام تا بەراییـیـەکانی سـەدەی بیست و یەک و تاخـۆ ئیعلانکردنی (جوندلئیسلام) لە ٢٠٠١/٩/١دا، ئیسلامی سیاسی بەو فۆرمە شەڕانگێز و پەڕگیرییەوە خۆی نانوێنێت.

بە هاتنی (جوندلئیسلام)، تەحەولێکی گەورە و چاوەڕواننەکراو بەسـەر کارکردنی ئیسلامی سیاسیدا دێت لە کوردستان. "خرەیسات و زەرقاوی و ئەبوعـەبدوڵای شـافـعی"، نموونەیەکی تری ئیـسلامی سـیـاسی نیـشـانی کۆمەڵگەی کوردی و هێز و لایەنە عەلمانی و ئیسلامییەکانی تر دەدەن.

بێگومـان مـانـەوەی ئەو یەک دوو سـاڵە کـەمـەی ئەم هێـزە لە نـاوچەکـانی هەورامـاندا، بەئاشکرا دەری خست گـەر زەبر و هێـزی ئەمـەریکاییـیـەکـان نەبووایە، زەحـمــەت بوو هـێـزە کـوردییــەکـانی وەک پارتی و یەکـێـتی بیــانـتــوانیــایـە، بەر بە هەڕەشــە و مــەترسی ئەو گــرووپانـە بگرن و چالاکـیـیـەکـانیـان سنووردار بکەن. لێـرەوە کـاتێک ئەمـەریکاییـیـەکـان لە چوارچێوەی شـەڕی دژە تیرۆر و پرۆسـەی ئازادکردنی عێـراقدا، دێن و ئەو ناوچانە لەم هێزە رادیکاڵە ئیسلامییە پاک دەکەنەوە، بەتەنیا نابنە مـایەی هەڵکەندنی (جـوند و ئەنسـارولئیـسـلام) لە ناوچەکـەدا، بگرە لەگـەڵیـشـدا هەلومـەرجـێکی سـیاسـی تازەی واش دێننە گـۆڕێ کـە هێزە ئیـسـلامییـە سیاسییەکانی تری کوردستان، شێلگیرانەتر کاری سیاسی بکەن و لە زۆر ڕووەوە خۆیان بگۆڕن.

من بۆ خـۆم لە وتارێکی چەند ساڵی پێشوومـدا لە ڕۆژنامـەی (ئاوێنە)دا بەناوی (ئیسـلامی سیاسی و گۆڕان کۆمـەڵی ئیسـلامی وەک نموونە)، کەم تاکورتێک باسی گۆڕانی هێزە ئیسلامییەکانم کردووە و وەک نموونەیەکی بەرجەستەش لەسەر کۆمەڵی ئیسلامی وەستاوم، لە دوای پرۆسەی ئازادی عێراقەوە. باسم لەوە کردووە کە گۆڕانی خۆبەخۆ لە هەناوی گرووپگەلی ئیسلامی سیاسیدا، کارێکی زەحمەت و نەکردەیە. ئەو هێزانەی دەگۆڕێن و ستراتیجی کاری خۆیان دەگۆڕن، ناچار دەکرێن و جەبری مێژوو وایان لێ دەکات گۆڕانکاری بکەن، نەک قەناعەتی ناوەکی خۆیان.

لە هەرێمی کوردستانیش ئەوەی وای کرد کۆمەڵ ببێت بە یەکگرتوو نەک ئەنسار ئیسلام، هاتنی ئەمەریکا بوو بۆ ناوچەکە. بەرهەمی ئەو هەلومەرجە تازەیە بوو کە لە ئاکامی پرۆسەی ئازادیی عێراق و جەنگی دژەتیرۆردا دروست بوو. واتە بەرەنجامێکی گرینگی دوای یازدەی سێپتەمبەر لە کوردستاندا، هەم رووخاندنی رژێمی بەعسە و هەم کۆتاییهێنانە بەمانەوەی ئەنسارولئیسلام لە کوردستان، لەگەڵ گۆڕینی کۆمەڵی ئیسلامی لە هێزێکی چەکداری و سەربازییەوە بۆ هێزێکی سیاسی و مەدەنی کە بەشداری لە پرۆسەی سیاسی وڵاتدا بکات، چ لە کوردستان بێت یان بەغدا.

خوێنەر بۆ ئەوەی لە هەقیقەتی ئەو وەرچەرخانەی کۆمەڵی ئیسلامی تێ بگات، با بگەڕێتەوە سەر نامەیەک و روونکردنەوەیەکی "دڵشاد گەرمیانی" ئەندامی مەکتەبی سیاسی کۆمەڵی ئیسلامی کە لە ڕۆژنامەی هاوڵاتی ژمارە (١٩٠)ی ڕۆژی چوارشەم ٢٠٠٤/٩/٨و ژمارە (٢٦٠)ی چوار شەم ٢٠٠٦/١/٨دا بڵاو کراوەتەوە.

"دڵشاد گەرمیانی" لەو نامە کراوەکەیدا کە ئاڕاستەی "عەلی باپیر"ی کردووە، دەڵێت: (برا گەورەکەم، پێشهات و گۆڕانکارییەکانی ناوچەکە پاش لێدان و داگیرکردنی عێراق و ئەو زنجیرە زوڵم و ستەمەی کە لە ماوەی

رابردوودا لە کۆمەڵی ئیسلامی کرا، هۆکارێکی سەرەکی بوو بۆ بەستنی کۆنگرە و گۆڕانکاریی لە پەیڕەوی ناوەخۆی کۆمەڵی ئیسلامی و شێوازی کار و چۆنییەتی بیرکردنەوەی رووداوەکانیش، کاریگەری زۆریان هەبووە و هەیە لەسەر بیرکردنەوەی هەریەک لە ئەندامان).

لە شوێنێکی تریشدا دەنووسێت: (کۆمەڵ بۆ رازیکردنی ئەمەریکاییەکان، بڕیاری هەڵوەشاندنەوەی مەکتەبی عەسکەری دا). کەواتە وەرگۆڕانی کۆمەڵ لە هێزێکی چەکدار و عەسکەرییەوە بۆ هێزێکی سیاسی و مەدەنی، گۆڕانکارییە تازەکانی دنیا و سەنگ و قورسایی ئەمەریکا لە ناوچەکەدا دروستی دەکات. ئەوە هاتنی ئەمەریکایە وا دەکات، کۆمەڵ دەستبەرداری گوتاری پەرگیری و چەک و ئارم و دروشم و مەکتەبی عەسکەری بێت و سەرەڕای دەستگیرکردنی ئەمیرەکەشیان لەلایەن هێزەکانی ئەمەریکاوە، شێلگیرانە سەرقاڵی پرۆسەی سیاسی عێراق و کوردستان بن و وەک هێزێک بەشداری پرۆسەی هەڵبژاردنەکان بکەن.

هەرچەندە "عەلی باپیر" لە رۆژنامەی (هاوڵاتی) ژمارە (٢٧٨)دا دەڵێت: (هیچ شتێک لە ستراتیجی ئێمەدا نەگۆڕاوە، تەنیا خۆمان لەگەڵ زرووفەکەدا گونجاندووە)، یان ئەوەی کە "مەلا کرێکار" لە ژمارە (٦٧)ی هەفتەنامەی (ئاوێنەدا) دەڵێت: (باڵی مامۆستا عەلی باپیر پێی وایە – قاتلوا واقتلوا – راسترە، با ئێستاش بۆی نەکرێت). بەڵام ناچارکردنی کۆمەڵ بەدەستبەرداربوون لەو بەرنامەی کار و ستراتیجەی جارانی و تێکەڵکردنی بەپرۆسەی سیاسی، رەنگە لە داهاتوویەکی نزیکدا شوناسی ئەو هێزە بکاتە شوناسێکی مەدەنی سیاسی هەمیشەیی و وای لێ بکات واز لە مەیلی عەسکەرتارییەت و هێزی میلیشیایی بهێنێت.

بەگشتی دوای پرۆسەی ئازادی عێراق و دوای هاتنی هێزەکانی ئەمەریکا بۆ ناوچەکە، زۆرێک لە ئیسلامییەکانی کوردستان گۆڕانیان لە خۆیاندا کرد،

ڕەنگە (ئەنسارلئیسلام) و "مەلا کرێکار" لەوانەبن کە بە هەمان نەفەسی جاری جاران کار بکەن و بەردەوام بن. (ئەنسارلئیسلام) لەسەر زاری بەرپرسی راگەیاندنی گرووپەکەیان کە "مەلا ئاکام"ە دەڵێت: (بەو خوایەی ئێمەی خەلق کردووە، تا ئیسلام سەرنەکەوێت و ئاڵای ئیسلام بەسەر هەموو ماڵێکی ئەم سەرزەمینەوە نەگەشێتەوە، بەردەوام دەبین لە جیهاد و تا تنۆکی خوێن لەگیانماندا مابێت بۆ جیهادکردن، لە ڕێی خوادا شەڕ دەکەین). بڕوانە: (هەفتەنامەی ئاوێنە، ژمارە - ٩- سێشەم ٢٠٠٦/٣/٧). یان ئەوەی "مەلا کرێکار" هەتا ئێستاش سوورە لەسەر ئەوەی بڵێت: (ئوسامە بن لادن تاجی سەری ئوممەی ئیسلامە).

بەهەر حاڵ یازدەی سێپتەمبەر و شەڕی دژە تیرۆر وایان کرد، ئیسلامی سیاسی (بەتایبەت تایپە رادیکاڵی و جیهادییەکەی)، لە کوردستاندا بپووکێتەوە و بکەوێتە پەراوێزەوە، لە بەرانبەریشدا ئەو هێزانە بێنە پێشی کە بڕوایان بەکاری سیاسی و مەدەنی هەیە.

لەم چەند ساڵەی دواییدا هاتنی ئەمەریکا ئیسلامییەکانی کوردستانی ناچار کرد، تێکەڵ بەپرۆسەی سیاسی بن و لە جاران زیاتر مەدەنییانە ڕەفتار بکەن. هاوکات لە دوو ساڵی رابردووشدا، هاتن و دروستبوونی بزووتنەوەی گۆڕان وای کرد رۆڵی ئۆپۆزسیۆن وازی بکەن.

لە بیست ساڵی دوای ڕاپەڕیندا، ئیسلامییەکانی کوردستان دەستیان دەدایە چەک و شەڕی ناوخۆیان دەقەوماند، یان دەبوونە پاشکۆی یەکێتی و پارتی و لە چاکترین حاڵەتیشدا دەبوونە ئۆپۆزسیۆنێکی شەرمن و بێدەنگ و پاسیڤ. تەنیا لەگەڵ دروستبوونی گۆڕاندایە، زمان دەگرن و دێنە قسە.

ناڵەباری و بێ سەروبەری بارودۆخی کوردستان لەم بیست ساڵەی رابردوودا، چەندەی بەئەستۆی یەکێتی و پارتییە وەک دوو هێزی دەسەڵاتدار، ئەوەندەشی بەئەستۆی ئیسلامییەکانە کە نەیانتوانیوە لە هیچ

قـۆناغـێکدا، وەک ئۆپۆزسـیـۆنێکی مـەدەنی رەفـتـار بکـەن و ئەم وڵاتە لە زۆر کێشـە و قـەیران دوورخـەنەوە.

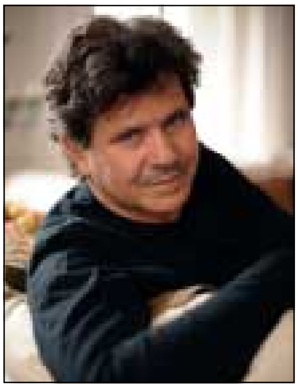

فێندەمێنتالیزمی ئیسلامی وەک پەتایەک

عەبدولوەهاب موئەدەب و پرسی فێندەمێنتالیزمی ئیسلامی

"ئەگەر دەمارگیری دەردی کاتۆلیکییەت بێت، نازیزمیش پەتای ئەڵمانیا بێت، ئەوا بێگومان فێندەمێنتالیزم دەرد و نەخۆشی ئیسلامە".

عەبدولوەهاب موئەدەب

سەرچاوەی نەهامەتییەکە

هێرش و پەلامارەکانی یازدەی سێپتەمبەر چەند خوێنی رشت، ئەوەندەش مەرەکەبی بەنووسەران رشت و ئەوەندەش لاپەڕەی بە بیریاران و لێکۆڵیاران و رۆشنبیران رەش کردەوە. بەدرێژایی تەمەنی فێندەمێنتالیزمی ئیسلامی کە خۆی لە سەروو هەشت ساڵێک دەدات، هیچ کات هێندەی دوای یازدەی سێپتەمبەری ٢٠٠١ باسوخواسی لە بارەوە نەنووسراوە. لە وڵاتانی ئیسلامییەوە بیگرە تا وڵاتانی ئەوروپی و وڵاتەیەکگرتووەکانی ئەمەریکا.

"عەبدولوەهاب موئەدەب" یەکێکە لەو ئەکادیمیستە تونسییانەی، ساڵانێکی زۆرە لە فەرەنسا دەژی و یەکێکە لەوانەی لە ماوەی ئەم دە ساڵەی دوای پەلامارەکانی قاعیدە بۆ سەر نیویۆرک و واشنتۆن، زیاد لە کتێبێکی لەسەر هۆکار و بەرەنجامەکانی ئەو هێرشانە و لەسەر پرسی فێندەمێنتالیزمی ئیسلامی و ئیسلام وەک ئاینێک نووسیوە.

وەکی "هاشم ساڵح" لە کتێبی (داخرانی مێژوویدا) دەڵێت: (موئەدەب وەکی زۆربەی ئەو رۆشنبیرە عەرەبانەی لە تاراوگە دەژین، دوای هێرش و پەلامارەکانی یازدەی سێپتەمبەر، هەستی بەتووڕەیی و بێزارییەکی زۆر کردووە. هەر لەبەر ئەوە دەستی داوەتە قەڵەمەکەی و دید و بۆچوونی خۆی لەسەر ئەو کارەساتە گەورە بەیان کردووە. موئەدەب وەک عەرەب و موسڵمانێک هەست دەکات ئەو رووداوە، بەر لە هەرکەس بەرۆکی ئەو دەگرێت و چاوی فەرەنسیی و رۆئاواییەکانی لەسەر دەبێت، وەک ئەوەی پێی بڵێن: بۆچی ئاواتان پێ کردین؟ بەڕاست ئێوە کێن؟ ئاخۆ ئاینەکەتان رێ بەم جۆرە کارانە دەدات؟). بڕوانە (هاشم صالح: الانسداد التأريخي لماذا

فشل مشروع التنوير في العالم العربي ؟ – دار الساقي، بيروت الطبعة الاولى، ٢٠٠٧ ص ١٤٥).

ئەڵبەت ئەو وەک بیریار و ئەکادیمستێک، بەرانبەر بەو پرسیارانە وەڵامی سەرپێ و حازر بەدەست ناداتەوە و بەنووسینی ستوونێکی ناو ڕۆژنامەکان، ئەو مەسەلەیە لە کۆڵ خۆی ناکاتەوە، بگرە شێلگیرانە و بەچەند کتێبێک، شوێن ئەو پرسە دەکەوێت و هەوڵدەدات دەست بخاتە سەر سەرچاوەی برینەکان و چاوگی قەیرانەکە ئاشکرا بکات.

"عەبدولوەهاب موئەدەب" لە توونس و لە بنەماڵەیەکی ئاینیی ناسراوی ئەو وڵاتەدا پەروەردە بووە. شاعیر و نووسەر و ئەکادیمیستێکی دیارەو بەزمانی فەرەنسایی دەنووسێت. زیاتر لە چل ساڵە لە پاریس دەژی. مامۆستای ئەدەبی بەراوردکارییە لە زانکۆی (نانت) و سەرنووسەری کۆوارێکی نێودەوڵەتییە بەناوی (دیدال). هەروەها لە ڕادیۆی کولتووری فەرەنسا سەرپەرشتی پرۆگرامێک دەکات بەناوی (کولتوورەکانی ئیسلام).

بەو بەشدارییە بەرچاوەی کە لە کایەی ڕۆشنبیری فەرەنسیدا هەیەتی، "موئەدەب" توانیویەتی کەم تا زۆر وەک "محەمەد ئەرکۆن" و "ئەمین مەعلوف" و "تاهیر بن جەلۆن"، خۆی بسەلمێنێت و شوێن دەستی دیار بێت. ئەگەرچی سەرەتاکانی بەشیعر و ئەدەب و عیرفانی ئیسلامی دەست پێ دەکات، بەڵام لە دوای ڕووداوەکانی یازدەی سێپتەمبەرەوە، توێژینەوە فیکرییەکانی لە بواری ئیسلام و مۆدێرنە و پرسی فێندەمێنتالیزمی ئیسلامیدا، زیاتر دەیناسێنن و ناوبانگی بۆ پەیدا دەکەن. گرینگترین کتێبیشی کە دوا بەدوای ڕووداوەکانی سەر نیویۆرک و واشنتۆن نووسیویەتی و نێوبانگی بۆ پەیدا کرد و ساڵی ٢٠٠٢ خەڵاتی (فرانسوا مۆریاک)ی لەسەر وەرگرت، کتێبی (نەخۆشی ئیسلامە) کە بۆ زیاتر لە بیست زمانی جیاجیای جیهانی وەرگێڕدراوە.

لەو کـتـێـبـەدا "مـوئـەدەب" هەوڵێکی زۆر بـەخـەرج دەدات، بۆ ئـەوەی لە دەرەوەی حـوکـمی سـەرپێـیی و شـرۆڤـەی سـادە و سـاکـار، دەسـتـی بە سەرچاوەی نـەهامەتییەکانی جیهانی ئیسلامی بگات و لە هۆکارەکانی ئەو تاوانە زۆر گەورەیە حاڵی بێت کە لە یازدەی سێپتەمبەردا رووی دا. تاوانێک کە بەبڕوای ئەو رەگ و ریشـەکانی لە مێژوودایە، نەک تەنیا پەرچەکردارێک بێت لە دژی شالاّوی رۆئاواخوازی و بەمەکدۆنالیزەکردنی جیهان.

ئەوەی وا دەکات دید و بۆچوونەکانی "موئـەدەب" جیاواز بنوێنن، لە دید و بۆچوونی ئەو عەشاماتە قەڵەم بەدەستەی خۆیان بەداکۆکیکاری ئیسلام و شـارسـتـانیـیـەتی ئیـسـلامی دەزانن، ئـەوەیە کـە ئەم رەخنـەکـانی رووی لە ناوەوەیە و لە نووسینەکانیدا، رەخنەی توند ئاڕاستەی ئەقڵیەتی هاوچەرخی ئیـسـلامـی دەکـات. واتە ئەو تەواو لەسـەر ئـەو قـەناعـەتەیە کـە رەخنـەی بێ بناغە، هەمیشە رووی لە دەرەوەیە و ستراتیجی کارکردنی بەو ئاڕاستەیە کە سـەرچاوەی هەمـوو قـەیران و نـەهامـەتـیـیـەکـان، بداتە پاڵ ئەوی تر و خـۆی لێیان بێبـەری بکات. ئەمەش بۆ خـۆی ئەرکە ئاسـان و بێ سـەرئێشـەکەی رەخنەیە. لە کـاتێکدا رەخنـەی جیـدی و راسـتـەقینە، لـەبری دەرەوە روو لە ناوەوە دەکات و بەر لەوەی ئامبازی ئەوی تر بێت و ئەوی تر تاوانبار بکات، یەخەی خۆی دەگرێت و کێشەکان لەگەڵ خۆیدا یەکلایی دەکاتەوە.

لە دەسپێکی کتێبی (نەخۆشی ئیسلام)دا کە "محەمەد بەنیس" بەناوی (أوهام الاسـلام السـيـاسي) کـردوویەتی بـەعـەرەبی، دەڵێت: (عـەرەب و موسڵمانان وا ڕاهاتوون نەهامەتی وماڵوێرانی ئیسلام بدەنە پاڵ ئەوی دی، هەر بۆیە لەبەردەم دادگای مـێژوودا هەمـوو ئەوانە دەبینین کـە لە سـەدەی دوازدەهەمەوە دەستیان لەو نەهامەتییەدا هەبووە، وەک: خاچپەرستەکان، پاشـان مەگۆل و تورکەکان، هەروەها کۆلۆنیالیزمی فرەنسی و بەریتانی و دواتریش ئیـسـرائیل و تا دەگـات بە ئیـمـپـریالیـزمی ئەمـەریکی. ئەم

گریمانەیەش هەرچی نەهامەتییەکە دەیداتە پاڵ ئەوی دی و بەرپرسیارێتی لە کۆڵ خۆمان دەکاتەوە). بڕوانە: (عبدالوهاب المؤدب: أوهام الاسلام الاسياسي نقله الى العربية: محمد بنيس والمؤلف دار النهار، بيروت الطبعة الاولى، ٢٠٠٢).

نووسەرانی وڵاتانی ئیسلامی بەگشتی، خاڵی هاوبەشی نێوانیان بەدرێژایی سەدەی رابردوو تا هەنووکەش، راکردنە لەو بەرپرسیارێتییە و زەقکردنەوەی رۆڵی ئەوی دی بێگانەیە، لە قووڵکردنەوەی قەیران و نەهامەتییەکانی جیهانی ئیسلامی. تا دواجار ئەم حاڵەتە دەبێتە پەتایەکی کوشندە و بەڕوونی لە بەرنامە و رەفتار و گوتاری فێندەمێنتالیزمی ئیسلامیدا رەنگ دەداتەوە.

ئەوەی (قاعیدە) لە رۆژی دروستبوونییەوە باسی لێ دەکات و بەکردەوە ئەنجامی دەدات، چییە جگە لە بەرپرسیارکردنی زەق و زۆپی ڕۆئاوا بەگشتی و ئەمەریکا بەتایبەتی، لە تێکڕای کێشە و نەهامەتییەکانی جیهانی ئیسلامی. بەڵام وەک "عەبدولوەهاب موئەدەب" باسی دەکات، یەکێک لە ئەرکە گرینگەکانی نووسەر (راستکردنەوەی ئەم هەڵە تێگەیشتنانەیە، دەستگرتنی ئەوانەیە کە وا بیر دەکەنەوە تا چاو بکەنەوە و لە خەونی غەفڵەتزەدەیی بەخەبەر بێن).

کەواتە ئەگەر زۆرێکی زۆر سەرچاوەی نەهامەتی و پەتای موسڵمانان و وڵاتانی ئیسلامی بدەن پاڵ دەرەوەی و هێزی ناحەزی دەرەکی، ئەوا "عەبدولوەهاب موئەدەب" بەپێچەوانەی ئەو قەناعەتە باوەوە پێی وایە سەرچاوەی کێشەکان بەپلەی یەکەم خۆمانین. هەر ئەمەش وای لێ دەکات رێک و راست بچێتە ناو بابەتەکە و بەدەنگی بەرز بڵێت: (ئیسلام دوچاری دەردێکی کوشندە بووە، ئێستاش کاتی ئەوەیە دەستنیشانی ئەو پەتایە بکەین و چارەسەری پێویستی بۆ بدۆزینەوە). بڕوانە: (هاشم صالح: الاسلام

و الانغـلاق اللاهـوتي الفـصل الرابـع: عـبـدالوهاب المؤدب: الاسـلام مـريض بالسلفية المتزمتة فمن يشفيه؟ – دار الطليعة، بيروت الطبعة الاولى، ٢٠١٠).

ئەو زیاد لە شـوێنێک جـەخت لەوە دەکات کە (ئەگەر دەمارگیری دەردی کـاتۆلیکیـیـەت بێت، نازیزمـیش پەتای ئەڵمـانیـا بێت، ئەوا بێگومـان فێندەمێنتالیزم دەرو بەڵای ئیسلامە). واتە سەرچاوەی نەهامەتییەکە ئەوەیە کە موسڵمانان خۆیان بەئیسلامی دەکەن و بەرەو دەخراون و ماڵوێرانی زیاتر زۆرتری دەبەن.

شکستی ئەو بزاوتە ئەقڵانییەی جیهانی ئیسلامی کە موعتەزیلەکان سەرمەشقی بوون و خەلیفە "مەئموون" پشتگیری لێ دەکرد، ئاراستەی مێژووی جیهانی ئیسلامی گۆڕی و دید و بۆچوونی حەنبەلییەکان شوێنی گرتەوە کە "ئیبن حەنبەل" (٧٨٠ –٨٥٥)، نوێنەرایەتی دەکرد و خەلیفە "متەوەکیل"یش گەورەترین پشتیوانی بوو. بۆ گەڕان لە بنجوبناوانی ئسووڵییەت لە ئیسلامدا و گرێدانەوەی بەبزاوتە ئسووڵییەکانی ئەمڕۆوە، "عەبدولوەهاب موئەدەب" لە دووەم بەشی کتێبەکەیدا (نەخۆشی ئیسلام) بەناوی (ژینالۆجیای فێندەمێنتالیزم)، پرسی فێندەمێنتالیزمی ئیسلامی لەمڕۆدا وەک حاڵەتێکی لەناکاو و وەک پەرچەکردارێک لە دژی پڕکێشەکانی ڕۆئاوا و ئیمپریالیزمی ئەمەریکی سەیر ناکات، بگرە لە سیاقی مێژوویەکی ماوە درێژدا تاوتوێی دەکات و مەرجەع و رەگ و ریشە مێژووییەکانی دیاری دەکات. دیاریکردنی ئەو هێڵە مێژووییەش، سەرەتاکانی بە "ئیبن حەنبەل" و دواتر بە "ئیبن تیمیە" و پاشانیش بە "محەمەد کوڕی عەبدولوەهاب" دەست پێ دەکات.

فێندەمێنتالیزمی ئیسلامی لەمڕۆدا، لەو سێ سەرچاوەیە ئاو دەخواتەوە و تێزە و تیۆرەکانی ئەمانە کە دنیابینی فێندەمێنتالیستەکانی سەردەمی گلۆبالیزەیشن دروست دەکەن. ئەم سێ سەرچاوەیە بەدرێژایی مێژووی

خۆیان، له هەوڵی وێناکردنی ئیسلامێکی پاک و بێگەرد و بان مێژووییدا بوون، هەمیشە چاویان لەسەر رابردوو بووە (رابردوویەکی دوور) و تاسەی ئەو نموونە ئایدیالییەیان کردووە کە لە مەدینەدا بەرجەستە بووە، لەگەڵ تەسلیمبوونی تەواو بەدەق و جێکردنەوەی واقیع لەناو دەقدا. ئەم پرۆسەیەش وای کردووە ئیسلام وەک ئاین و شارستانییەتێکی گەورە، لە سەدەی چواردەمەوە لەسەر شانۆی جیهان پاشەکشە بکات و موسڵمانانیش تەنیا لە کۆتاییەکانی سەدەی هەژدە و لەگەڵ لەشکرکێشییەکەی "ناپلیۆن" بۆ سەر میسر، مەسافەی ئەو جیاوازییە گەورەیە لە نێوان خۆیان و ڕۆئاوادا ببینن و لە خەونی قووڵی چەند ساڵەیان بەخەبەر بێن.

ئەمە دۆخێکی دژوار بۆ موسڵمانان دروست دەکات، بەهۆی ئەو پاشەکشە مێژووییانەوە. ئەوان کە سەردەمانێک سەرمەشقی شارستانی بووبن و جڵەوی مێژوویان کردبێت، ئێستا بۆیان قوت ناچێت کە دەبینن بوونەتە پاشکۆ و لە کێشە و قەیرانی جۆراوجۆردا نغرۆ بوون.

ناتوانن ئەو دۆخە قبووڵ بکەن کە ئێستا تێیدا دەژین. لەبەر ئەوە دەبینین هەست بەڕق و حەسوودی و تووڕەییەکی زۆر دەکەن لە بەرانبەر ڕۆئاوا و پێیان ئەغزە کە دەبینن، ئەوان لە هەموو بوارەکانی ژیاندا بۆریان داونەتەوە. بۆیە هەوڵ دەدەن بەهەر شێوەیەک بووە تۆڵەیان لێ بکەنەوە (بە هەجوکردن یان بە شێواندنی وێنەیان یاخۆ بە تیرۆر و تەقینەوە و توندوتیژی و کاری خۆکوژی).

"عەبدولوەهاب موئەدەب" لە سۆراخکردنی سەرچاوەی قەیران و نەهامەتییەکانی جیهانی ئیسلامی و بەرپرسکردنی ئسوولییەتی ئیسلامی لەو نەهامەتییانە، تەنیا بەوەوە ناوەستێت پەتای ئەم ئسوولیەتە بداتە پاڵ "حەسەن بەننا" و گرووپی (ئیخوان موسلمین) کە لە ساڵی ١٩٢٨ دا دروست

بوون. یان ئەو دەردە کوشندەیە بگێڕێتەوە بۆ چرکەساتی "محەمەدی کوڕی عەبدولوەهاب" (١٧٠٣– ١٧٩١)و تەواو، یان تەنیا ساتەوەختی هاتنی "شێخ لئیسلام" کە نازناوی "ئەمحەد بن تیمیە"یە (١٢٦٣ – ١٣٢٨) بە بەرپرس بزانێت. نەخێر ئەو دەیەوێت بۆ زەمەنێکی مێژوویی دوورتر بڕۆین و بگەڕێینەوە بۆ رۆژگاری مەرجەعی یەکەمی ئسوولیەتی ئیسلامی، لە تایپە هەرە توند و داخراوەکەیدا کە "ئەحمەدی کوڕی حەنبەل"ە (٧٨٠ – ٨٥٥) و دامەزرێنەری مەزهەبی حەنبەلییە کە دۆگماترین و کۆنکرێتیترین مەزهەبە لە ئیسلامدا. بڕوانە: (الاسلام والانغلاق اللاهوتي ل ١٠٩، ١١٠،١١١).

ئەوە "ئەحمەدی کوڕی حەنبەل"ە پێداگیری دەکات لەسەر ئەوەی، دەبێت پابەندی تەواوی دەقی قورئانی بین وەک خۆی، بەبێ هیچ شرۆڤە و لێکدانەوەیەک. هەروەها بانگمان دەکات بۆ ئەوەی پێغەمبەر و هاوەڵانی و گرووپی مەدینە، بکەینە سەرمەشق و نموونەی خۆمان و شوێن پێیان هەڵبگرین لە ژیان و خواپەرستیدا. واتە پێویستە هەموو موسڵمانێک لە هەر سەردەم و زەمانێکدا بژی، دەوڵەتی مەدینە بکاتە نموونەی باڵای خۆی و لێی لانەدات.

ئەم دنیابینیانەی "ئیبن حەنبەل"، دواتر سەر دەکێشێت بۆ ناو نووسینەکانی "ئیبن تیمیە" و "محەمەدی کوڕی عەبدولوەهاب" و تیۆرسینە دۆگماتیسەکانی تری ناو بزاوتە ئسوولیەکانی سەدەی بیستەم. سەرەنجامیش ئەوەی لێ دەکەوێتەوە کە لە ئەفغانستانی سەردەمی تالیبان و لە رێکخراوی قاعیدە بینیمان.

دنیابینییەکی لەم جۆرە کارەکتەرێک دروست دەکات، کە لە دەرەوەی مێژوودا بژی و نامۆ بێت بەواقیع و ئەو قۆناغەی تێیدایە. ئەمەش واقیعی حاڵی تەواوی ئەو بزاوتە ئسوولییە ئیسلامییانەیە کە دەیانەوێت، هەموو دنیا بەچاوی ئەوان ببینن و بەئەقڵی ئەوان بیر بکەنەوە. گیرۆدەبوونی جیهانی

ئیسلامی بەم تێزە و تیۆرە دۆگما و بان مێژووییانە، وا دەکات رۆژ بەرۆژ بەرەو هەڵخلیسکان و نووچدانی زیاتر برِوات. هەژموون و باڵادەستی ئیمپریالی و کۆلۆنیالی کە زۆربەی وڵاتانی ئیسلامی گرتەوە، هۆکاری دواکەوتن و پاشەکشەی موسڵمانان نەبوو، بگرە بەرەنجامی ئەو دۆخە ناهەموارە بوو کە دید و تێرِوانینی داخراو و نالۆجیکی و وەهمی ئەو کەسانە دروستیان کرد، ئەم پرۆسەیەش توانستی شارستانییەتی ئیسلامی لە هەموو داهێنان و بەرەوپێشچوونێک بێبەری کرد.

دەرچوون لە نەفرەتێکی ئەبەدی

لە یادی دە ساڵەی یازدەی سێپتەمبەردا و لە دیدارێکی رۆژنامەوانی لەگەڵ رۆژنامەی (لیبراسیۆن)ی فرەنساییدا، "عەبدولوەهاب موئەدەب" دەڵێت: (لە یازدەی سێپتەمبەردا دزێویی هزری جیهادیمان لەسەر دەستی فێندەمێنتالیزمی ئیسلامی بینی، کە دەتوانێت چی بکات و تا کوێ برِوات). برِوانە: (رۆژنامەی المستقبل ژمارە ٤١١٨ بەرواری یەکشەم ٢٠١١/٩/٨). مەترسی ئەم پرِکێشیکردنەی فێندەمێنتالیزمی ئیسلامی کە (قاعیدە) و هاوشێوەکانی پێی هەڵدەستن، وا دەکات ئەوەندەی تر موسڵمانان لە شەرِێکی بێئامانەوە بئاڵێن و ئیسلام وەک دین و وەک شارستانییەتیش دەردەدارتر بێت. لێرەوە بۆ بەرگرتن بەم مۆدێلە لە فاشیزمی ئیسلامی، پێویستە نوخبەی رۆشنبیران و بیریاران بەئەرکی خۆیان هەستن و رێ بەو خۆکوژییە دەستەجەمعییە بگرن کە فێندەمێنتالیزمی ئیسلامی دەیەوێت بیکاتە قەدەری سەرجەم موسڵمانان. بە هەستکردن بەم مەترسییانە و بۆ دەرچوون لە نەفرەتی ئسوولییەتی ئیسلامی کە دەیەوێت ئیسلامی شارستانی بە ئیسلامی بەربەری بگۆرِێت، کەسانێک هەن بەرپرسیارانە هاتوونەتە مەیدان و لە گۆرِینی ئەم بارودۆخەی ئێستا دەگەرِێن.

"عەبدولوەهاب موئەدەب" یەکێکە لەو دەنگانەی دەیەوێت جیهانی ئیسلامی

و موسڵمانان، لەو تونێلە تاریکە بێنە دەرێ. دەیەوێت ئیسلام وەک بارمتەیەک لە دەست ئەو موجاهیدانە دەربێنێ کە تینووی خوێن و مردن و وێرانەین. دەیەوێت ئیسلام لەگەڵ مۆدێرنە و شارستانییەتی تازەدا ئاشت کاتەوە. دەخوازێت ئەو هێڵە فیکرییە لە ئیسلامدا تۆخ کاتەوە کە" ئیبن عەرەبی " و "ئەبوزەیدی بەستامی " و "سەهرەوەردی " نوێنەرایەتیی دەکەن.

لەم پێناوەشدا کۆ لەوە ناکاتەوە کە بە پیتی درشت بنووسێت: (ئەوەی بەلای منەوە گرینگە ئەوەیە رەخنە لە ئاینەکەی خۆم بگرم کە ئیسلامە، بەو شێوەیەی نیچە لە سەردەم و رۆژگاری خۆیدا، رەخنەی لە مەسیحییەت پێ دەگرت). لەم پرۆسەی رەخنەگرتنەشدا دەیەوێت "نیچە" ئاسا، دەست بۆ هەموو شتێک بەرێت و هەموو شتێک بداتە بەر رەخنە، تەنانەت ئەوانەشی پێی دەڵێن (سەوابت). لەم بارەیەوە بۆچوونێکی بەجێی هەیە کە دەڵێت: (پێت دەڵێن دەتوانیت هەرچی هەیە بیڵێیت و دەست بۆ هەموو شتێک بەریت، تەنیا قەرەی سەوابتەکان نەکەویت. ئەم قسەیە مانای ئەوەیە هیچ نەڵێین و هیچ نەکەین، چونکە ئەگەر نەمانتوانی دەست بۆ سەوابتەکان بەرین، واتە ناتوانین هیچ بڵێین و هیچ بکەین).

دەرگاکردنەوە بەڕووی رەخنەدا، قسەکردن بەدەنگی بەرز و بەئاشکرا لەسەر کۆی ئەو کێشە مێژووییانەی کەڵەکە بوون، زامنی ئەوەن ئیسلام لە ئاینێکی شەڕانگێز و مەرگدۆست و بەربەرییەوە، بگۆڕن بۆ ئیسلامێکی ژیاندۆست و شارستانی.

یازدەی سێپتەمبەر چەند کارەساتێکی قێزەون و دزێو بوو، دەکرێت دەرفەتێکیش بێت بۆ بەخۆداچوونەوە. سەرەتایەک بێت بۆ لەبەریەک هەڵوەشانی کەلەپووری ئیسلامی و فەحسکردنی بەچاوێکی رەخنەگرانە. "عەبدولوەهاب موئەدەب" جەخت دەکاتەوە کە ئیسلام وەک هەندێک پێیان وایە سەرچاوەی ماڵوێرانییەکە نییە، ماڵوێرانی و نەهاتییەکە لەوەدایە کە

موسڵمانان خۆیان بەئیسلامی دەکەن. لەو داخرانە ترسناکەدایە کە "ئیبن حەنبەل" دروستی دەکات. لەو تەوقدانی واقیعدایە بە هەمەڕەنگیەکانییەوە لە چوارچێوەی دەقدا کە لای "ئیبن تیمیە" دەیبینین. لە تەرێزکردن لە ژیان و خۆشویستنی مەرگدایە لای "سەید قوتب". لە فەرامۆشکردنی گۆڕان بوون و رەوتی مێژوودایە، لای "محەمەدی کوڕی عەبدولوەهاب". لەو هەوڵانەدایە کە "بن لادن" و "زەرقاوی "و هاوشێوەکانیان دەیدەن، تا (قاعیدە) و تیرۆر و توندوتیژی بکەنە ناسنامەی تەواوی موسڵمانان و شوناسی ئیسلام.

پرۆژە رەخنەییەکەی ئەم دە ساڵەی "عەبدولوەهاب موئەدەب" هەوڵێکە بۆ بەرگرتن بەهەمــوو ئەمــانە، رێگەگــرتنە لە دووبارەبوونەوەی یازدەی سێپتەمبەرێکی تر. نیشاندانی روویەکی تری ئیسلامە کە عاریفی گەورەی وەک "ئیبن عەرەبی " بەرهەم هێناوە. نەفرەتکردنیشە لەو ئسوولییەی خەریکە ئیسلام لە دینی خواپەرستییەوە، دەکاتە دینی جەنگاوەرە خۆکوژەکان.

ئایا کێشەکە لە ئیسلامدایە؟

ئێرشاد مێنگی کێشەکە چۆن دەبینێت؟

"دوو شت هەڕەشەی جیدین بۆ سەر ژیانی مرۆڤایەتی: توندڕەوی ئیسلامی و چەکی ئەتۆمی".

ئێرشاد مێنگی

"نەفامی و گەندەڵی و دووڕوویی و جەور و ستەم و داوەشینی مۆرالێ، دیارترین خەسڵەتی کۆمەڵگەی ئیسلامییە لە ڕۆژگاری ئەمڕۆماندا".

ئەنوەر ئیبراهیمی سەرەک وەزیرانی پێشووی مالیزیا

"موسڵمانانی ئەمڕۆ لە هەموو کەس زیاتر هەژارتر و نەخوێندەوارتر و دواکەوتووتر و دەردەدارتر و مەحرووم‌تر و لاوازترن".

پەروێز موشەرەفی سەرۆکی پێشووی پاکستان

ڕەخنەگرتن بە دەنگی بەرز

بە درێژایی دە ساڵی دوای ڕووداوەکانی یازدەی سێپتەمبەر و هەڵکشانی جیهاد و توندوتیژی ئیسلامی لە جیهاندا، لێشاوی نووسین و چاپکردنی کتێب لەسەر ئەو دیاردە و ڕووداوە تراژیدییانە بەردەوامە.. هەریەکەش لە گۆشەنیگا و دنیابینیی خۆیەوە، بەرپرسیارێتی ئەو ڕووداوانە دەداتە پاڵ لایەن و ناوەندێک... زۆرن ئەوانەی خۆرئاوا و ئەمەریکا تاوانبار دەکەن و سیاسەتی ناعادیلانە و پاوانخوازی ئەوان، بەهۆکاری سەرەکی رق و تووڕەیی گرووپە ئیسلامییەکان دەزانن، بەڵام لە بەرانبەردا ئەو دەنگانەش کەم نین کە ئۆباڵی ئەو تاوان و کارەساتانە دەخەنە ئەستۆی ئیسلام و موسڵمانان.

لە وتاری پێشوومانـدا و لە بەسەرکردنەوەی کتێبی (أوهام الاسلام السياسي)دا، نیشانمان دا کە چۆن نووسەر و ئەکادیمیستێکی وەک "عەبدولوەهاب موئەدەب" موسڵمانان نەک ئیسلام، بە بەرپرس دەزانێت لەو قەیران و نەهامەتییانەی بەرۆکی جیهانی گرتووە. بەڵام لە کتێبی (کێشەکە لە ئیسلامدایە)، "ئێرشاد مێنگی " بە تۆنێکی تر قسە دەکات و رایەکی جیاوازتر لە بۆچوونەکانی "موئەدەب" دەخاتە روو... "مێنگی " لە رەخنەکانیدا پرکێشی زیاتر دەکات و راستەوخۆ لەگەڵ ئیسلام دەستەویەخە دەبێت و پێی وایە، ئەوەی لەمڕۆدا موسڵمانان پێیەوە گرفتارن و تەواوی جیهانیشیان بە قەیران و نەخۆشییەکانی خۆیانەوە دەردەدار کردووە، سەرچاوەکەی ئیسلامە نەک شتێکی تر.

کاتێک لە پایزی ٢٠٠٣ دا و لە وڵاتی کەنەداوە ئەم دیدو بۆچوونانەی بە

کتێبێک بڵاو کردەوە، دەنگدانەوەی گەورەی دروست کرد و لە یەک کاتدا بووە جێی ستایشکردن و سەرکۆنەکردن. هەندێک نازناوی "سەلمان روشدی " کەنەدایان لێناو، هەندێکیش وەک بووقێکی زایۆنیزم و وەک هاوجنسبازێکی ناحەز بەئیسلام و پەیامەکەی وەسفیان کرد.

بەدەر لەوەی "ئێرشاد مێنگی " کامیانە و لە کام بەرەدا دەوەستێت، بەڵام کتێبەکەی لە وتنی هەندێ هەقیقەت و لە دەست خستنە سەر هەندێ برین، مەبەستی پێکاوەو چاوگی کێشەکانی بۆ دیاری کردووین. ئەم خانمە ئانارشیستە هاو جنسبازە (وەکی نەیارەکانی پێی دەڵێن)، بەڕەچەڵەک موسڵمانێکی هیندییە و ساڵی ١٩٦٩ لە وڵاتی ئۆگەندا لەدایک بووە، بەڵام دوای سێ ساڵێک واتە لە ساڵی ١٩٧٢و دوای ئەوەی سەرۆکی ئەوسای ئۆگەندا جەنەراڵ "عیدی ئەمین دادا"، بڕیاری دەرکردنی ئاسیاییەکانی دانیشتووی وڵاتەکەی دەدات، خێزانەکەی "مێنگی " روو دەکەنە کەنەدا و لەوێ نیشتەجێ دەبن.

قۆناغەکانی خوێندنی لەو وڵاتەدا تەواو کردووە.. لە زانکۆی (برتش کۆلۆمبیا) زانستە مرۆڤایەتییەکانی خوێندووە و یەکەمی گرووپەکەی بووە. پاشان تێکەڵ بە کاری رۆژنامەنووسی بووە و لە تەمەنی بیست و سێ ساڵیدا لە رۆژنامەی (ئۆتاوا ستزن) کاری کردووە، بەوەش بووە بە بچووکترین کچە رۆژنامەنووس لە کەنەدادا. ساڵانێکی زۆریشە ئامادەکار و پێشکێشکاری یەکێک لە بەرنامە تەلەفزیۆنییە بەناوبانگەکانی ئەو وڵاتەیە (QUEER Television)، هەر لە رێی ئەو بەرنامەیەشەوە ناوبانگێکی زۆری بۆ خۆی پەیدا کردووە. بڕوانە: (رضا الا عرجي: سلمان رشدي جديد مهاجرة، هندية الاصل، شاذة جنسيا الاتجاه الآخر ٢٠٠٤/٢/٢١).

"مێنگی " وەک "موئەدەب" بەدەنگی بەرز رەخنە دەگرێت و رەخنەکانیشی وەک ئەو، روو لە ناوەوەیە نەک لە دەرەوە. واتە هەردووکیان کۆکن لەسەر

ئەوەی قەیران و کێشەکانی موسڵمانان و جیهانی ئیسلامی، بەپلەی یەکەم و بەگشتی خۆمان لێیان بەرپرسین و ئۆباڵی ئەوەی روودەدات بەر لە هەرکەس و لایەنێک، بەئەستۆی خۆمانە. ئەوەی ئەم دوو نووسەرە لێک جیا دەکاتەوە ئەوەیە، یەکێکیان موسڵمانان تاوانبار دەکات و رەخنەئاژنی ئەوانە دەکات کە بوونەتە مایەی دەردەدارکردنی ئیسلام و مایەپووچکردنی شارستانییەت و پەیامە ئینسانییەکەی (ئەمە بۆچوونی عەبدولوەهاب موئەدەبە)، بەڵام ئەوی تریان (واتە ئێرشاد مێنگی) دەست لە یەخەی رۆئاوا و موسڵمانان بەردەدات و رێک و راست ئیسلام وەک ئاینێک، بەرپرسیار دەکات و رەخنەی لێ دەگرێت.

هەر ئەم پرکێشییەشی وادەکات دوای بڵاوبوونەوەی کتێبەکەی (کێشەکە لە ئیسلامدایە) کە بۆ زیاد لە زمانێکی جیهانی وەرگێردراوە، وەکی "سەلمان روشدی " فتوای کوشتنی بدرێت و لێرەو لەوێ هەوڵی تیرۆرکردنی بدەن. شایەنی باسە چاپی عەرەبی ئەم کتێبە لە ئەڵمانیا و لە شاری کۆلن لە دەزگای (الجمل) کە"خالد المعالي" خاوەنیەتی، بڵاو کراوەتەوە و لە زۆربەی ماڵپەڕەکانی ئینتەرنێتدا داگیراوە.

ئەم کتێبە لە پێشەکییەک و نۆ بەش پێکهاتووە، لە شێوەی نامەیەکی کراوەدا نووسراوە و ئاڕاستەی سەرجەم موسڵمانانی دنیا کراوە. وەکی لە دووەم دێری سەر بەرگی دەرەوەی کتێبەکەشدا دەڵێت: (ئەمە بانگەوازێکە بۆ سەرجەم موسڵمانان، بە مەبەستی بێداربوونەوە لەپێناو راستی و گۆڕانکاریدا).

کێشەکە لە کوێدایە؟

وەکی لە سەرەتادا ئاماژەمان پێ دا، ئەم کتێبە وەک کتێبگەلێکی تر بەرهەمی دنیای دوای یازدەی سێپتەمبەرە. مەبەستی سەرەکی نووسەرەکەشی، ئاشکراکردنی هۆکارەکانی ئەو رووداوە تیرۆریستییە و

دەستنیشانکردنی سەرچاوەی کێشەکانە.

"ئێرشاد مێنگی " لەو پێشەکییە کورتەیدا کە بۆ کتێبەکەی نووسیوە، بەدەنگی بەرز و بێ پێچ و پەنا دەڵێت: (ئێمە لە قەیراندایین و تەواوی دنیاش بەدوای خۆماندا پەلکێش دەکەین). واتە ئەم وەکی "سەید قوتب" و تیۆرسینەکانی تری (قاعیدە) و بزاوتە جیهادییەکانی تری وڵاتانی ئیسلامی، نایەت بڵێت: (ڕۆئاوا لەسەر ئاستی ژیاری و مۆراڵی مایە پووچ بووە و هەنووکەش موسڵمانان بەئەرکی خۆیانی دەزانن، جڵەوی رابەرایەتیکردنی مرۆڤایەتی بگرنە دەست و ئەو لادانە مێژووییە راست کەنەوە کە رووی داوە). نەخێر ئەو دەیەوێت وەکی خۆی دەڵێت: (لە دوو پەتای کوشندەی موسڵمانان رزگاری بێت کە خۆخەڵەتاندن و فیز و لووتبەرزییە). واتە دەیەوێت هەقیقەتی شتەکان وەکی خۆیان ببینێ و خاکییانە دەست و پەنجەیان لەگەڵدا نەرم بکات. ئەو ئەگەر بەچاوی بیریار و لێکۆڵیارێکی پسپۆریش سەیری واقیعی جیهانی ئیسلامی نەکات و وەک رۆژنامەنووسێک ئەو کارە بکات (بەڵام رۆژنامەنووسێکی پرۆفێشناڵ)، ئەوا دەتوانێت ئەو قەیرانە کوشندە و ئەو کێشە و گرفتە قووڵانە ببینێت کە وڵاتانی ئیسلامی بەدەستیانەوە دەناڵێن.

ئەم وەک" حەسەن بەننا" و" سەید قوتب" و"مەودوودی " و " بن لادن"، جیهان بە نەخۆش و ئیسلام بەپزیشک و فریادڕەسی ئەو دەرد و بەڵایانە نابینێت. دنیا بەتاریکستان و ئیسلام وەک نووری رووناکی سەیر ناکات.. ئەو دەیەوێت لە دەرەوەی ئەم وەهم و خۆشخەیاڵییەوە، واقیعی موسڵمانان خۆیان و واقیعی دەرەوەشیان ببینێت. کێشەکە بۆ هەر دەبێت لەوانیتردا بێت و سەرچاوەی قەیرانەکان دەرەوە بن بەتەنیا. ئەوەتا لەلاپەڕە پێنجدا بە تەوسێکەوە دەنووسێت: (ئەوە بۆ دەبێت هەر ئێمە لەسەر هەق بین و ئەوانی تر هەموویان رەگەزپەرست بن؟). ئەم پرسیارە هەزاران هەزار موسڵمانی

دەمارگیر و دۆگما تووڕە دەکات، بەڵام بۆ دەبێت لەناو ئەم واقیعە مێژووییە ئاڵۆزەی دنیادا، موسڵمانان بێ هەڵە و بێ گوناھ و مەعسووم بن.

"مـێنگی " نـایـەوێت تـووڕەیی و تـوندوتـیـژی ئـیـسـلامی تـەنیـا وەک پەرچەکرداریکی رووت، لە بەرانبەر رۆئاوا و بەجیهانی بوونی مۆدێلی سەرمایەداریدا لێک بداتەوە.. خۆکوژی و کاری تیرۆریستی موسڵمانان، هەر بەتەنیا بە داگیرکردنی خاکی فەڵەستین لەلایەن ئیسرائیلەوە شرۆڤە بکات. ئەو دەیەوێت لەگەڵ ئەم هەقیقەتانەشدا کە لە واقیعدا هەن، ژێرخانی فیکری و ئایدیۆلۆجی و عەقائیدییەش ببینێ کە دنیابینیی ئەو مرۆڤانە دروست دەکەن.

"مێنگی " لە رێی ئەزموونی ژیانی خۆیەوە وەک کچە موسڵمانێک و وەک خوێندکارێکی موسڵمان، دێتە سەر باسی ئەو فەزا ترسناکەی مرۆڤی موسڵمانی تێدا پەروەردە دەبێت. فەزایەک کە وەک ئەو دەڵێت: (ستراتیجی کارکردنی برێتییە لە بە کەم سەیرکردنی رەگەزی مێ و سووکایەتیکردن بە کەمایەتییە ئاینەکانی تر).

بەشێکی گەورەی ئەم کتێبەش لەسەر رەخنەکردنی ئەم دوو دنیابینی و مامەڵەکردنە نادروستە راوەستاوە... ئەو پێی وایە لە کۆمەڵگە ئیسلامییەکاندا، لە ماڵدا کار بۆ پەراوێزخستن و رق لێبوونەوە لە رەگەزی مێ دەکرێت و لە خوێندنگە ئاینی و حوجرەکانیشدا جوولەکە و شوێنکەوتووانی ئاینەکانی تر، سەرزەنشت دەکرێن و تانەیان لێ دەدرێت و وەک کەسانی گومڕا و ناقۆڵا سەیر دەکرێن.

"ئێرشاد مێنگی " لە بەشی یەکەمی کتێبەکەیدا بەناوی (كیف أصبحت مسلمة رافضة) دەڵێت: (ساڵانی خوێندنم لە خوێندنگەی ئاینیدا، پرسیارێک کە سەرقاڵی کردبووم جوولەکە بوو. چونکە هەمیشە باس دەکران و مامۆستاکەمان زۆر بەجیدی پێی دەوتین: جوولەکە کەسانێکن پارە

دەپەرستن نەک خـوا. بۆیە هـەر موسـڵـمـانێک قـەرەیان بکـەوێت و تێکەڵیـان بێت، ئیمـانی سـەلامـەت نابێت.. جوولـەکە هـەمیشـە خـەریکی پیلانگێڕین و نیازیان تێکدانی دنیایە).

پەروەردەکـردنی مـرۆڤ بـەم جـۆرە، تا تـەرێز لـەوی تر بکـات و شـوناسی مـرۆڤـبـوونـی لێ بسـەنێتـەوە و کـەلێن لـەبەردەم تێکەڵبـوون و پێکەوەژیاندا دروست بکات، دنیایەکی بێ متمانەیی و پڕ کێشـە و ململانێ دەخـولقێنێ. کـەڵەکـەبوونی ئەم رقـە لە پای پـەروەردەیەکی ئاینی بەرنـامـە بۆ داڕێژراو، سـەرەنجـام لەشکرێک لەو خـۆکوژانـە دروست دەکات کە لە کـەمـترین کـاتدا زۆرترین مرۆڤکوژی دەکەن، وەک ئەوەی لە (واشنتۆن و نیـویۆرک و مەدرید و لەندەن و دوورگـەکانی بالی)دا بینیمـان. دواتر بـەوپەڕی خـوێن سـاردییـەوە دەڵێین جا چییە، خۆ ئەوانەی کوژران کەسانی (مولحید و بێباوەڕ و جوولەکە بوون).

کێشـەی جیهانی ئیسـلامی لەوەدایە بچووکترین زوڵم و ناهەقی ئیسـرائیل و ئەمەریکا و رۆئاوا دەبینێ، بەڵام لە ئاست زوڵم و سـتـەمی تاڵیبان لە ژنانی ئەفـغـانسـتـان و قـەدەغـەکـردنی کـوڵارە هەڵدان و گـوێگرتن لە مـیـوزیک و سـەیرکـردنی تیـڤیـدا بێدەنگ دەبێت. "محـەمـەد عـەتا" و هاورێکانی گـەر مێشکیان بەو هـەمـوو دۆگمـایە پڕ نەکرایە و رۆحیان بەو هەمـوو رقە ئالوودە نەبوایە، نەیاندەتوانی بە کـەماڵی ئیسـراحـەتەوە تاوانێکی لەو جۆرە ئەنجـام بدەن.

"ئێـرشـاد مـێنگی " بـاس لەوە دەکـات کـە لە دوای رووداوەکـانی یازدەی سـێپـتـەمـبەر، وڵاتانـی ئیسـلامی بۆ خۆ دەربازکردن لەو رووگیرییـەی تووشی هـاتن، کـەوتنە پـەیام ناردن بۆ وڵاتـانی دنیـا. پەیامـەکـەشـیـان ئەم رسـتـە سـەرپێیـی و حازر بەدەسـتـەبوو کە خاڵی بوو لە هـەمـوو بەرپرسـیـارێتییـەک، رسـتـەکەش ئەمە بوو: (ئێـمە هـەمـوومـان تیرۆرست نین، هـەمـوومان قـاعیدە و

بن لادن نین). له بری هەموو خۆ رەخنەکردن و دادگاییکردنێکی ئەو مێژووە ناشیرین و پڕ شەرانگێزییەی هەمانە، بەم رستەیە ویستمان خۆمان لە هەموو هەوڵێک بۆ بەخۆداچوونەوە و بۆ راکردن لە هەموو بەرپرسیارێتیەک بدزینەوە.

دەبوو یازدەی سێپتەمبەر دەرفەتێک بووایە، بۆ ئەوەی واز لەو فیز و لووتبەرزییە بێنین کە گوایە جیهان قەرزارباری موسڵمانانە و موسڵمانان قەرزارباری کەس نین. دەبوو دەرفەتێک بووایە بۆ وشککردنی ئەو سەرچاوەی رق و شەڕانگێزییەی مێژووییەکی درێژە لە وڵاتانی ئیسلامیدا، کاری لەسەر دەکرێت و گەورە دەکرێت. ئەو کولتووری نالێبوردەیییەی ملیۆنان موسڵمانی پێ گۆش دەکرێت، دنیا دەکاتە گۆڕەپانی شەڕێکی بێ ئامان. ئەو شەڕەی رۆژبەڕۆژ رووبەرووی بەرفراوانتر دەبێت و لە قاهیرە و خەرتووم و جەزائیر و سۆماڵ و یەمەن، بەرەو کابول و جاکارتا و ئیسلام ئاباد و ئەستەنبوڵ سەر دەکێشێت، تا دەگاتە یەک بەیەکی وڵاتانی ئەوروپایی و وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا.

بەبڕوای "مێنگی " ئێمە ئەگەر ئازایەتی ئەوەمان تێدا نەبێت سەرچاوەی کێشەکان دیاری کەین و هۆکاری نەهامەتییەکان ببینین، ئەوا ئەم قەیران و ماڵوێرانییەی ئێستا هەر درێژەی دەبێت. کۆتاییهێنان بەم هەلومەرجە دژوارە بە هەڵهاتن نابێت لە هەقیقەتە تاڵەکان، بگرە بەرووبەڕووبوونەوەیان دەبێت. لێرەوە رەخنەکردنی قورئان و لەسەر وەستانی هەندێ ئایەت کە پاساو و بەهانە دەداتە دەست گرووپە توندڕۆکان تا کاری نادروست بکەن، بەکارێکی هەنووکەیی و پێویست دەزانێت. بەتایبەتی ئەو ئایەتانەی رەواج بەتوندوتیژی و ئافەرۆزکردن و سڕینەوەی ئەوی تر دەدەن. ئەو ئایەتانە لە زۆر قۆناغی مێژووییدا و بەتایبەت لەگەڵ هەڵکشانی بزاوتە جیهادییەکانی ناو ئیسلامی سیاسیدا، مامەڵەیەکی تەواو پراگماتیکانەیان لەگەڵ کراوە و لە سیاقی مێژوویی خۆیان دەرهێنراون، بۆ شەرعیەتدان بەهەندێ پرۆسە کە

خۆیان مەبەستیان بووە.

بەکورتییەکەی "مێنگی " جەخت لەوە دەکاتەوە کە ئیسلام وەک ئاینی موسڵمانان، بێبەری نییە لەوەی ئێستا روو دەدات. بەشێکی ئەو شتانەی کولتووری ئێمە بەرهەمی دێنێ، سەرچاوەکەی ئیسلامە. خۆدزینەوە لەم راستییە وا دەکات هەرگیز دەستمان بەچارەسەرێکی کۆنکرێت نەگات. لە راستیشدا کەڵەکەبوونی ئەم قەیران و کێشانە لە مێژوویەکی دوور و درێژی ئیسلامەوە تا ئەمرۆ، هۆکارەکەی خۆلادانە لەو هەقیقەت و دەست پارێزیکردنە لەوەی بەچاوێکی رەخنەگرانەوە، سەیری قورئان و مێژووی ئیسلام بکرێت. تەواو وەکی ئەوەی ئەوروپاییەکان لەگەڵ بزووتنەوەی ریفۆرمی ئاینی و رێنیسانس و رۆشنگەریدا، دەستیان پێ کرد.

سوپاس بۆ رۆئاوا

بەپێچەوانەی زۆرێک لە موسڵمانان کە راهاتوون بە سەرکۆنەکردن و نەفرەتکردن لە رۆئاوا، "مێنگی " سوپاسی خوا دەکات کە رۆئاوای پێ بەخشیوین. رۆئاوا وەک سەرزەمینێک کە مرۆڤ دەتوانێت بە ئازادی مومارەسەی مرۆڤبوونی خۆی تێدا بکات، لانی کەم لەو شتانەی پێوەندیان بە مافی هاووڵاتیبوون و بیرکردنەوەی ئازاد و رادەربڕینەوە هەیە.

نەسکی نۆیەمی کتێبەکەی ئەمە ناونیشانەکەیەتی: (سوپاس بۆ خوا کە رۆئاوای پێ عەتا کردووین). "مێنگی " پێی وایە ئەو فەزایەی لە خۆرئاوا هەیە، دەکرێت بکرێتە دەرەتانێک بۆ موسڵمانان تا بەشێوەیەکی ئازایانە و ئازادانە بیر لە واقیعی حاڵی خۆیان و وڵاتەکانیان بکەنەوە و چارەسەر بۆ کێشە و قەیران و گرفتەکانیان بدۆزنەوە. هەر ئەمەشە وا دەکات لەم کتێبەیدا بڕێکی زۆری بەرپرسیارێتی ریفۆرم و گۆڕانکاری لە ئیسلامدا، بخاتە ئەستۆی ئەو موسڵمانانەی لە رۆئاوا دەژین. ئەو پێی وایە ئەوانە جگە لەوەی ئازادانە بیر دەکەنەوە و دوورن لە هەڕەشە و مەترسی هێزە

کۆنەخوازەکان و گرووپە جیهادییەکان، دەشتوانن لە ئەکادیمیا و دامەزراوە زانستییەکانی ڕۆژئاوا بەهرەمەندبن و بەشێوەیەکی لۆجیکی و ئەخلاقی، خەریکی تاوتوێکردنی مێژووی ئیسلام بن و ڕەخنە لە ئاینەکەی بگرن.

لە ئێستادا ڕۆژئاوا بووەتە ئەو جێگەیەی کە مۆدێلێکی نوێی لە ئیسلام تێدا لەدایک بێت، ئەویش مۆدێلی ئیسلامی ئەوروپاییە. ئەم مۆدێلە زۆر جیاوازە لەو مۆدێلە تەقلیدی و داخراو و دۆگمایەی، مێژوویەکی درێژە لە وڵاتانی ئیسلامیدا بەرقەرارە. مۆدێلێک کە سەرەنجام بە بەرهەمهێنانی، قاعیدە و تاڵیبان و بزووتنەوەی حەقانی و تەوحید و جیهادی "ئەبو موسعەب زەرقاوی " گەیشت.

پێشتر "ئێدوارد سەعید" پشت ئەستوور بە ئەکادیمیایی ڕۆژئاوای و بەچەمک و کەرەستە فیکرییەکانی ئەقڵی ڕۆژئاوا، توانی لەو فەزا ئازادەدا دەست بداتە ڕەخنەگرتنێکی هەمە لایەن لە گوتار و سیاسەت و دنیابینیی ڕۆژئاوا، لە بەرانبەر جیهانی دەرەوەی خۆیدا.. ئەم پرۆژەیەشی بەدرێژایی سی ساڵی ڕەبەق، بە کەماڵی ئیسراحەت لە ڕۆژئاوا و لەناو جەرگەی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا بەگەڕ خست، هەندێ (جوولەکە و کۆنسێرڤاتیزمی توندڕۆ و دەمارگیر نەبێت)، کەس بە بەکرێگیراوی ڕۆهەڵات و ئیسلام تاوانباری نەکرد و فتوای ڕۆحکێشانیان لە دژی نەدا.

ڕۆژئاوا وەکی "مێنگی " دەڵێت: (ئەو جوگرافیایەیە کە دەتوانین چەشەی ئازادی تێدا بکەین. من بۆ خۆم قەرزارباری ئەمەریکای باکورم کە هەناسەی ئازادی تێدا هەڵدەمژم. لە زۆربەی زۆری وڵاتانی ئیسلامیدا ئەگەر خوا لە چارەی نەنووسیبیت وەک ئەوان بیت، ئەوا بەچاوێکی کەمتر لێت دەڕوانن، بەڵام لێرە لە ئەمەریکای باکور موسڵمانان لە ئازادییەکی زۆر بەهرەمەندن و ئەم ئازادییەش نەک بۆ ئەوان، بگرە بۆ خەڵکانی هەمەجۆر و هەمەڕەگەز فەراهەمە. من بۆ خۆم ئەگەر هەنووکە لە وڵاتێکی ئیسلامیدا بژیامایە، لانی

کەم لە ناخی خۆمدا دەبوومە کەسێکی بێباوەڕ، بەڵام لەبەرئەوەی لەم کونجەی دنیادا دەژیم و دەتوانم بیر بکەمەوە و جیاوازبم و بەناخی هەر بابەتێکدا بمەوێت ڕۆبچم، فێر بووم کە بۆچی نابێت لە ئیسلام نائومێد بم).

با ئێمەش لێرە لە ڕۆئاوا ببینە "دایلا لاما و مارتن لۆتەر کینگ و دیسمۆند توتۆو مالکۆم ئەکس"، ئەو مرۆڤانەی توانییان خۆیان و ئاینەکەیان لە خۆنمایشکردن وەک قوربانییەک رزگار بکەن. ئێمەی موسڵمانانیش لە ڕۆئاوا دەتوانین، ئەو کارە بکەین و ببینە سەرمەشقی دروستکردنی گۆڕانکاری. ئێمە دەتوانین ئەوە بکەین، ئەوەش هەر تەنیا بە سەرکۆنەکردنی فاشیزمە ئیسلامییەکان تەواو نابێت، بگرە بەگژاچوونەوەی ئەوانەشی دەوێت کە بەردەوام لە هەوڵدان گرێی دۆنیەت لای موسڵمانان قوڵتر کەنەوە و کراسی قوربانی بکەنە بەری موسڵمانان و ئەرکی قورسی گۆڕانکاریش بدەن بەسەر شانی ئەوانی تردا. ئێمە پێویستمان بەوەیە ئەقڵیەتی خۆبەقوربانی نیشاندان، لە ناخماندا ریشەکێش بکەین.

دواجار وەکی "مێنگی" دەڵێت: (بۆ ئەوەی جارێکی تر بێینەوە ناو مێژوو و لە کاروانی شارستانییەتی مرۆڤایەتی دوانەکەوین، پێویستە بەجورئەتەوە باس لە کێشە و قەیرانەکانی خۆمان بکەین. جورئەت و ئازایەتی ئەوەمان تێدا بێت بڵێین کێشەکە لە خۆماندایە نەک ڕۆئاوا، نەخۆشییەکە لە ئیسلام و موسڵماناندایە، نەک ئیسرائیل و ئەمەریکا).

ڕێکخراوی قاعیده

له "عهبدوڵڵا عهزام"هوه بۆ "ئوسامه بن لادن"

"القتل والقتال ضرورة مفروضة علي المسلمين، إنهم يحملون راية التوحيد، وهم مأمورون بنشرها فوق كل رابية وسهل، والضرورة تقدر بقدرها".

عبدالله عزام، في الجهاد (أداب وأحكام)

سەرەتا لە ئیخوانەوە

ساڵی ١٩٦٨ بۆ ڕۆئاوا بەگشتی و بۆ ئەوروپاییەکان بەتایبەتی چۆن ساڵێکی ئاسایی نەبوو، بۆ وڵاتانی ئیسلامیش ساڵی ١٩٧٩ ساڵێکی تایبەت و جیاواز بوو. جیاواز بەو ڕووداو و گۆڕانکارییانەی ئەو ساڵە لەگەڵ خۆیدا هێنایی و مێژووی ناوچەکە و جیهانی بەشێوەیەکی تر دارِشتەوە.

وڵاتانی ئیسلامی لە کۆتایی حەفتاکاندا لەگەڵ دوو ڕووداوی گرینگدا ڕووبەڕوو بوون، لەلایەک سەرکەوتنی شۆڕشی ئیسلامی لە ئێران و لەلایەکی تریش لەشکرکێشی سوپای سووری سۆڤیەت بۆ سەر ئەفغانستان و داگیرکردنی ئەو وڵاتە لەلایەن یەکێک لە زلهێزەکانی دنیاوە.

سەروەختێک ئەم ڕووداوانە ڕوویان دا، تەمەنی ئیسلامی سیاسی خۆی لە نیو سەدە دەدا (١٩٢٨ -١٩٧٩)... گۆڕانکارییە تازەکانی ناو تاران و کابول، ئیسلامی سیاسی ژیاندەوە، یان ڕوونتر بڵێین تەماحی زیاتری بەردەست خست تا بەخۆی بکەوێت. لەلایەک بۆ دووبارەکردنەوەی ئەزموونی شۆڕشی ئێرانی لە شوێن و جێی تردا، لەلایەکی تریش بۆ تاقیکردنەوەی سیاسەت و ستراتیج و پلان و بەرنامەی تر، لە کابول و ناوچە جیاجیاکانی ئەفغانستاندا.. لە کاتێکدا بەهۆی زیاد لە هۆکارێکەوە دووبارەکردنەوەی ئەزموونی ئێرانی، لە وڵاتانی تری ئیسلامی و بەتایبەتیش لە وڵاتانی عەرەبیدا ئەستەم بوو، زۆرێکی زۆر لە گرووپە ئیسلامییەکان (بەتایبەت ئیخوانەکان و گرووپە جیهادی و ئسوولییەکان)، لە سەرەتای هەشتاکانەوە ڕوویان لە ئەفغانستان کرد. بۆ ئەوەی ئەو وڵاتە بکەنە مەڵبەندی جیهاد و خاڵی دەسپێک، بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی دەسەڵاتی کوفر و هێزە ئیمپریالیستەکان.

بەهۆی هەلومەرجی سیاسی جیهانی لەو قۆناغەدا کە ئەوجی جەنگی ساردی نێوان بلۆکی ڕۆهەڵات و ڕۆئاوا بوو، وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا بۆ تۆڵەکردنەوەی شکستەکانی خۆی لە ڤێتنام و تەنگ هەڵچنین بە پرکێشییەکانی سۆڤیەت لە ناوچەکەدا، لە ڕووی دارایی و سەربازی و لۆجستییەوە، کەوتە یارمەتیدانی گرووپە چەکدارییە ئیسلامییەکانی ئەفغانستان و بەهۆی هاوپەیمانێتی وڵاتێکی وەک پاکسانیشەوە، کەوتە زەمینەسازی بۆ ڕاکێشان و پەلکێشکردنی زیاتری ئەندامانی ئەو گرووپە ئیسلامییانەی وڵاتانی عەرەبی کە خواستی جیهادکردنیان لە ئەفغانستاندا هەبوو. نەک هەر ئەوەندەش بگرە ئەو پرۆسەیەیان بە واجبێکی شەرعی دەزانی.

ئیخوان موسلمینەکان بەهۆی گەورەیی و ئەزموونی مێژووی خۆیانەوە، یەکەم دەستە و تاقمێک بوون کە بەوردی چاودێری بارودۆخی تازەی وڵاتی ئەفغانستانیان دەکرد. کە زانییان ئەمەریکا و پاکستان و عەرەبستانی سعودیە، بۆ بەرگرتن بەرژێمە کۆمۆنیستەکەی کرملین ئامادەی یارمەتی و کارئاسانیکردنن، بۆ ئەو دەستە و تاقمانەی دەیانەوێت شان بەشانی ئەفغانییەکان سەنگەر لە لەشکری سۆڤیەتی بگرن. ئیخوان موسلمین بە بەرنامەیەکی ورد کەوتە خۆ و لە سەرەتای هەشتاکاندا، شێخ "عەبدوڵڵا عەزام"ی فەڵەستینیان راسپارد کە بۆ جیهاد و بۆ بەهاناوەچوونی موجاهیدانی ئەفغانی، روو لە پاکستان بکات و پێوەندی لەگەڵ گرووپە چەکدارەکانی ئەفغانستاندا دروست بکات.

ئەوەبوو لە نیسانی ساڵی ١٩٨٦دا "عەبدوڵڵا عەزام" بەفەرمانی راستەوخۆی ئیخوان موسلمین، توانی یەکەم سەربازگەی مەشق و راهێنان بەناوی "عرين الاسد" لەناو خاکی ئەفغانستاندا بکاتەوە. بەکردنەوەشی ئەو شوێنە بوو بە مەڵبەندی کۆکردنەوە و دیسپلینکردنی تەواوی ئەو کەسانەی، لە وڵاتانی جیاجیای ئیسلامییەوە روویان لەوێ دەکرد (بەتایبەتیش لە

وڵاتانی عەرەبییەوە). ئەم لەشکرە گەورەیەی لێرەدا کۆ دەکرێتەوە و مەشق دەدرێت و بە عەرەبە ئەفغانەکان ناو دەردەکەن، بەردی بناغە و هەنگاوی یەکەمە بۆ دروستبوون و هاتنە ئارای ئەو ڕێکخراوە تیرۆریستییەی، دواتر لە ژێرناوی ڕێکخراوی (قاعیدە)دا خۆی بەیان دەکات و ئاسایشی جیهان دەخەنە مەترسییەوە.

"عەبدوڵلا عەزام" بە کوێ گەیشت؟

"عەبدوڵلا عەزام" ساڵی ١٩٤١ لە گەڕەکی (الشهوانة)ی گوندی (سيلة الحاثية)ی سەر بە پارێزگای (جەنین)، لە وڵاتی فەلەستین لەدایک بووە. لە تەمەنی سێزدە ساڵیدا و لە ڕێی "شەفیق ئەسعەد عەبدولهادی "یەوە کە لێپرسراوی ڕێکخستنەکانی ئیخوان بوو لە گوندەکەیاندا، دەچێتە ریزی ئەو ڕێکخراوەوە. لە ساڵی ١٩٦٤ کە "شەفیق ئەسعەد عەبدولهادی " کۆچی دوایی دەکات، "عەبدوڵلا عەزام" شوێنی دەگرێتەوە. لە سەرەتادا کاریگەری زۆری شێخ "حەسەن بەننا"ی ڕابەر و دامەزرێنەری ڕێکخراوی ئیخوان موسلمینی لەسەر بووە، هەروەها وەکی خۆشی باسی دەکات کەسانێکی تریش هەبوون کە مامۆستای بوون و زۆر شتیان لێوە فێر بووە: (سەید قوتب لە ڕووی فیکرییەوە و ئەبوحەسەنی نەدەوی لە ڕووی فقهەوە و ئیبن تیمیە لە بواری عەقیدە و ئیبن قەیمیش لە ڕووی رووحییەوە). بۆ زانیاری زیاتر بڕوانە: (عبدالرحيم علي: تنظيم القاعيدة عشرون عاما.. و الغزو مستمر موسوعة الحركات الإسلامية ، مركز المحروسة للنشر والخدمات الصحفية والمعلومات، القاهرة الطبعة الاولى ، ٢٠٠٧ ل ل٢٨٩، ٢٩٥).

دوای ئەوەی لە شەڕی شەش ڕۆژەی عەرەب ئیسرائیلدا، کەرتی ڕۆئاوا بەتەواوەتی لەلایەن ئیسرائیلییەکانەوە دەستی بەسەردا دەگیرێت، "عەبدوڵلا عەزام" لەگەڵ خێزانەکەیدا روو دەکەنە وڵاتی ئوردون. لە سەرەتای حەفتاکاندا چەند جارێک سەردانی سعودیە و میسر دەکات، لە میسر لە

ڕێی پێوەندی لەگەڵ قوتبییەکان و ئیخوانییەکانی ئەوێ، بڕوا بەوە دێنێت کە پێویستە لە ڕێی زانکۆوە کار بۆ بە ئیسلامیکردنی کۆمەڵگە بکات. لە ساڵی ١٩٧٣ بۆ ساڵی ١٩٨٠ لە کۆلێجی شەریعەوە ئەو پرۆسەیە دەست پێ دەکات، تا دەسەڵاتدارانی ئوردون درک بە مەترسییەکانی دەکەن و لە سەرەتایی ساڵی ١٩٨٠ بەبڕیارێکی سەربازی، کۆتایی بەڕاژەکەی دێنن و لە زانکۆ دووری دەخەنەوە.

بەڵام هەر زوو لە ڕێی ئیخوانی نێودەوڵەتییەوە، لە زانکۆی شا عەبدولعەزیز لە شاری (جدة)ی سعودیە دادەمەزرێت و لەوێ پێوەندی لەگەڵ "کەمال سەنانیری " دەگرێت. "سەنانیری " یەکێکە لە سەرکردە دیارەکانی دەزگای تایبەتی ئیخوان موسلمین و لەو سەردەمەدا بەرپرسی دۆسێی جیهاد بووە لە ئەفغانستان. هەر زوو "سەنانیری " داوا لە "عەبدوڵڵا عەزام" دەکات بەنوێنەرایەتی ئیخوان موسلمین، ڕوو لەو وڵاتە بکات و پلانی ئەوان جێبەجێ بکات کە بریتییە لە پێشوازیکردن و داڵدەدانی ئەو گەنجانەی لە وڵاتانی عەرەبی و ئیسلامییەوە روو لەوێ دەکەن. "عەبدوڵا عەزام"یش دەست بەجێ و بێ هیچ دوودڵییەک، داواکارییەکە قبووڵ دەکات و دەچێتە پاکستان.

بە ڕێنمایی ئیخوانەکان، دەبوو "عەبدوڵڵا عەزام" هێزێکی جیهادی چەکداری کاریگەر دروست بکات کە ساز و ئامادە بێت. بۆ ئەوەی یارمەتی هەر گرووپ و لایەنێکی موسڵمان بدات کە لەلایەن ستەمکارانەوە زوڵمیان لێ بکرێت و بچەوسێنرێنەوە، بەتایبەت لەو وڵاتانەدا کە موسڵمانان کەمینەن. بڕوانە: (هـ.س.پ).

کاتێک "عەزام" دەستی بە پلانەکەی کرد لە مانگی نیسانی ساڵی ١٩٨٦دا، ژمارەی ئەو گەنجانەی لەگەڵیدا بوون لە پەنجەکانی دوو دەست تێپەڕیان نەدەکرد، بەڵام ساڵێک دوای ئەوە ژمارەیان گەیشتە سەد و بیست چەکدار.. زۆرێک لە شارەزایانی بواری ئیسلامی سیاسی وەک "ئۆلیڤێ روا" و "گی سورمان"و "کەمال تەویل" و "نەبیل شەرەفەدین"و "د. ضیا ء رەشوان"،

ئەوە بەیەکەم هەنگاو بۆ دروستبوونی ڕێکخراوی قاعیدە دادەنێن.

"عەزام" لە ساڵانی ئیشکردنیدا تا سەروەختی تیرۆرکردنی، باوەڕی زۆر و نەگۆڕی بە ڕۆڵی ڕاگەیاندن هەبوو بۆ مۆبێلیزەکردنی گەنجان و ئامادەکردنیان، بۆ جیهاد و گەیشتن بەو مەرامەی خەونی پێوە دەبینێ (کە ئەویش گەیشتن بوو بە زیندووکردنەوەی دەوڵەتی خەلافەت و قاعیدەشی بەڕێگای گەیشتن بە دەوڵەتی خەلافەت دەزانی). لەم پێناوەشدا کۆواری (جیهاد)ی دەرکرد کە کۆوارێکی مانگانە بوو. ئەڵبەت ئەم کۆوارە لەو قۆناغەدا، ڕۆڵێکی کاریگەری دەبێت و پەلکێشی گەنجانێکی زۆر دەکات بۆ بەرەکانی جەنگ لە ئەفغانستان.

"عەبدوڵڵا عەزام" وەک یەکەمین ڕابەر و دامەزرێنەر و تیۆرسینی ڕێکخراوی (قاعیدە)، لە نێوان ساڵانی ١٩٨٧- ١٩٨٨ هێڵە گشتییەکانی کارکردنی ڕێکخراوی (قاعیدە) دادەڕێژێت و بەیاننامەی دامەزراندنەکەی گەڵاڵە دەکات، بەڵام بەهۆی کێشە و قووڵبوونەوەی ناکۆکییەکانی لەگەڵ "ئوسامە بن لادن"دا، ڕۆژی هەینی ٢٤/ تشرینی دووەمی / ١٩٨٩ لە (پیشاوەر) لەلایەن لایەنگرانی "بن لادن"ەوە تیرۆر دەکرێت. دە ساڵ دوای ئەم تیرۆرکردنە "محەمەد سادق" یەکێک لە کەسایەتییە دیارەکانی (قاعیدە)و دوای دەستگیرکردنی، لەلای ئەمەریکاییەکان و پاکستانییەکان دان بەوەدا دەنێت کە: (بن لادن ڕاستەوخۆ فەرمانی تیرۆرکردنی عەبدوڵڵا عەزامی داوە و لەسەر بڕیاری ئەو تیرۆرکراوە، لەبەرئەوەی گومانی هەبووە کە مامۆستاکەی پێوەندی بە C.I.A هەبێت و دەستی لەگەڵیاندا تێکەڵ کردبێت).

هەر چۆنێک بێت تیرۆرکردنی "عەبدوڵڵا عەزام"، کۆتایی بە قۆناغێک لە مێژووی عەرەبە ئەفغانەکان و ڕێکخراوی قاعیدە دێنێت و لە دوای مردنی ئەوەوە، قۆناغێکی نوێ لە مێژووی ئیسلامی جیهادی و ڕادیکالیدا دەست پێ دەکات.

ڕاستە چ "عەبدوڵڵا عەزام" و "بن لادن" کۆک و هاوڕا بوون، لەسەر

دروستکردنی ڕێکخراوێکی جیهادی بۆ داکۆکیکردن لە موسڵمانان و بەگژداچوونەوەی کافران، بەڵام لە ڕووی شێواز و تاکتیکی کارکردنەوە جیاواز بوون. ئەوانەی لە دوای ڕووداوەکانی یازدەی سێپتەمبەرەوە، بە ئایدیا و مەرجەعی فیکری و شێوازی کارکردنی ڕێکخراوی (قاعیدە)وە خەریکن، لەگەڵ "سەید قوتب و مەودوودی و ئەیمەن زەواهیری و ئەبو حەفسی میسری و ئوسامە بن لادن"دا، ناتوانن باز بەسەر "عەبدوڵلا عەزام"دا بدەن و ڕۆڵی ئەو لە مێژووی ئەو ڕێکخراوەدا نادیدە بگرن.

ئێمە دەتوانین بۆ تێگەیشتن لە شێوازی بیرکردنەوە و ئاشنابوون بەدنیابینییەکانی "عەبدوڵلا عەزام"، هەردوو کتێبی: (في الجهاد أداب وأحكام) لەگەڵ (الهجرة والاعداد)، بکەینە ڕێبەر و بزانین کە چۆنچۆنی بیری کردووەتەوە و ستراتیجی بۆ کاری داهاتووی ئیسلامی سیاسی چۆن بووە.

ئەگەر لای تیۆرسینێکی پەرگیری وەک "سەید قوتب"، چەمکی سێنترالْ (تەکفیر و جاهلیەت) بێت، ئەوا سەرەکیترین وتەزایەک لەناو ئەدەبیاتی "عەبدوڵلا عەزام"دا (جیهاد)ە، (جیهاد) بە پیتی درشت و بۆ ئەم مەبەستەش نامیلکەیەکی تایبەتی هەیە و بەدرێژایی ئەم بیست ساڵەش، لەگەڵ (معالم في الطريق)ی "سەید قوتب" و سەرچاوەگەلێکی تایبەتی تردا، مانیفێست و زادی فیکری و ئایدیۆلۆجی ڕێکخراوی قاعیدە و هاوشێوەکانی بووە لە جیهاندا.

"عەبدوڵلا عەزام" و نەخشەڕێی تازەی ئیسلامی سیاسی

جگە لە پاکستان، تا ساتەوەختی جیهادی ئەفغانی، ئیسلامی سیاسی وڵاتانی عەرەبی جوگرافیا و پێگەی بوو. هێزێکی لۆکاڵی سنووردار بوو. بەڵام لە سەرەتای هەشتاکانەوە قۆناغێکی تازە بۆ جموجۆڵی ئیسلامییەکان دێتە پێش، عەرەبە ئەفغانەکان تایتڵی دیاری ئەم قۆناغەن و هەر ئەوانیشن دەبنە سەرچاوەی لەدایکبوونی (قاعیدە).. ئەگەر لە بیست ساڵی یەکەمی تەمەنی ئیسلامی سیاسیدا (١٩٢٨ -١٩٤٩)، نەخشەڕێی ئەو قۆناغە

"حەسەن بەننا" وەک ڕابەر و دامەزرێنەر و تیۆرسینی ئیخوان موسلمین دایناوە و دوای ئەویش "سەید قوتب" دیارترین مەرجەع و تیۆرسینی گرووپە جیهادییەکان بوو، ئەوا لە سەرەتای هەشتاکانی سەدەی ڕابردووەوە "عەبدوڵڵا عەزام" ئەو ڕۆڵە دەگێڕێت. نەخشەڕێی ئەو قۆناغە تازەیە بەبڕوای ئەو، سەرەتاکانی بەدروستکردنی ڕێکخراوێکی ئیسلامی نێودەوڵەتی چەکدار دەست پێ دەکات، دۆخی جیهانیش لەو سەردەمانەدا لەبار بوو بۆ هێنانەدی ئەو خەونە...

"عەبدوڵڵا عەزام" هەر زوو درکی بەوە کرد کە هەڵکەوتەی جوگرافی وڵاتێکی وەک ئەفغانستان، لەبارترین جێگەیەکە بۆ دروستکردنی دەوڵەت لەناو دەوڵەتدا.. لێرەوە جگە لە کۆکردنەوەی گەنجانی وڵاتانی ئیسلامی کە ڕوویان لە وڵاتی ئەفغانستان دەکرد، ئەرکێکی تری ئەوەبوو کە مێردمنداڵان و لاوانی ئەفغانستان خۆیان، لەسەر بنەمای وەهابییەت پەروەردە بکات و لەم کارەشیدا کەم تازۆر سەرکەوتوو دەبێت. ئەو تیرۆر و توندوتیژییەی ساڵانێکە ڕێکخراوی (قاعیدە) لە جیهاندا پەیڕەوی دەکات، فیکر و ئایدیۆلۆجیای تەکفیری و توندڕەوی زیاد لە تیۆرسین و مەرجەعێکی ئسووڵی ئیسلامی لەپشتە، یەکێک لەوانە تێزە و تیۆرەکانی "عەبدوڵڵا عەزام"ە.

"عەزام" یەکێکە لەوانەی بەدەنگی بەرز و بێ پێچ و پەنا هاوار دەکات و دەڵێت: (ئێمە تیرۆریستین، پێویستە هەموو موسڵمانێک تیرۆریست بێت.. تیرۆر بە دەقی قورئان و حەدیس فەرز و واجبێکە لەسەر موسڵمانان). لێرەوە و بۆ پشتڕاستکردنەوەی ئەم بۆچوونەی ئایەتی (٦٠) لە سورەتی (ئەنفال) وەک بەڵگە دێنێتەوە کە دەڵێت: (وأعدوا لهم مااستطعتم من قوة ومن رباط الخيل ترهبون به عدو الله وعدوكم). کەواتە بەپێی ئەم ئایەتە بێت وەک "عەبدوڵڵا عەزام" جەختی لێ دەکاتەوە: (تیرۆر و تۆقاندن فەرزە، تیرۆرکردن و تۆقاندنی دوژمنان و ناحەزانی خوا واجبە.

ئەگەر (مەشخەڵی ڕێ) بۆ زیاد لە چارەکە سەدەیەک، (مانفێستی)

سەرجەم گرووپە جیهادی و توندڕۆکانی میسر و وڵاتانی تری ئیسلامی بوویێت، ئەوا دەکرێت بڵێین نامیلکەی (في الجهاد)ی "عەبدوڵڵا عەزام" لەگەڵ (الهجرة والعداد)، بۆ عەرەبە ئەفغانەکان و بۆ لەشکرە سەرەتاییەکانی ڕێکخراوی (قاعیدة)، زادی فیکر و نەخشەڕێی نوێ بوون بۆ کارکردن. ئەو نەفەسەی نامیلکەی (دەربارەی جیهادی) پێ نووسراوە، نەفەسێکە لێوانلێو لە رق و تووڕەیی و هاندانی زۆر بۆ کوشتن و پەلامارادان و سڕینەوەی ئەوانی تر.

"عەبدوڵڵا عەزام" لە دەسپێکی بابەتەکەیدا، ڕێک و ڕاست دەڵێت: (جیهاد واتە شەڕ و کوشتن، ئەمەش مەسەلەیەکە هەر چوار فەقیهەکە هاوڕان لەسەری). بڕوانە: (الدكتور الشهيد عبدالله عزام: في الجهاد أداب وأحكام دار ابن حزم، بيروت ل٥). سەروەختێکیش ئەم پەیامە بەگوێی ئەندامانی قاعیدە و عەرەبە ئەفغانەکاندا دەدات، پێیان دەڵێت کە ئامانج لەو جیهادە جیاکردنەوەی ماڵی ئیسلامە لە ماڵی کوفر، ئێمە بۆ ئەوە هاتووین سۆراخی ماڵی ئیسلام بکەین. ئەو پێی وایە لە ساڵی ١٤٩٢ ساڵی لەدەستدانی (غەرناتە)وە، جیهاد فەرز و واجبە و ئەرکی ئێمە ئەوەیە بست بەبستی خاکی ئیسلام ئازاد بکەین و بیدەینەوە دەست موسڵمانان.. کاری ئێمە لە ئەفغانستاندا تەواو نابێت، دوای ئەفغانستان فەڵەستین و دوای فەڵەستین فلیپین و دوای ئەویش تەواوی ئەو سەرزەمینانە دێت کە ڕۆژئاوا و ئەوروپاییەکان، زەوتیان کردووە و بەتۆپزی لە موسڵمانانیان بردووە.

ئەڵبەت ئەم پلان و خەون و خەیاڵانەی "عەبدوڵڵا عەزام"، تا ئەو کاتەی خۆی لە ژیاندا دەبێت هیچی بەچاوی خۆی نابینێ، بەڵام دە ساڵ دوای لە دنیا دەرچوونی و لەسەردەستی "ئوسامە بنلادن" و "ئەیمەن زەواهیری "و ئەندامانی ڕێکخراوی قاعیدە، ئەو شەڕ و جیهادە لە ئەفغانستانەوە دەگوازنەوە بۆ تەواوی وڵاتانی دنیا. بێگومان هەڵتۆقینی دەوڵەتێکی داخراو و توندڕۆی وەک تاڵیبان لە ئەفغانستاندا، کارئاسانی زۆری بۆ جێبەجێکردن

و بە ئەنجامگەیاندنی پلان و بەرنامەکانی (قاعیدە) کرد.

لە نامیلکەی دووەمیدا (الهجرة والاعداد)، "عەبدوڵڵا عەزام" زۆر لە دید و بۆچوونەکانی "سەید قوتب" نزیک دەبێتەوە، بەتایبەت لەو بۆچوونانەی کە لە (معالم في الطريق وهذا الدين والمستقبل لهذا الدين)دا هاتووە. "عەزام" وەک "سەید" پێی وایە، جیهادکردن بۆ بەرقەرارکردنی حاکمیەتی یەزدان لەسەر زەوی و گەیشتن بە (دار الاسلام)، پێویستی بەبڕینی چەند قۆناغێک هەیە، لەوانە: (کۆچکردن و خۆجیاکردنەوە لە کۆمەڵگەی جاهلی و پەناگرتن لە خەڵک و خوای ئەو شوێنانە، پاشان خۆسازدان و ئامادەباشیکردن. دوای ئەوەش قۆناغی پەلاماردان و شەڕ و کوشتار دێت، لە دژی هەموو ئەوانەی لە ماڵی کوفردان و کار بە یاسا و شەریعەتەکانی ئیسلام ناکەن).

ئەڵبەت "عەبدوڵڵا عەزام" تەواوی ئەو شتانەی لە ماوەی هەشتساڵدا کرد (١٩٨١ - ١٩٨٩)، لە ڕووی ڕێکخستن و پەروەردەکردن و تەیارکردنی ئەو کەسانەی بە مەبەستی جیهاد روویان لە کابول و خۆست و جەلال ئاباد کردبوو. دوای تیرۆرکردنیشی ئەم میراتییە جێ دێڵێت بۆ کەسانێکی تر کە رەنگە "زەواهری " و "بن لادن" ، لە دیارترین کارەکتەرەکانی بن.. بەردی بناغەی ڕێکخراوی (قاعیدە)، ڕێکخراوی ئیخوانی نێودەوڵەتی و فەڵەستینییەکی وەک "عەبدوڵڵا عەزام" دایدەنێن، پاشان جێ دەمێنێت بۆ سعودییەکان و میسرییەکان.

"ئوسامە بن لادن" و ئیعلانکردنی (قاعیدە)

"بن لادن" ساڵی ١٩٥٣ لە باوکێکی بەرەچەڵەک یەمەنی و دایکێکی بەرەچەڵەک سووری، لە شاری (ریاز)ی عەرەبستانی سعودیە لەدایک دەبێت. لە دوای ساڵی ١٩٧٩ و سەرکەوتنی شۆڕشی ئیسلامی لە ئێران و پەلاماردان و داگیرکردنی کەعبە لەلایەن "جوهەیمان ئەلعوتەیبە"یەوە، "بن لادن"و زۆرێک لە گەنجان وڵاتی سعودیەیان هان دا بکەونە ژێر کاریگەری

هزری سەلەفی وەهابییەوە. کاتێکیش یەکەتی سۆڤیەت پەلاماری وڵاتی ئەفغانستانی دا و داگیری کرد، "بن لادن" لە ریزی پێشەوەی ئەو گەنجانەدا بوو کە ڕوویان لەو وڵاتە کرد، ئەم رووداوەش خاڵی وەرچەرخانی گەورەی ژیانی ئەو دەبێت.

سەرەتا لە پاکستان دەگیرسێتەوە بۆ یارمەتیدان و نزیکبوونەوە و ئاشنایەتی پەیداکردن لەگەڵ گرووپە ئیسلامییە چەکدارەکانی ئەفغانستان، هاوکات خانەیەکیش دەکاتەوە بەناوی (بیت الانصار) بۆ پشتیوانیکردن لەو کەسانەی بە نیەتی جیهادکردن روو لە وڵاتی پاکستان و ئەفغانستان دەکەن. لەم سەروبەرندەدا پێوەندی لەگەڵ "عەبدوڵڵا عەزام"دا دەگرێت و وەک ئەو، دروستکردنی گرووپێکی چەکداری ئیسلامی جیهانی خەریکی دەکات.

ئەو سەرەتایەی "عەبدوڵڵا عەزام" لە هەشتاکانەوە تا کشانەوەی سۆڤیەت لە ئەفغانستان دروستی دەکات، کێشە و ململانێی نێو گرووپە چەکدارەکانی ئەفغانستان لەناوەخۆیاندا، بەئاویدا دەدات و کاریگەری خراپی لەسەر عەرەبە ئەفغانەکان و ئەو رێکخستنە تازەیەی (قاعیدە) دەبێت. لە سەرەتای نەوەدەکانیشەوە تا هاتنە سەرکاری بزووتنەوەی تاڵیبان، جۆرێک لە پەرتبوون و دابڕان لە نێوان عەرەبە ئەفغانەکان و ئەندامانی قاعیدەدا دروست دەبێت.. لە کاتێکدا هەندێکیان دەگەڕێنەوە وڵاتەکانی خۆیان وەک: (میسر و جەزائیر و یەمەن و سوودان)، هەندێکی تریان روو لە وڵاتانی ڕۆئاوا دەکەن. ئەوانەی کە دەمێننەوە، هەندێکیان لە ئەفغانستان و پاکستاندا ئۆقرە دەگرن و هەندێکی تریشیان لەگەڵ "ئوسامە بن لادن" و "ئەیمەن زەواهیری "دا، روو لە وڵاتی سوودان دەکەن و "حەسەن تورابی " گەورە هاوپەیمانی "عومەر حەسەن بەشیر"، بۆ چەند ساڵێک لەو وڵاتەدا داڵدەیان دەدات.

ڕەنگە سەرکەوتنی بزووتنەوەی تاڵیبان لە ئەفغانستان، گەورەترین دەروویەک بێت کە لە "بن لادن" و "زەواهیری " و سەرجەم عەرەبە ئەفغانە هەڵاتووەکانی تر کرابێتەوە و چاکترین دەرفەتێکیش بووبێت، بۆ ئەوەی ئەو

گرووپە خەونەکانی خۆیان و خەونی کەسانی وەک "عەبدوڵڵا عەزام" بێننەدی. لەگەڵ هاتنی تاڵیباندا، رۆژی ١٩٩٦/٨/١٩ "ئوسامە بن لادن" و "ئەیمەن ئەلزەواهیری"، لەگەڵ ١٢٥ کەس لە لایەنگرە دڵسۆزەکانیان، روو لە ئەفغانستان دەکەن و لەلایەن تاڵیبانەوە پێشوازییەکی گەرمیان لێ دەکرێت و لە باشووری وڵاتدا، ناوچەیەکی سەربەخۆیان دەدرێتێ و خودموختاری خۆیان دەبێت.

لەم سەروبەندەدا و بەپشتیوانی راستەوخۆی "مەلا محەمەد عومەر"ی رابەری بزووتنەوەی تاڵیبان، وەک سەرەتای بووژانەوەی رێکخراوی (قاعیدە)، "بن لادن" سەربازگەی (فارووق) دروست دەکات، تا عەرەبە ئەفغانەکان خولی دووەمی کار و چالاکییەکانیان لەو وڵاتەدا دەست پێ بکەنەوە.. ئەڵبەت لە نێوان ساڵانی ١٩٩٦ –٢٠٠٠، دە هەزار موجاهید روو لە ئەفغانستان دەکەن و پێوەندی بە ریزەکانی (قاعیدە)وە دەکەن. پشت ئەستوور بەم هێزە و بەو هەلومەرجە تازەیەی هاتووەتە ئاراوە، مانگی شوباتی ساڵی ١٩٩٨ لە رێی بەیاننامەیەکەوە (بەرەی جیهانی بۆ بەگژاچوونەوەی یەهوود و ئەمەریکاییەکان)، بەشێوەیەکی فەرمی رێکخراوی (قاعیدە) وەک رێکخراوێکی جیهادی سەلەفی ئیسلامی، خۆی ئیعلان دەکات و بەیاننامەکەش واژۆی ئەم کەسانەی لەسەر دەبێت:

١– "ئوسامە بن لادن" لە عەرەبستانی سعوودیە.

٢– "ئەیمەن ئەلزەواهیری " سەرکردەی رێکخراوی جیهادی میسری.

٣– "رەفاعی تەها ئەحمەد" سەرۆکی ئەنجوومەنی شورای کۆمەڵی ئیسلامی لە میسر.

٤– "مونیر حەمزە" سکرتێری کۆمەڵەی زانایانی پاکستان.

٥– "فەزڵ رەحمان" ئەمیری بزووتنەوەی جیهاد لە بەنگلادیش.

ئەوان لەو بەیاننامەیەدا بەڕوون و رەوانی ستراتیج و بەرنامەی کاری

خـۆیـان بەیان کـردبوو. واتـە بەڕاشکاوی رایانگەیانـدبوو کـە دەست لـە هیچ ناپارێزن و بۆ خـاتری سـەندنەوەی هەقی زوڵملێکراوانی وڵاتانی ئـیسـلامی، هەموو ڕێیەک دەگرنەبەر.

لە کـۆتاییـیـەکـانی مـانگی ئایاری سـاڵی ١٩٩٨دا کـەناڵی (C.B.A) ئەمـەریکایی، چاوپێکەوتنێک لەگـەڵ "ئوسـامـە بن لادن"دا ئەنجـام دەدات و لە یەکـێک لە پرسـیـارەکـاندا پێی دەڵێن: (ئـێـوە هانی مـوسـڵـمـانان دەدەن بۆ کوشتنی ئەمەریکاییەکان لە هەر شوێنێک بێت، مەبەست لەمە تەنیا لەشکر و سـەربازانی ئەمەریکایە یان کەسانی سـڤیلیشە؟)، لە وەڵامدا "بن لادن" دەڵێت: (ئێمـە جیاوازی لە نێوان کـەسێکدا ناکەین بەرگی سـەربازی پۆشیبێت، لەگەڵ یەکێکی تردا کـە جلی مەدەنی لەبەردابێت، ئێمـە هەردووکیان دەکەینە ئامانج. ئەو مـەدەنییـانەی زانیاری لەسـەر گەنجانی موسـڵمـان کۆ دەکەنەوە و دەیدەنە باڵیـۆزخـانەکـەیان، وەک سـەربازێک مـامـەڵەیان لەگەڵ دەکـەین و هـەرکـەسێک دەسـتی هەبێت و کـارئاسـانی بۆ کوشتن و عەزیەتدانی گـەنجانی مـوسـڵـمـان بکات، دەیکەینە ئامانج و لەناوی دەبەین).

بێگومان ئـەم فتوا و بەیاننامـەیەی "بن لادن" و ڕێکخراوی (قـاعیـدە)، تەنیا قسـەی سـەرکـاغەز و بۆ چاوترسـێنی نەبوو، بگرە رەنگدانەوەی دنیـابینی ئەو گرووپە و کارەکتـەرە سـەرەکییەکانی بوو. پەیامی "سـەید قوتب" و "مەودوودی " و " عـەبدوڵڵا عـەزام"و تـەواوی ئەو کـەسـانە بوو کـە بەیاننـامـەکـەیان واژۆ کردبوو.

ئەگـەر "سـەید قـوتب" رابەری ئایدۆلۆجیای دابڕان بێت لەگـەڵ ڕۆئاوا و ئەو کـەسە بێت کە کەلێنی نێوان جیـهانی ئیسـلامی و ڕۆئاوا قـووڵتر دەکاتەوە، ئەوا "ئوسامە" و ڕێکخراوی (قاعیدە)، ئەو هێزەن کە لە هـەوڵی ئەوەدان تێزە و تیۆرەکانی "ساموئێل هنتگنتۆن" لەبارەی پێکدادانی شارستانییەتەکانەوە، تەرجـەمە کـەن بۆ سـەر ئەرزی واقیـع و جیـهان لە توندوتیـژییەکی بێئامـانەوە بگلێنن. ئەم پرۆسـەیە لە (نایرۆبی و دارلسەلام و بالییەوە) درێژ دەبێتەوە بۆ

(مـەدرید و لەندەن و مـۆسکۆ)، تا لە سـێـشـەمی رەش و لە پـەلامـاردانەکـەی سـەر شـاری نیـۆیۆرکدا لە یازدەی سـێـپـتـەمـبـەری ٢٠٠١ دەگـاتە ترۆپک. لە سەدەی بیستـەمدا مرۆڤایەتی گیرۆدەی پەتای فاشیزم و نازیزم و کۆمۆنیزم بوو، بەراییـیـەکـانی سـەدەی بیـست و یەکیش بەدێوەزمـەی تیـرۆر و بەڵای کوشتـوبڕی رێکخراوی (قاعیدە) دەستـی پێ کرد، ئەو رێکخراوەی دەیویست لە ئەشکەوتە تاریکەکانی (تۆرابۆرا)وە دنیا بگۆڕێت.

ئەگـەرچی جـەنگی دژەتیـرۆر بەرابـەرایەتی ولایـەتە یەکگرتووەکـانی ئەمـەریکا و هاوپەیمـانەکانی، توانی گـورزی گران لە (قـاعـیدە و تـاڵیـبـان) بوەشـێنێ و کۆتایی بەدەسـەڵاتی "مەلا محـەمەد عومەر" بهێنێ ، بەڵام زۆری نەبرد چ تـاڵیـبـان و چ قـاعـیـدە بە کـارەکتـەری تر و بە سـتـراتیـجی ترەوە گەڕانەوە.. ئەوەی دوای پرۆسـەی ئازادی لە عێراق بینیمـان لەسـەر دەستـی "ئەبو مـوسـعـەبی زەرقـاوی " و "ئەبو ئەیووبی مـیـسـری "و "ئەبو عـومـەری بەغدادی"، یان (P.T.T) واتە بزووتنەوەی تاڵیبان لە پاکستـان، نیـشانی دا ئەم هـێـزانـە چەند مـایـەی هەڕەشـە و مـەترسین بۆ سـەر ژیان و بۆ سـەر مـرۆڤـایـەتی.. مـەترسی ئەم هـێـزانـە تـەنیـا و تەنیـا بۆ ڕۆئاوا و بۆ ئەوروپاییەکان و ئەمەریکاییەکان نییە، بگرە بۆ تەواوی دنیایە.

دوای رووخـاندنی حکوومـەتەکـەی تاڵیـبـان و راوەدوونـانی ئەندامـانی (قاعیدە) و کوشتن و دەستگیرکردنی ژمـارەیەکی زۆریان، دواجار نۆرە هاتە سەر ئەو پیاوە کاریزمییەی ساڵانێکی زۆرە ئەمەریکاییەکان بەدوایەوەن، تا لە سـەرەتای ئـەم مـانگەدا و بە کـەمـتـرین زیان لە شـاری (ئابوت ئاباد)، کـۆتایی بە ژیانی "ئوسـامـە بن لادن" هات. بە مـردنی ئەم پیـاوەش رەنگە کۆتایی بەرێکخـراوێکی وەک (قـاعـیـدە) نەیەت، بەڵام بێگومـان کۆتـایی بە قۆناغێک دێنێت کە تایتڵ و ناونیشانی دیاری "بن لادن" بوو.

بە تیرۆرکردنی "عەبدوڵڵا عەزام"، سـەرەتایەکی تازە لە مێژووی (قاعیدە) دەسـتی پێ کرد، ئاخۆ بـە کوژرانی "ئوسـامـە"ش سـەرەتایەکی تر لە ژیانی

ڕێکخـراوەیی (قـاعیـدە)دا دەست پێ دەکـات؟ بێگومـان قـۆناغـێکی تر دێتـە پێشـێ، بەڵام کەس نازانێ ڕەنگ و ڕوخساری ئەو قۆناغە چۆن دەبێت و بە چ ئاڕاستەیەکدا دەڕوات.

دەبوو لـەم نووســینەدا مــادامــەکی قــســە لەســەر ڕێکخــراوێکی وەک (قاعیدە)یە، کەم تا کورتێک باسم لە پێگە و ڕۆڵی کەسێکی وەک "د. ئەیمەن ئەلزەواهیری " بکردایە، لەبەرئەوەی ڕۆڵی ئەم پیاوە هیچی لە ڕۆڵی "عەبدوڵڵا عەزام" و "ئوسامە بن لادن" و "ئەبو لەیسی لیبی " کەمتر نییە، بەڵام بۆ خۆم و بەئـەنقــەست ئەم کــارەم کــردووە و دەمــەوێت لـە داهـاتوودا ، بە وتارێکی ســەربەخــۆ و بە نووســینێکی تایبــەت، باس لـە ڕۆڵ و پێگەی ئەو بکەم و شـوێندەستی ئـەو لەسـەر سـیاسـەت و کردەوەکـانی ڕێکخـراوی (قـاعیـدە) نیشان بدەم.